त्रिवेणी

२०१३-१४

"स्वावलंबी शिक्षण हेच आमचे ब्रीद"

।। कर्मवीर ।।

रयत शिक्षण संस्थेचे,

सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय,

उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा

त्रिवेणी २०१३-१४

• नामकरण सोहळा •

मा. श्रीनिवास पाटील, राज्यपाल (सिक्कीम) यांचे आगमन सोबत प्राचार्य डॉ. गायकवाड

नामकरण सोहळा प्रसंगी मार्गदर्शन करताना मा. राज्यपाल श्री. पाटील

मार्गदर्शन करताना मा. डॉ. अनिल पाटील सोबत आ. बाळासाहेब पाटील

मार्गदर्शन करताना संस्थेचे सचिव प्राचार्य डॉ. अरविंद बुरुंगले

महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड मनोगत व्यक्त करताना

सौ. मंगलताई व रामचंद्र जगताप यांचा सत्कार करताना मा. राज्यपाल श्रीनिवास पाटील व मान्यवर

• कर्मवीर जयंती समारंभ •

कर्मवीर जयंती सोहळ्यामध्ये मार्गदर्शन करताना रयत शिक्षण संस्थेचे उपाध्यक्ष मा. डॉ. अनिल पाटील

कर्मवीर जयंती सोहळ्यामध्ये मनोगत व्यक्त करताना प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड

संपादक मंडळ

- **अध्यक्ष**
  प्राचार्य, डॉ. पांडुरंग गायकवाड
- **प्रमुख संपादक**
  प्रा. डॉ. मच्छिंद्र सकटे
- **मराठी विभाग**
  प्रा. डॉ. तानाजी पाटील
- **इंग्रजी विभाग**
  प्रा. लतिका पाटील
- **हिंदी विभाग**
  प्रा. डॉ. वंदना मोहिते
- **अहवाल विभाग**
  प्रा. सुहास निर्मळे
- **कला दालन विभाग**
  प्रा. अरूण अहिवळे
- **विद्यापीठ प्रतिनिधी**
  कु. अश्विनी नेताम

त्रिवेणी

२०१३-१४

प्रकाशन स्थळ : सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय, उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा

प्रकाशन काळ : वार्षिक

प्रकाशक : प्रि. डॉ. पांडुरंग गायकवाड

राष्ट्रीयत्व : भारतीय

पत्ता : सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय, उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा.
फोन : (०२१६४) २६४२३५

संपादक : प्रा. डॉ. मच्छिंद्र सकटे

राष्ट्रीयत्व : भारतीय

पत्ता : द्वारका अपार्टमेंट, विद्यानगर, कराड, ४१५१२४

मुद्रक : वाढेश्वर प्रिंटींग प्रेस

राष्ट्रीयत्व : भारतीय

पत्ता : वाढे फाटा, सातारा

स्वामित्व : सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय, उंब्रज

(अंक खाजगी वितरणासाठी आहे.)

* या अंकातील साहित्यातून व्यक्त झालेली मते संबंधित लेखकांची आहेत.

अध्यक्षीय...

सन्मित्र हो,

'त्रिवेणी' हा वार्षिक नियतकालिक प्रकाशित करताना मला निश्चितच अभिमान वाटतो. महाविद्यालच्या इतिहासातील 'त्रिवेणी' ची ही पहिलीच वेळ आहे.

याचे श्रेय माझ्या विद्यार्थीनींना, संपादक मंडळ, सर्व सहकारी, स्थानिक सल्लागार मंडळ व उंब्रज पंचक्रोशीतील सर्व शिक्षण प्रेमींना आहे. आपल्या महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींच्या सृजनशीलते विषयी कौतुक आहेच. पण संपादकीय मंडळाची स्वीकृत कार्यात झोकुन देण्याची वृत्ती, सुजान अभिरूची कलात्मकताही शब्दातीत आहे याचा प्रत्यय पानोपानी येईल.

मंचर महाविद्यालातून प्राचार्य म्हणून आपल्या मी महाविद्यालयात आलो. मोठ्या महाविद्याल्यातून छोट्या महाविद्यालयाकडे झालेला प्रवास हा काहीसा मनाला हुरहुर लावणारा होता. परंतु इथेही करण्यासारखे खुप आहे या विचाराने सावरलो. सहकाऱ्यांना साद घातली. त्यांनी सकारात्मक प्रतिसाद दिला व सारेजन कामाला लागले. मुलींच्या वंद पडलेल्या वसतिगृहाच्या इमारतीचा प्रश्न असो वा नामकरणाचा सारे प्रश्न शोधून मार्गस्थ केले. पंचक्रोशीने तर लक्षलक्ष रुपये भरभरून दिले. या सर्वांमुळे माझा उत्साह द्विगुणीत झाला. राज्यस्तरीय, राष्ट्रीय पातळीवरील सेमीनार, एन्.एस्.एस्. शिबीरे यातून एकीच्या बळाची अनुभुती आली.

खरे तर, १९८९ साली स्थापन झालेल्या या महविद्यालयात आजअखेर केवळ कला हिच विद्याशाखा आहे. महाविद्यालय वाढावे, विस्तारावे यासाठी ग्रामस्थ, पंचक्रोशी, संस्था, यांच्याशी चर्चा केली व त्यासाठी विद्यापीठ पातळीवर प्रयत्न केले. हे महाविद्यालय संस्थेतील एक नावाजलेले महाविद्यालय ठरावे या दृष्टीने मी व माझ्या सहकाऱ्यांनी प्रयत्न केला त्याला तितकीच मोलाची साथ स्थानिक व्यवस्थापन समितीचे सदस्य, मा.द.श्री.जाधव (आबा), मा.शिवाजीराव कुरकुटे (आप्पा), मा.सुधीर भाऊ जाधव, उंब्रजचे उपसरपंच, मा.सुरेशराव साळुंखे, इ दिली. सतत पाठीशी उभे राहिले.

उंब्रज महाविद्यालय हे केवळ महिलांचे महाविद्यालय. आजपर्यंत शिकलेली आई – घरादाराला पुढे नेई' अशी वचने ऐकत आलो. परंतु प्रत्यक्ष कृतीची हीच संधी मानली. मुलींच्या महाविद्यालयातील प्रश्न वेगळे आहेत याची जाणीव झाली. मुली ग्रामीण भागातल्या आहेत. तेव्हा वर्गावर जाऊन त्यांना बोलते केले. सुरूवातीला अनेक प्रश्नांची उत्तरे केवळ नकारार्थकच येत. पण ती होकारर्थी करण्यासाठी काही क्लृप्त्या केल्या. एका वर्गावर गेलो असता मुली माझ्या बोलण्याकडे लक्ष देऊन ऐकत होत्या. पण दोन-तीन मुली लिहीण्यात गर्क होत्या. तासानंतर त्यांना कार्यालयात बोलावून घेतले. काय चुकले हे लक्षात आणून दिले व लिहायचेच तर ''वाचा व लिहा'' असे सांगितले. मग कुणी, एक होता कार्व्हर, कुणी शामची आई, कुणी अग्नीपंख वाचले व लिहुनही आणले. चुक उमगली यातुनच –

झाले गेले विसरायचे, नवे ध्येय बांधायचे
पापण्यांमधील स्वप्नांसाठी नवे आकाश शोधायचे...

ग्रामीण भागातील या विद्यार्थिनींच्या मनात भिती, अज्ञान, आत्मविश्वासाचा अभाव इ. गोष्टी आहेत याची पदोपदी जाणिव होत गेली. शिक्षणाने आचरणात बदल झाला पाहिजे , तेच खरे शिक्षण यांना मिळावे, शिक्षणाने केवळ ज्ञान मिळते पण, व्यावहारिक शहाणपण मिळण्यासाठी सेमीनार, विविध छोटे छोटे कोर्सेस सुरू केले. त्यातुन त्यांचे व्यक्तीमत्व सुजान व समृध्द करण्याचा प्रयत्न केला.

पालक मित्रांनो, मुलगी हे केवळ परक्याचे धन एवढेच न मानता ती खऱ्या अर्थाने शिकली, सवरली तर दोन्ही घरचा उध्दार

संपादकीय...

कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी लावलेल्या शैक्षणिक वटवृक्षाची एक फांदी म्हणजे उंब्रज येथील सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय. १९८९ मध्ये मुलींसाठीच्या या स्वतंत्र महाविद्यालयाची स्थापना झाली याला आता २५ वर्षे होत आहेत. म्हणजेच हे येणारे वर्ष महाविद्यालयाचे ''रौप्यमहोत्सवी वर्ष'' आहे. महाविद्यालयाला याचा सार्थ अभिमान आहे. परंतू उंब्रज आणि पंचक्रोशीतील सर्वांसाठीच हा आनंदयोग आहे. आपला हा आनंद नव्या वर्षात आपण द्विगुणीत करूयात.

वास्तविक, एखाद्या संस्थेच्या आयुष्यातील पंचवीस वर्षांचा कालखंड हा आत्मचिंतनाचा मानायला हरकत नाही. या दृष्टीकोनातून जेव्हा आपण विचार करतो तेव्हा, १९८९ साली स्थापन झालेले महिला महाविद्यालय ही त्यावेळची जरी गरज असली तरी आज या महाविद्यालयाच्या मर्यादा स्पष्टपणे दिसत आहेत. हे महाविद्यालय जेव्हा स्थापन झाले तेव्हा विसावे शतक होते. आज आपण २१ व्या शतकातील एक दशक पार केले आहे. २१ व्या शतकातील आव्हाने वेगळी आहेत. जेटच्या वेगाने जग निघाले आहे. आपण अजून प्रवासालाही सुरुवात केली नाही असेच चित्र आहे. परंतू आपल्याला पाऊल उचलावे लागेल..... स्वतःला बदलावे लागेल.... गती घ्यावी लागेल.... कारण जगाचा वेग कमी करणे आपल्याला शक्य नाही. आपल्यालाच वेग वाढवावा लागणार आहे. या नव्या सहस्त्रकातील आव्हानांना सामोरे जावे लागणार आहे.

अर्थात, उंब्रजच्या महिला महाविद्यालयाच्या मर्यादा आणि भविष्यातील आव्हानांची जाणीव असल्यामुळेच प्राचार्य, संस्था, स्थानिक व्यवस्थापन समिती सदस्य तसेच पंचक्रोशीतील रयत प्रेमी लोकांनी आपले कॉलेजही बदलायचे ठरविले आहे. जे या महाविद्यायात नव्हते ते घडवायचे ठरविले आहे. प्राचार्य डॉ. पांडूरंग गायकवाड यांनी या महाविद्यालयात पाऊल ठेवल्यापासून महाविद्यालयाचे रूप बदलले आहे. स्वप्नं पाहणाऱ्या प्राचार्यांनी उंब्रजच्या पंचक्रोशीत स्वप्ने वाटली. ''सर्व आमचे - आम्ही सर्वांचे'' ही भूमिका घेऊन रेंगाळलेले अनेक प्रश्न प्राचार्यांनी सोडविण्यास सुरुवात केली. उदा. गेली अनेक वर्षे मुलींच्या वसतीगृहाच्या इमारतीचे खिंडार झाले होते. आज ती इमारत पूर्णत्वाकडे वाटचाल करीत आहे. तसेच या महाविद्यालयाचे ''सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय'' असे नामकरणही वरीच वर्षे रखडले होते. प्राचार्य डॉ. गायकवाड यांनी सर्वांना सोबत घेऊन अत्यंत सन्मान पूर्वक सिक्कीमचे राज्यपाल मा. श्री. श्रीनिवास पाटील यांच्या उपस्थितीत हा नामकरण सोहळा पार पाडला.

प्राचार्य डॉ. गायकवाड यांनी अनेक गोष्टी नव्याने केल्या. ''त्रिवेणी'' नियतकालिक हाही त्याचाच एक भाग होय. त्रिवेणी... महिला महाविद्यालयाचे मुखपत्र आहे. प्रत्येक कॉलेजमध्ये नियतकालिक निघत असते. नियतकालिक म्हणजे कॉलेजचा ऐतिहासिक दस्तऐवज असतो. मात्र कॉलेजमध्ये ही गोष्ट नव्हती. प्राचार्यांनी निर्णय घेतला आणि जबाबदारी माझ्यावर टाकली. फक्त कला शाखा असलेल्या या महाविद्यालयाची आर्थिक स्थिती बेताची आहे याची जाणीव असल्याने महाविद्यालयाच्या प्राध्यापकांनी अक्षरशः जाहिरातींच्या माध्यमातून प्राचार्यांच्या स्वप्नपूर्तीत सहभाग दिला.

उंब्रज हे कराड तालुक्यातील महत्वाचे गाव. कराडला महत्व जसे यशवंतराव चव्हाण यांच्यामुळे प्राप्त झाले तसेच, कृष्णा कोयनेच्या प्रिती संगमामुळेही झाले आहे. उंब्रजला तर कृष्णा, तारळी आणि मांड अशा तीन नद्या एकत्र येतात म्हणूनच, आम्ही ''त्रिवेणी'' हे नाव स्विकारले. इथून पुढच्या काळात ''त्रिवेणी'' ही

आपल्या महाविद्यालयाची खास ओळख व्हावी ही अपेक्षा.

उंब्रजचे महाविद्यालय मोठे आणि समृद्ध व्हावे म्हणून महाविद्यालयाने ''को-एज्युकेशन'' चा प्रस्ताव विद्यापीठ आणि महाराष्ट्र शासनाकडे पाठविला आहे. त्याचबरोबर कॉमर्स आणि विज्ञान शाखा सुरू करण्याचे प्रस्तावही पाठविले आहेत. विद्यापीठ आणि शासनानेही सकारात्मक भूमिका ठेऊन निर्णय घेण्याचे मान्य केले आहे. प्राचार्य डॉ. गायकवाड, एल.एम.सी. मेंबर या दृष्टीने पाठपुरवठा करीत आहेत. मला विश्वास आहे की, लवकरच या महाविद्यालयात कॉमर्स, विज्ञान शाखा आणि सहशिक्षण सुरू होईल.

या वर्षी एन.एस.एस.चे शिबीर झाले, मैदानावर मुली दिसल्या, मुलींनी मैदान गाजविले, युवा महोत्सवात मुलींनी आपली कला दाखविली. महाविद्यालयातील सांस्कृतिक कार्यक्रमही जोरदार झाला. या पंचक्रोशीत ''टॅलेंट''ची कमी नाही आणि मुलीतर कशातच कमी नाहीत हे मुलींनी वारंवार सिद्ध केले आहे. परंतू महाविद्यालयात कला, क्रीडा याबरोबरच शैक्षणिक बाबतीतही गुणात्मक वाटचाल झाली आहे. अग्रणी महाविद्यालयाचे विविध कार्यक्रम झाले. शैक्षणिक सहलही खूप वर्षानंतर निघाली. इतिहासाची राज्यस्तरीय परिषद तर हिंदी विभागाने राष्ट्रीय स्तरावरचे चर्चा सत्र आयोजीत केले. कॉलजच्या इतिहसतील हे वेगळेपण आहे. जिंकायचे असेल तर 'कर्णधार' चांगला असावा लागतो आणि मला आनंद आहे की, बऱ्याच वर्षानंतर या महाविद्यालयाला कर्णधार चांगला मिळाला. त्यामुळे आता आम्ही जिंकणारच असा विश्वास वाटतो आहे.

या महाविद्यालयाचे वैशिष्ट्य असे की, येथील एल.एम.सी. पदाधिकारी मा. द. श्री. (आबा) जाधव, मा. शिवाजीराव कुरकुटे (आप्पा), मा. सुधीर जाधव (भाऊ) यांचे संपूर्ण पाठबळ आणि विकास कार्यातील सहभाग विलक्षण आहे. मुलींच्या वसतिगृहासाठी सुरेखा पुणेकरांचा कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी या मंडळींनी मोठे योगदान दिले. मा. सुरेश साळुंखे यांनी महाविद्यालयातील पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न सोडविण्यासाठी मदत केली. मा. शिवाजीराव पाटील, शिरगांवकर यांच्या सारख्या थोर देणगीदारांमुळे कॉलेज बदलू लागले आहे. महाविद्यालयातील शिक्षक स्टाफ व इतर कर्मचारी यांच्या योगदानातून महाविद्यालयात बोअर (पंप) बसविला.

थोडक्यात, ज्ञान, विज्ञान, साहित्य, कला आणि क्रीडा अशा सर्वच क्षेत्रात सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालयाने आपला वेगळा ठसा उमटवायचे ठरविले आहे. उद्याच्या उज्वल भविष्यासाठी सर्व शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी आणि विद्यार्थीनी कामाला लागले आहेत. उद्याच्या उज्वल भविष्यासाठी आज आम्ही कामाला लागलो आहोत. हेच आम्ही त्रिवेणीतून नम्रपणे सांगतो आहोत.

या अंकासाठी मार्गदर्शन करणारे प्राचार्य डॉ. गायकवाड, सर्व विभागीय संपादक, वाढेश्वर प्रेसचे मालक ओनिल यादव, डिझायनर वैभव ताटे यांना मी धन्यवाद देतो. बांधिलकी मानणाऱ्या माझ्या सहकारी प्रध्यापकांमुळे आणि जाहिरातदारांमुळे हा अंक आपल्या हाती येत आहे. त्रिवेणीची एक नवी वाट सुरू होत आहे. सर्वांचे पुन्हा एकदा आभार !

प्रा. डॉ. मच्छिंद्र सकटे

प्रमुख संपादक

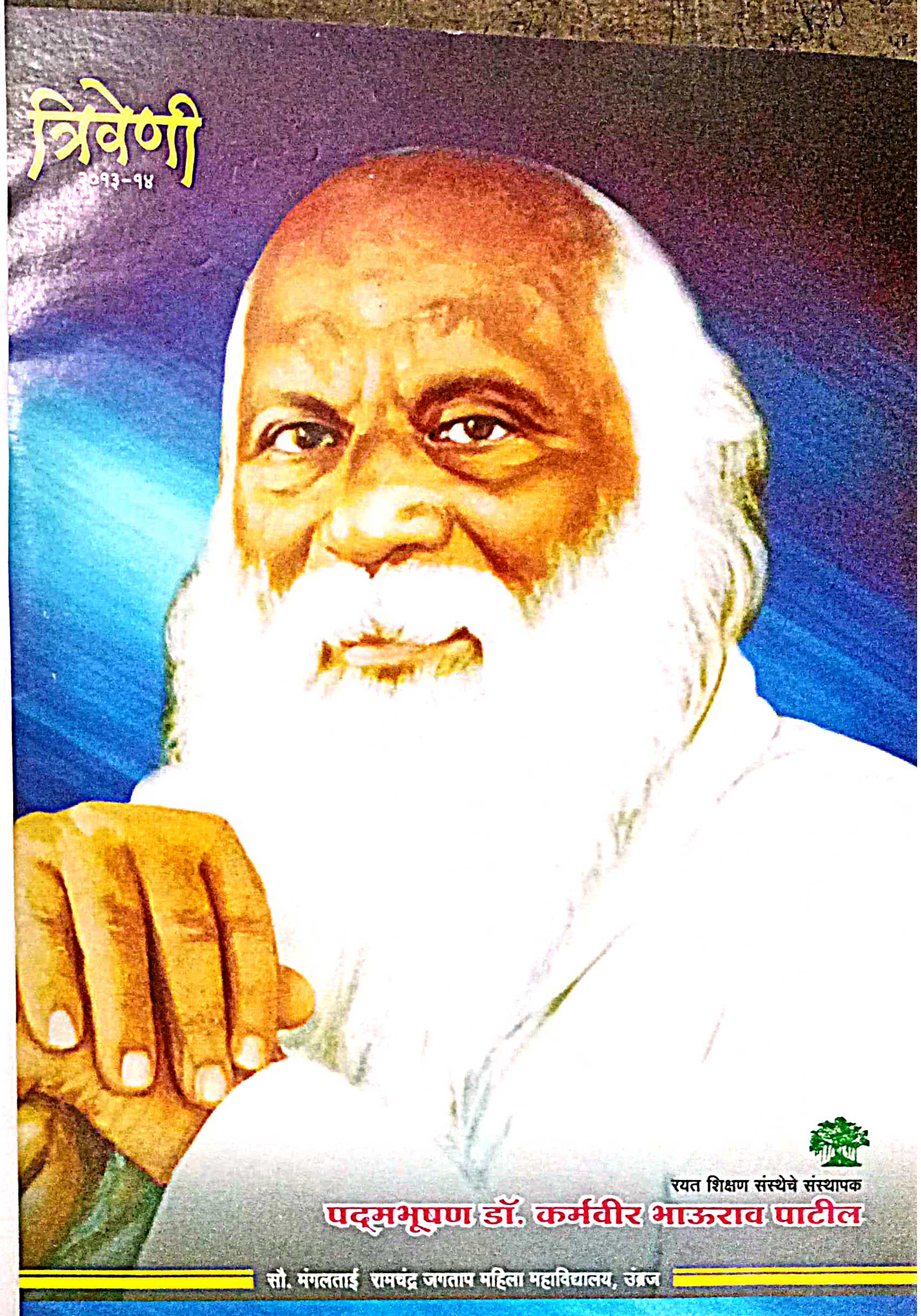

त्रिवेणी
२०१३-१४

रयत माऊली
सौ. लक्ष्मीबाई भाऊराव पाटील

त्रिवेणी
२०१३-१४

मा. शरदचंद्रजी पवार
अध्यक्ष, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

मा. ॲड. रावसाहेब शिंदे
चेअरमन, रयत शिक्षण संस्था, सातारा.

मा. डॉ. अनिल पाटील
व्हा. चेअरमन, रयत शिक्षण संस्था, सातारा.

महाविद्यालयाचे कार्यकुशल व निर्णयक्षम

प्राचार्य, मा. डॉ. पांडुरंग गायकवाड

स्थानिक व्यवस्थापन समिती सदस्य

मा. द. श्री. जाधव (आबा)

मा. शिवाजीराव कुरकुटे (आप्पा)

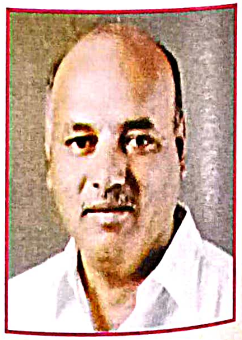

मा. सुधीर जाधव (भाऊ)

।। आमचे मानबिंदू ।।

प्राचार्य, डॉ. पांडुरंग गायकवाड
दलित महासंघ, जिल्हा कोल्हापूर यांच्यावतीने 'समाजरत्न पुरस्कार'.

प्रा. डॉ. मच्छिंद्र सकटे
याकोहामा, जपान येथे होणाऱ्या समाजशास्त्राच्या आंतरराष्ट्रीय परिषदेसाठी निवड

प्रा. डॉ. टी. डी. पाटील
नॅशनल सेमिनार, एस.एम. कॉलेज, मुरगुड, ता. कागल (कोल्हापूर) येथे शोधनिबंधाचे वाचन

प्रा. डॉ. अभय पाटील
ए. एस. जी. कॉलेज, रामानंदनगर येथील नॅशनल सेमीनार मध्ये शोधनिबंध वाचन

प्रा. लालासाहेब पवार
आर. एन. बोरावके कॉलेज, श्रीरामपूर, येथे राष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये शोधनिबंध वाचन

प्रा. अनिल अहिवळे
बळवंत कॉलेज, विटा येथे नॅशनल सेमिनारमध्ये शोधनिबंध वाचन

प्रा. डॉ. वंदना मोहिते
महाविद्यालयामध्ये नॅशनल सेमिनारचे संयोजन

प्रा. बी. डी. ढाकणे
जे. ई. एस. कॉलेज, जालना येथील नॅशनल सेमिनारमध्ये शोधनिबंध वाचन

सौ. विद्या विशाल भोसले
महाविद्यालयाची विद्यार्थीनी हीची भोसलेवाडी, ता. कराड येथे सरपंचपदी निवड

।। आमचे थोर देणगीदार ।।

डॉ. रमेश परशुराम रामुगडे,
उंब्रज. देणगी रु. ७,५०१/-

श्री. शिवाजीराव पाटील (शिरगांव)
देणगी रु. ७५,००१/-

डॉ. अरूण भोसले, उंब्रज
देणगी रु. ७,००१/-

श्री. संभाजी जाधव
देणगी रु. ७,००१/-

श्री. एम. टी. शिंदे साहेब
देणगी रु. ५,००१/-

श्री. रमेश जे. पटेल
देणगी रु. ५,००१/-

श्री. तुकाराम राऊ जाधव
देणगी रु. ५,००१/-

श्री. सुरेशराव साळुंखे
उपसरपंच, उंब्रज

• विद्यार्थीनी संसद मंडळ •

अश्विनी नेताम
B.A. - III (सचिव)
सांस्कृतिक विभाग

दिपाली माळी
B.A. - III (गुणवत्ता प्राप्त)

सविता म्हेत्रे
B.A. - II (प्राचार्य नियुक्त)

रेश्मा काटे
B.A. - I (गुणवत्ता यादी)

स्वाती साळुंखे
B.A. - III (N.S.S.)

पूजा धावारे
B.A. - II

पुजा यादव
B.A. - II (क्रीडा विभाग)

राजश्री कुम्हार
B.A. - I (प्राचार्य नियुक्त)

• कलादालन •

मेहंदी रंग लायेगी...

पर्यावरण वाचवा...

झाडे लावा, झाडे जगवा

• कॅमेऱ्याच्या नजरेतून •

डॉ. मच्छिंद्र सकटे

मराठी विभाग

❛ आयुष्यात मला भावलेलं एक गूज सांगतो.

उपजीविकेसाठी आवश्यक असणाऱ्या विषयाचं शिक्षण जरुर घ्या. पोटापाण्याचा उद्योग जिद्दीनं करा; पण एवढ्यावरच थांबू नका. साहित्य, चित्र, संगीत, नाट्य, शिल्प, खेळ ह्यांतल्या एखाद्या तरी कलेशी मैत्री जमवा. पोटापाण्याचा उद्योग तुम्हांला जगवील; पण कलेशी जमलेली मैत्री तुम्ही का जगायचं हे सांगून जाईल. ❜

– पु. ल. देशपांडे

● विभागीय संपादक ●

प्रा. डॉ. तानाजी पाटील

• अनुक्रमणिका •

गद्यविभाग

अ.क्र.	लेखाचे नाव	लेखक	पृ.क्र.
१.	कर्मवीरांचे जीवन कार्य.	कु. पूनम निकम	३-५
२.	जीवन एक सफर	कु. स्नेहल वायदंडे	६-७
२.	उंब्रजचे लोकदैवत - भीम-कुंती उत्सव.	कु. स्नेहा वेदपाठक	८-१०
३.	साहित्य प्रेमी : यशवंतराव चव्हाण.	कु. प्रियांका कवठेकर	११-१३
४.	आई : एक साठवण	कु. दिपाली झणझणे	१४-१६
५.	आनंदी जीवनासाठी.	कु. कोमल गायकवाड	१७-१९
६.	धनगरी ओवीतील स्त्रियांचे अंतरंग.	कु. रुपाली पाटील	२०-२५
७.	गोल्डन गर्ल्स	कु. अश्विनी नेताम	२७-२८
८.	तेजस्विनी सावंत	कु. शितल दुडे	२९-३०

पद्यविभाग

अ.क्र.	कविताचे नाव	कवि	पृ.क्र.
१.	जीवन कसे असावे.	कु. संध्या लोंढे	५
२.	परवानगी	कु. स्वाती कोळेकर	७
३.	कर्मवीर	कु. स्नेहा वेदपाठक	१०
४.	मित्र प्रेम	कु. रुपाली गुरव	१३
५.	मन	कु. माधवी सुतार	१९
६.	कधी कधी	कु. पूनम निकम	२५
७.	सवय माझी नेहमीचीच	कु. संध्या लोंढे	२६
८.	सावळाच रंग तुझा	कु. स्नेहल घाडगे	२६
९.	जगायचं		
		कु. प्रियांका पवार	३०

कर्मवीरांचे जीवनकार्य

कु. पूनम निकम, (बी.ए.भाग-२)

रयत शिक्षण संस्थेचे संस्थापक कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचा जन्म कोल्हापूर जिल्ह्यातील कुंभोज येथे २२ सप्टेंबर १८८७ साली झाला. अण्णा हे विद्यार्थी दशेत कोल्हापूर येथील राजाराम हायस्कूल मध्ये शिकत होते. कर्मवीरांच्या जीवनात एक गोष्ट अशी घडली की त्यामुळे त्यांना समाज कार्याची प्रेरणा मिळाली. एके दिवशी राजर्षी शाहुंना मिस क्लार्क होस्टेलच्या अस्पृश विद्यार्थिनींसाठी काढलेल्या उद्‌घाटनाला बोलाविले होते. त्यावेळी भाऊरावांनाही तेथे आमंत्रित केले होते. कार्यक्रम संपल्यानंतर भाऊरावांना आंघोळ करुन येण्यास सांगितले. कारण की, या अस्पृश्यांना स्पर्श केला म्हणून भाऊरावांना वसतिगृहातून बाहेर काढले. त्यावेळी भाऊराव यांचे स्नेही महाराजांचे नातेवाईक खानविलकर यांच्या आग्रहास्तव भाऊ राजवाड्यावर राहण्यास गेले. तेव्हा तेथे त्यांना राजर्षी शाहूंच्या सर्व कार्याची माहिती मिळाली व तेव्हापासून त्यांनी सामाजिक कार्याची प्रेरणा प्राप्त केली.

सातारा म्हणजे सप्तर्षीचा सातारा, अजिंक्य सातारा, क्रांतिवीरांचा सातारा, इतिहासकारांचा - शिवरायांचा सातारा. जय-जय सातारा असा हा सातारा कर्मवीरांचा ! जेथे शिक्षण नव्हते तेथे शिक्षण गेले इ.सन. १९३८ साली व व्हॉलेंटरी प्राथमिक शाळा यवतेश्वर येथे काढली. संस्थेमार्फत एकूण ५७८ प्राथमिक शाळा चालवल्या जात होत्या. काले ता.कराड येथे १९१९ साली रयत शिक्षण संस्था स्थापन केली. १९२४ साली सातारा येथे संस्थेचे कार्य सुरु केले. म. गांधीजींनी भाऊरावांच्या कार्यास हरिजन सेवक फंडातून वार्षिक ५०० रु. मदत सुरु केली. कर्मवीर भाऊरावांनी १९३२ मध्ये उच्च शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी पुणे येथे वसतिगृह स्थापन केली. डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटलांनी बहुमोलाचे प्रयत्न केले म्हणून महाराष्ट्राच्याच नव्हे तर देशाच्या जडण-घडणीत रयत शिक्षण संस्थेचे महत्वाचे स्थान आहे.

कर्मवीर झाले कळस

कर्मवीर भाऊराव पाटील शिक्षणासाठी कोल्हापुरात असताना राजर्षी छत्रपती शाहू महाराजांच्या विचारांपासून व कार्यांपासून त्यांनी प्रेरणा घेतली आणि पुढे संपूर्ण आयुष्यभर कार्य करीत त्यांनी आपला देह चंदनाप्रमाणे दुसऱ्याला सुगंध देत झिजवला.

आपल्या ७२ वर्षाच्या आयुष्यामध्ये कर्मवीरांनी जे प्रचंड कार्य उभे केले, त्याला खरोखरचं तोड नाही. त्याचे कार्य केवळ रयत शिक्षण संस्थेची स्थापना करण्यापुरते मर्यादित नाही, तर त्या कार्याला शैक्षणिक, सामाजिक, राजकीय, आर्थिक, सांस्कृतिक असे अनेक महत्वपूर्ण पैलू आहेत. हे लक्षात घेतले पाहिजे. कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी शिक्षणाच्या माध्यमातून जे जातीभेद निर्मुलनाचे, समता प्रस्थापनेचे, अंधश्रद्धा निर्मुलनाचे, पद

दलितांमध्ये स्फुलिंग फुलवण्याचे आणि त्या अनुषंगाने ग्रामीण महाराष्ट्राला पुरोगामी बनविण्याचे उत्तुंग कार्य केले. त्याबद्दल महाराष्ट्राची जनता कर्मवीरांची कायमची ऋणी राहील यात शंका नाही. शैक्षणिक क्षेत्रातील आजच्या गोंधळाच्या परिस्थितीत तर कर्मवीरांचे शैक्षणिक कार्य दीपस्तंभासारखे मार्गदर्शक, प्रेरक आणि संजीवक वाटते. "कमवा आणि शिका" या योजनेद्वारे त्यांनी आपल्या वसतिगृहातील शाळा महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना 'स्वावलंबी शिक्षण" चा मूलमंत्र दिला.

कर्मवीरांनी कधी देणगी मिळते आहे म्हणून किंवा सरकारी अनुदान मिळते आहे म्हणून स्वत:च्या ध्येयाला, स्वाभिमानाला तत्वाला मुरड घातली नव्हती, की तडजोड केली नव्हती. सातार्‍याच्या छत्रपती शिवाजी महाविद्यालयाला माझे नाव देणार असाल तर मी मोठी देणगी देतो. असा प्रस्ताव ठेवणार्‍या एका दानशूर व्यक्तीला कर्मवीर उत्तरादाखल म्हणाले होते, "मी माझ्या बापाचं नाव एक वेळ बदलेन पण कॉलेजला दिलेलं शिवछत्रपतींचे नाव बदलणार नाही."

उन्हातान्हातून माळावरून अनवाणी पायाने व उघड्या डोक्याने ते महाराष्ट्रभर भटकले. त्यांनी या भटकंतीत विद्यार्थी गोळा केले शिक्षण संस्था चालविण्यासाठी मदत गोळा केली.

महाराष्ट्राचा उध्दारक तू
रयतेचा राजा
पददलितांचा कैवारी तू
बहुजनांचा राजा
आदर्शच तू ज्ञानपुरुषा
धर्मसंस्कृतीचा
अग्रदूत समाजपुरुषा
समता क्रांतीचा.....

समाजातील गोरगरीब व बहुजन समाजाचे शैक्षणिक सामाजिक आणि सांस्कृतिक उत्थापन करण्यासाठी अहोरात्र परिश्रम घेणारे एक उमदे व्यक्तिमत्व म्हणजे शिक्षण महर्षी कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी शिक्षणाची ज्ञानगंगा खेडोपाडी झोपडीपर्यंत पोहचवली. भाऊरावांचे गाव ऐतवडे. त्यांचे वडील पायगौंडा व आई गंगुबाई दोघेही कष्टाळू व सात्विक होते.

भाऊरावांचे बालपण आजोळी गेले. त्यांचे मामा नावाजलेले पैलवान होते. ते भाऊरावांना व्यायामाचे व कुस्तीचे अनेक धडे देत.

"अन्याय पाहुनी पेटूनि उठले
बंडखोर ते भाऊराव."

पुढील आयुष्यात भाऊरावांनी बंडखोर स्वभावामुळे समाजातील अस्पृश्य व गोरगरिबांवरील अन्याय सहन केला नाही. त्याविरुद्ध निर्भयपणे लढा दिला १९०२ मध्ये भाऊराव व त्यांचे धाकटे बंधु तात्या यांना कोल्हापूर येथे इंग्रजी शिक्षणासाठी पाठवले. भाऊरावांनी गरिबांना शिक्षण देण्याचे क्रांतीकारक कार्य केले. पुणे विद्यापीठाने त्यांना डी.लिट् व भारत सरकारने पद्मभुषण ही पदवी देऊन सन्मान केले. भाऊराव हे शाहू महाराजांचे शिष्य होते.

भाऊराव आपल्या जीवनात जात, धर्म, पंथ इत्यादी बाबी विद्यार्थी असल्यापासूनच पाळत नव्हते. महात्मा ज्योतीराव फुले, राजर्षी शाहू महाराज, राष्ट्रपिता महात्मा गांधी यांच्या विचारांमुळे भाऊराव सत्यशोधक कार्यकर्ते झाले.

१९१२ साली भाऊरावांचा सौ. लक्ष्मीबाई यांच्याशी विवाह झाला. भाऊराव सन १९१९ पासून वसतिगृह चालवण्याचे काम करीत होते. ४ ऑक्टोबर

१९१९ साली विजयादशमीच्या मुहूर्तावर काले जि. सातारा येथे विद्यार्थ्यांसाठी वसतिगृह सुरु केले. दुधगाव येथे १९१९ मध्ये शिक्षण संस्था स्थापन केली. १९२१ मध्ये दुसरे वसतिगृह सुरु केले. सातारा येथील वसतिगृहास 'छत्रपती शाहू बोर्डींग असे नाव दिले. या वसतिगृहात सर्व जाती-धर्माची मागासलेली मुले शिकत होती.

लाचारी या गोष्टीचा अण्णांना अतिशय तिटकारा होता. भाऊराव इतिहास प्रसिद्ध वडाच्या झाडाखाली बसत. त्यांच्या भोवती विद्यार्थी असत. गप्पागोष्टी करत आणि पुन्हा श्रमदान होत असे. या इतिहास प्रसिद्ध वडाच्या झाडावरुनच अण्णांनी रयत शिक्षण संस्थेचे बोधचिन्ह 'वडाचे झाड' हे ठरविले.

"माळावरती बीज पेरुनी
मळा पिकवला कर्मवीरांनी
ज्ञानमळ्यातील फुलकळ्यांनी
सुगंध बहरला अष्ट दिशांनी.

वसतिगृहाच्या सुरुवातीच्या काळात ज्यावेळी कर्मवीर गैरहजर असत अशावेळी त्यांच्या पत्नी मुलांचा सांभाळ करत. त्या वसतिगृहातील मुलांना आईची माया देत. सौ. वहिनी व विद्यार्थी यांच्यामध्ये प्रेम व जिव्हाळा निर्माण झाला. त्या प्रत्येक विद्यार्थ्याला येगवेगळा खाऊ देत. त्यामुळे प्रत्येकाला वाटत होते की, वहिनी आपल्यावरच जास्त प्रेम करत आहेत. लग्नामध्ये लक्ष्मीबाई खर्‍या अर्थाने लक्ष्मी होत्या. कारण त्यावेळी त्यांच्या अंगावर १०० पेक्षा जास्त तोळ्याचे दागिने होते. हळूहळू सर्व दागिने त्यांनी वसतिगृहाच्या खर्चासाठी दिले. अशा या लक्ष्मीबाईचा ३० मार्च १९३० साली अकाली निधन झाले.

❖ ❖ ❖

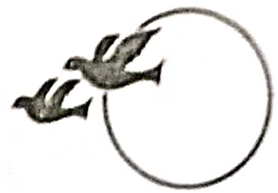

जीवन कसे असावे

रमणीय निसर्गाच्या सानिध्यात
रमणारे जीवन असावे
गुलाबाच्या कोमल फुलासारखे
सुगंधी जीवन असावे
दु:खाच्या वणव्यातही
हसणारे जीवन असावे
मानवतेची जाण असलेले
महत्वाकांक्षी जीवन असावे
आकाशाचा ठाव घेणाऱ्या
पारीसारखे जीवन असावे
आई-वडिलांच्या महत्वकांक्षी
प्रेरणादायी जीवन असावे.

कु. संध्या कांबे
तृतिय वर्ष कला (मराठी)

❖ ❖ ❖

समाधानाने याचा आनंद घ्यावा. एका मोठया लेखकानं म्हटलयं, 'या जगण्यावर या जन्मावर शतदा प्रेम करावे.' मी तर म्हणेन हजारदा प्रेम करावे. कारण हे आपलं जीवन आहे. मी तर म्हणेन प्रत्येकानं स्वत:वर सुद्धा प्रेम केलं पाहिजे. जन्मवेळेपासून आयुष्याचा प्रवास सुरु होतो. या जीवन नावाच्या ट्रेनचा मृत्यू हा अंतिम स्टॉप असतो. जन्म आणि मृत्यू या दोन्हीचे अंतर म्हणजे 'जीवन' श्वास चालू असणं आणि श्वास बंद होणं या दोन श्वासातील अंतर म्हणजे जीवन. 'एक रास्ता है जिंदगी, जो थम गये तो कुछ नही.' या जीवन नावाच्या रस्त्यात सुख-दु:ख येतच राहतात; म्हणून खचून जायचं नसतं तर त्या दु:खावर मात करायची असते. कारण 'डर के आगे जीत है ।'

म्हातारपणी माणसाची झोप कमी होते. मग झोपेच्या गोळ्या खातात तरीही झोप येत नाही. अशावेळेस तारुण्यातील चांगल्या वाईट गोष्टी आठवत राहतात. म्हणूनच तारुण्यात अशा काही चांगल्या गोष्टी करुन ठेवा. जेव्हा आपल्याला म्हातारपण येईल त्यावेळी आपण त्या चांगल्या गोष्टी आठवत रात्र घालवू शकू. आयुष्यात आपण किती पैसा कमवलाय यावर श्रीमंती ठरत नाही; तर आपण आयुष्यभरात किती माणसं जोडलीत. यावर आपल्या मनाची श्रीमंती ठरते. समर्थ रामदासांनी म्हटलं आहे, 'मरावे परी कीर्तीरुपी उरावे' या आयुष्यात त्रासाशिवाय काही मिळत नाही. 'गुलाब' हा नेहमी काटयात फुलतो. मेहनत, जिद्द, चिकाटी या गोष्टीने तुम्ही यश मिळवू शकता. यश, पैसा, सुख मिळवण्यासाठी शॉर्टकटचा वापर करायचा नाही. चांगली संगत ठेवा. चांगल्या मार्गाने आयुष्य जगल्यास जीवन आनंददायी वाटेल. हा आनंद आयुष्याला पुरणार असेल.

आपण आपल्याच कमाईवर जगायचं, 'दुसऱ्यानं दिलेलं धन पुरत नाही आणि स्वत: कमवलेलं धन सरत नाही. या आयुष्यात संकटांना घाबरायचं नाही. काळ्याकुट्ट रात्रीनंतर सूर्य उगवतोच. चांगल्या मार्गाने जीवन जगल्यास 'जिंदगी एक सफर है सुहाना' हे कळेल.

❖ ❖ ❖

परवानगी

दादासाहेबांनी आपल्या बंगल्याच्या बाहेर परवानगीशिवाय आत येऊ नये अशी पाटी लावली होती. एक दिवस एक गृहस्थ त्यांना भेटण्यास आले. ते पाटीकडे लक्ष न देता सरळ घरात शिरले.

दादासाहेब - (गृहस्थाकडे पाहून) काय हो, तुम्हाला वाचायला येते की नाही ?

गृहस्थ - हो येते की ? आपणास शंका येते का ?

दादासाहेब - मग तुम्ही बाहेरील पाटी वाचली की नाही ?

गृहस्थ - हो वाचली आणि म्हणूनच...

दादासाहेब - मग परवानगी शिवाय आत का आलात ?

गृहस्थ - परवानगी घेण्यासाठी

कु. स्वाती कोळेकर
बी.ए.भाग - २

❖ ❖ ❖

उंब्रजचे लोकदैवत - भीम-कुंती उत्सव

कु. स्नेहा [illegible] . (बी.ए.भाग - ३)

तारळी, उरमोडी व कृष्णामाई या तीन नद्यांच्या त्रिवेणी संगमावर वसलेल्या उंब्रज गावाला सुमारे चारशे वर्षाहून अधिक ऐतिहासिक व धार्मिक वारसा लाभला आहे. स्वयंभू रामराज स्वामींच्या पदस्पर्शाने पावन झालेल्या या गावात श्रावण महिन्यातील शेवटच्या सोमवारी माता कुंती आणि पुत्र भीम या मायलेकरांच्या भेटीचा अपूर्व सोहळा मोठ्या उत्साहाने उंब्रजकर शेकडो वर्षापासून आजही मोठ्या भक्तिभावाने साजरा करतात. हा उत्सव "भीम-कुंती उत्सव" म्हणून पंचक्रोशीत ओळखला जातो.

या उत्सवाला चारशे वर्षांची परंपरा असल्याचा दावा गावातील काही वयोवृद्ध जाणकार करतात. सुमारे चारशे वर्षांपूर्वी उंब्रज गावातील एक पाटलाचा मुलगा खूप आजारी होता. विविध प्रकारच्या वैदूकांचा उपचार करूनही पाटलाच्या मुलाच्या प्रकृतीत काहीच फरक पडत नव्हता. मुलाच्या प्रकृतीत सुधारणा होण्याऐवजी ती अधिकाधिक खालावत चालली. पाटलांनी औषधोपचाराबरोबर मुलाच्या प्रकृतीत सुधारणा होण्यासाठी अन्य पर्यायाचा शोध घेण्यास सुरुवात केली. पाटील मुळातच अत्यंत धार्मिक, श्रध्दाळू, दयावान आणि हळव्या मनोवृत्तीचे होते.

मुलाच्या प्रकृतीत सुधारणा होण्यासाठी पाटलांनी देवांकडे धावा केला. त्यासाठी त्यांनी भक्तांचे व भक्तांची देवता असणाऱ्या भीमसेन महाराज व माता कुंती यांची मातीची मूर्ती बनवून अत्यंत भक्तीभावाने त्यांची पूजा-अर्चा करून मुलाच्या प्रकृतीत सुधारणा व्हावी, म्हणून भीमसेन महाराजांच्या चरणी प्रार्थना करू लागले. पाटलांनी भीमसेन महाराजांच्या मूर्तीसमोर नवस बोलले की, माझ्या आजारी मुलाच्या प्रकृतीत तुमच्या कृपाशीर्वादाने झरझर उतार पडू द्या व माझा मुलगा पूर्वीसारखा खेळू व बागडू द्या. त्याच्यावर तुमचा कृपाशीर्वाद असू द्या. मी तुमची सदैव भक्तीभावाने पूजाअर्चा करून आपणास नैवद्य अर्पण करेन. त्यानंतर काही दिवसातच त्यांचा मुलगा आजारातून पूर्ण बरा झाला. हे मनोकामनेचे फळ समजून पाटील यांच्या पुढाकाराने तेव्हापासून ते आजअखेर उंब्रज पंचक्रोशीत भीम-कुंती उत्सव साजरा होतो.

पाटलांच्या नवसाला देव धावून आले. भीमसेन महाराज पाटलांना प्रसन्न झाले. ही वार्ता उंब्रज गावात व उंब्रज पंचक्रोशीतील अनेक रंजले, गांजले, श्रध्दाळू भक्त आपले दुःख दूर व्हावे. यासाठी भीमसेन महाराजांच्या पूजेत सामील होऊ लागले. तेव्हांपासून दिवसेंदिवस हा उत्सव मोठ्या उत्साहात श्रावणातील शेवटच्या सोमवारी भक्तिभावाने साजरा होऊ लागला.

या उत्सवाची तयारी सुमारे एक महिना आधीपासून केली जाते. श्रावण महिना सुरु झाल्यानंतर गावकरी पहिल्या सोमवारी बैलगाडीतून रानातील गाळाची माती वाजत गाजत घेऊन येतात. या मातीपासून मूर्तीकार बापू आगाशे, भीमसेन महाराजांची सुमारे तीन टन वजनाची मूर्ती तयार करतात. गेल्या तीन वर्षापासून उंब्रज पासून तीन कि.मी. अंतरावर असलेल्या आनंदपूर गावातील अधिक दत्तात्रय कुंभार हे मूर्ती तयार करण्याचे काम करतात. तर गावातील महामुनी बंधू शाडूच्या मातीपासून कुंती मातेची मध्यम आकाराची मूर्ती बनवितात.

भीमसेन महाराजांची मूर्ती लाकडी गाडयावर तयार केली जाते. यात्रेच्या दिवशी माता कुंती यांची हत्तीवरून मिरवणूकीने पुत्र भीमसेन महाराजांच्या भेटीस जाण्यासाठी कुंतीमातेस घेऊन हत्तीवर बसण्यासाठी लिलाव पुकारण्यात येतात, जास्तीत जास्त रक्कमेची बोली करणाऱ्या भाविकास कुंती मातेची मूर्ती घेऊन अंबारीत हत्तीवर बसण्याचा मान दिला जातो. या मिरवणूकीत कुंती मातेस मुगुट, सुवर्ण अलंकार व रेशमी वस्त्रे घातली जातात. भीमसेन महाराजांना मुगुट, सुवर्ण अलंकार व खांद्यावर रेशमी उपरणे घालण्यात येते. हातात चांदीची गदा असते. यात्रेत हत्तीच्या मागे मायाक्का देवीची पालखी व देवतांच्या पालख्या नगर प्रदिक्षणेस असतात.

मायाक्का देवीची पालखी मंदिरातून निघून उंब्रज गावात येऊन कृष्णा नदीत स्नान करून नगर प्रदक्षिणेस येण्यास निघते. त्याचवेळी कुंती मातेची अंबारीतून ढोल गजरात गुलाल खोबऱ्याची उधळण करत. भीमसेन महाराजांच्या जयघोषात मुख्य बाजारपेठेतून मिरवणूक काढली जाते. मिरवणूकीत अग्रभागी हत्ती वरील कुंती मातेची मूर्ती व त्याच्या मागे मायाक्का देवीची व इतर देवतांच्या पालख्या सवाद्य मिरवणूकीने जात असतात. ही मिरवणूक महामुनीच्या घरापासून सुरु होऊन बाजारपेठेत पुढे जाऊन पारा जवळील मारूतीच्या मंदिरात प्रदक्षिणा करून मिरवणूक भीमसेन मंदिरात येते. तेथे माता कुंती आणि पुत्र भीमसेन महाराज यांची भेट होते. तेथे अंबारीतून कुंतीमातेची मूर्ती पुत्र भीमसेन महाराजांच्या जवळ ठेवली जाते. आरती करून यात्रेचा सोहळा पार पाडला जातो. भीमसेन मंदिरात माता कुंती व पुत्र भीमसेन यांच्या भेटीचा सुवर्णक्षण डोळे भरून पाहण्यासाठी भाविकांची अलोट गर्दी असते. उंब्रज पंचक्रोशीतील आणि लांबच्या गावातून असंख्य भाविक माता कुंती व पुत्र भीमसेन यांच्या दर्शनासाठी येतात.

यात्रेच्या मुख्य दिवसानंतर भाद्रपद पौर्णिमेपर्यंत भीम कुंतीची पूजाअर्चा दररोज केली जाते. भाद्रपद पौर्णिमेस भीमसेन महाराज यांचा भंडारा होतो. या कार्यक्रमास सर्व भक्तांना खिरीचा प्रसाद दिला जातो. सायंकाळी भजन कीर्तनाचा कार्यक्रम होतो. भाद्रपद पौर्णिमेच्या दुसऱ्या दिवशी पुत्र भीमसेन व माता कुंती यांच्या मूर्ती वाजत गाजत गाडयावरून पेठेतील विसर्जन मार्गावरील रस्त्यावरून दिल्ली दरवाजा येथे आणल्या जातात. या ठिकाणी सुवासिनी ओवाळण्यास गर्दी करतात, पूजा, नवस बोलण्यास भाविकांची रांग लागलेली असते. गतवर्षी ज्यांचा नवस पूर्ण झाला आहे. अशा भाविकांकडून येथे भीमासाठी घोणचे व कुंती मातेसाठी चोळीखण, नारळाचे तोरण अर्पण केले जाते. भीम-कुंती मूर्तीच्या पूजेचे काम मेणकर कुटुंबिय पाहतात. या ठिकाणी विधीवत पूजा आरती आणि गुलाल खोबऱ्याची उधळण करीत माता कुंती व पुत्र भीमसेन महाराजांचा जयजयकार करून भाविक देहभान हरपून देवाच्या दर्शनात व गजरात रंगून जातात.

भाद्रपद पौर्णिमेनंतर तिसऱ्या दिवशी सकाळी दिल्ली दरवाजात भीमसेन महाराजांची आरती करून दिल्ली दरवाजातून पुत्र भीम व माता कुंती यांच्या मूर्ती विसर्जन मिरवणुकीस सुरुवात होते. या विसर्जन सोहळ्यास भाविक भक्तिभावाने गाडा सोलाच्या सहाय्याने विसर्जनासाठी कृष्णा नदीकाठी दत्ताच्या घाटावर नेतात. तेथे भीमसेन महाराजांची आरती केली जाते. आरतीनंतर कृष्णा नदीच्या पात्रात प्रथम कुंती मातेचे विसर्जन केले जाते. मातेच्या विसर्जनानंतर पुत्र भीमसेन महाराजांचे विसर्जन केले जाते. मूर्तीचे विसर्जन केल्यानंतर उत्सवाची सांगता केली जाते. बदलत्या काळाबरोबर उत्सवाचे स्वरुपही बदलू लागले आहे. मात्र या उत्सवाबद्दल भाविकांच्या मनातील श्रद्धा आजही कायम आहे.

❖ ❖ ❖

सुविचार

- जो कधीच प्रश्न विचारु शकत नाही, तो काहीच करु शकत नाही.
- क्रोध हा असा अग्नी आहे, की जो प्रथम स्वत:ला व नंतर दुसऱ्यांना गाडतो.
- समोर अंधार दिसत असला तरीही त्या पलीकडे उजेड आहे हे लक्षात ठेवा.
- व्यायामाची जशी शरीराला आवश्यकता असते तशी वाचनाची मनाला असते.
- ध्येयाचा ध्यास लागल्यानंतर, कामाचा त्रास वाटत नाही.
- आधी कामाला प्रारंभ करा, म्हणजे तुम्हांला तुमच्यातील प्रचंड शक्तीचा प्रत्यय येईल.
- लढाई केली तर ती शांततेसाठी करावी.
- प्रत्येक राष्ट्राचे लेखक हे त्या राष्ट्राचं वैभव असते.

कु. अनुराधा कदम
बी.ए. भाग - २

॥ कर्मवीर ॥

हे महान कर्मवीरा
तू आम्हा सर्वांना दिलीस सावली
कधीच न मावळणारी ...

तू तळपत राहिलास सूर्यासारखा
ज्ञानाचा दिवा घेऊन
तू आम्हा सर्वांना ज्ञान पेरलेस
झोपडीत, वाडी वस्तीत...
गावकुरण बाहेरच्या वस्तीत...

झोपडीतला अंधार संपवण्यास
तू पायी चालत राहिलास
आज ती झोपडी प्रकाशमान झालीय
तुझ्या महाकाय सावलीने

ही तुझी सावली
कधी मावळणार नाही
तू वटवृक्षासारखा
वर्षानुवर्षे अभेद्य राहशील...

कु. वेदपाठक स्नेहा
तृतिय वर्ष कला (मराठी)

❖ ❖ ❖

साहित्यप्रेमी यशवंतराव चव्हाण

कु. प्रियांका कवठेकर (बी.ए.भाग-१)

एका शतकापूर्वीचा प्रतिकूल काळ परंतु त्या प्रतिकूल अवस्थेतही महाराष्ट्राचे भाग्य उजाळले. कराडपासून सुमारे २०-२२ मैलावर म्हणजेच कराडपासून ३५ कि.मी. अंतरावर एक भाग्याचा क्षण स्थिरावला. एका दुर्गम अशा माळरानावर एक खाण सापडली. नियतीने उत्खनन सुरु केले. या उत्खननात मानवी कोहिनूर हिरा गवसला. १२ मार्च १९१३ पंढरपूरच्या विठ्ठलाचे पवित्र नाव धारण केलेल्या एका माऊलीची कूस उजवली. प्रतिकूल अवस्थेतही तिने सागरेश्वराच्या कृपेने एका बालकाला जन्म दिला. सागरेश्वराच्या कृपेचे स्मरण म्हणून कृतज्ञतेने मिळालेल्या यशाला आठवण म्हणून 'यशवंत' असे नामकरण करण्याचे निश्चित झाले. हेच ते आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार यशवंतराव चव्हाणसाहेब !

जेव्हा आई-वडील नाव ठेवतात. तेव्हा या नावाचा प्रभाव कळत-नकळत त्या व्यक्तीवर होत असतो. याचे उत्कृष्ट उदाहरण म्हणजे 'यशवंतराव चव्हाण' त्यांच्या नावातच यश होते. व त्यांना ते आयुष्यभर मिळाले देखील. ज्या गावच्या नावामध्येच 'देव' व 'राष्ट्र' ही पवित्र भावना सामावलेली आहे. त्या देवराष्ट्राच्या माळरानावर अठरा विश्व दारिद्र्य असलेल्या एका अशिक्षित आणि अति सामान्य शेतकरी कुटुंबात १२ मार्च १९१३ रोजी यशवंतरावांचा जन्म झाला. त्या देवराष्ट्राच्या माळरानावर तुमच्या आमच्या सर्वांचे भाग्यविधाते यशवंतराव या भूतलावर अवतरले. यशवंतराव गरीबीत जन्माला आले आणि शेवटपर्यंत प्रामाणिक राहिले. त्याचे बालपणीचे सगळेच सवंगडी अठरा पगड जातीचे, नाना धर्माचे व पंथाचे होते. भविष्यकाळातील त्यांच्या अर्धशतकी समाजकारणाचा पाया जणू बालपणीच रचला गेला. भविष्यकाळात मला नियतीने संधी दिलीच तर मी या गोरगरिबांसाठीच काहीतरी करेन असा जणू संकल्पच त्यांनी बालपणीच केला असावा. खऱ्या अर्थाने साहेब मातीत राहिले व गोरगरीब जनतेला त्यांनी आपल्या खांद्यावर घेतले. त्यासाठी ते म्हणतात -

ज्यांची बाग फुलून आली
त्यांनी दोन फुले द्यावीत
ज्यांचे सूर जुळून आले
त्यांनी दोन गाणी द्यावीत
ज्यांच्या अंगणी ढग झुकले
त्यांनी ओंजळभर पाणि द्यावे
आपले श्रीमंत हृदय त्यांनी
रिते करुन भरुन घ्यावे.
आभाळाएवढी ज्यांची उंची
त्यांनी थोडे खाली यावे
ज्यांचे जन्म मातीत मळले
त्यांना खांद्यावरती घ्यावे.

साहेबांच्या जीवनातील पहिली आठवण मी सांगणार आहे, जी आठवण त्यांना आजीने कथन केली. यशवंतराव चौथीच्या वर्गात असताना सुट्टीच्या दिवशी आपल्या आजोळी मामाकडे गेले

होते. बोलण्याच्या ओघामध्ये त्यांची आजी सहजच त्यांच्या आईच्या व त्यांच्या नावासंबंधीची आठवण सांगून गेली.

आजी म्हणाली, "तुझ्या आईचं नाव विठाई. विठ्ठल हे आपल दैवत" पंढरपूरच्या विठ्ठलाला दैवत मानणारे हे भाविक कुटुंब होते. साहजिकच आईचं नांव देवाचं होतं. त्या माऊलीनं ग्रामदैवत सागरेश्वराकडे धाव घेतली. ती म्हणाली "देवा सागरेश्वरा, आक्काला जगविण्यासाठी माझ्या हाताला यश दे, तुझी आठवण म्हणून मुलाचं नांव यशवंत ठेऊ.

यशवंतराव म्हणतात, "माझी आई अशिक्षित होती. परंतु मनाने व संस्काराने श्रीमंत होती. 'तिची सगळी ही संस्काराची श्रीमंती माझ्यामध्ये उतरली आणि माझे जीवन सफल झाले. फ.मु.शिंदे एका कवितेत म्हणतात,-

"आई हे एक नाव असतं,
घरातल्या घरात गजबजलेलं गाव असतं
घरात असते तेव्हा जाणवत नाही
आता असली-नसली कुठेही तरी
नाही म्हणवत नाही..."

खऱ्या अर्थानं परमेश्वराला घरोघर जाता येणं अशक्य होते. म्हणून तर त्याने आईला घरोघर पाठविले आहे. 'आई' हे आपलं संस्काराचं पहिलं विद्यापीठ आहे.

महात्मा गांधीच्या विचाराने प्रवृत्त होऊन १९३० सालच्या असहकार अंदोलनात सक्रिय सहभाग घेऊन शाळेतील असलेल्या झाडावर यशवंतराव यांनी तिरंगा फडकावला. यशवंतरावांच्या या कार्यामुळे त्यांना काही काळ कारावासही सहन करावा लागला. पण त्या कारागृहामध्ये यशवंतरावांना अनेक स्वातंत्र्यवीरांचा सहवास लाभला. त्यामुळे त्यांचा स्वातंत्र्य लढ्यातील सहवास आणखीनच वाढला. आपल्या मातापित्यांच्या खंबीर पाठिंब्याने B.A.LLB. पर्यंत शिक्षण घेतले. त्या प्रतिकूल परिस्थितीवर मात करत चव्हाण साहेबांनी १९४० मध्ये सक्रीय राजकारणात स्वतःला झोकून दिले.

१९४१ मध्ये त्यांचा विवाह वेणुताईंशी झाला. त्याच वर्षी सातारा जिल्ह्यातील चळवळीत प्रवेश करत, ते काँग्रेसचे जिल्हाध्यक्ष झाले. वैचारिक ज्ञानाची शिदोरी घेऊन यशवंतराव १९४६ मध्ये मुंबई विधानसभेवर निवडून आले. आणि पार्लमेंटरी सेक्रेटरी झाले. १९५२ ते १९५५ या काळात विविध खात्यांचे मंत्री म्हणून धुरा सांभाळली. तर, नोव्हेंबर १९५६ साली विभाजीत मुंबई राज्याचे मुख्यमंत्री झाले. १ मे १९६० संयुक्त महाराष्ट्र राज्याचे पहिले मुख्यमंत्री म्हणून त्यांनी शपथ घेतली. १९५६ ते १९६२ या सहा वर्षाच्या कालखंडात महाराष्ट्राचा विकास हाच यशवंतराव चव्हाणांच्या मनाचा एकमेव ध्यास होता. यशवंतरावांनी महाराष्ट्र राज्याला एक नवी दिशा दिली. ग्रामीण विकास असो वा शिक्षणाचा विस्तृत पाया. साहेब कुठेच कमी पडले नाही. त्यांनी टाकलेला प्रत्येक पाऊल हा एक सर्वांगीण विकासाचा आलेख ठरला.

देशाचे संरक्षणमंत्री, गृहमंत्री, अर्थमंत्री, परराष्ट्र खातेमंत्री आणि उपपंतप्रधान अशा सर्वोच्च स्थानावर काम करणारे यशवंतराव महाराष्ट्राचे सुपुत्र होते. याचे विस्मरण होणे केव्हाही शक्य नाही. यशवंतराव हा एक महाराष्ट्राच्या राजकारणाचा तब्बल चार तप परवलीचा शब्द झाला होता. आजचा महाराष्ट्र यशवंतरावांच्या विचारांवर उभा राहिलेला आहे व प्रगती करत आहे.

एक जून १९८३, सौ. वेणूताई खूपच आजारी होत्या, अंथरूणाला खिळून होत्या. साहेब विनवणी करुन म्हणत होते, वेणू आपण हॉस्पिटलला जाऊया. वेणूताईंचा आवाज खोल व क्षीण झाला होता. त्या क्षीण आवाजात म्हणाल्या, मी हॉस्पिटलमध्ये जाणार नाही. आपण माझ्यासाठी एक कराल का?" "आपण, आपली मांडी दयाल का ?" सौ. वेणूताईंनी आपले डोके साहेबांच्या मांडीवर ठेवले आणि क्षणार्धात त्यांनी प्राण सोडला. साहेब लहान मुलासारखे हमसून हुमसून रडले.

कवी संजय भा. जोशीच्या काव्यपंक्ती त्यांच्या मनात नक्कीच तरळून गेल्या असतील.

"अनंत होत्या जखमा तरीही ओठावरती गाणी,
न कळत झाले स्वर ओले अन् बहरुन आली वाणी,
घालाव्या शपथा जगण्याला, हात सखीचा हाथी
जोवर आहे साथ तिची
मज जगण्याची का भीती,
शिळ घुमे या मनात,
माझे मन होई स्वच्छंदी."

त्याक्षणी साहेब जे कोसळले ते बरोबर अठरा महिन्यांनी २५ नोव्हेंबर १९८४ रोजी साहेबांची प्राणज्योत मालवली ते अनंतात विलीन झाले.

यशवंतराव चव्हाण यांनी देशाच्या सेवेत महाराष्ट्र कोठेही कमी पडू दिला नाही. राष्ट्रसेवेत मराठी माणसाचा सिंहाचा वाटा असेल. हे क्रांतीतून दाखवून दिले. त्यांनी महाराष्ट्राला 'यशवंत आणि देशाला किर्तीवंत केलं आहे. म्हणूनच महाराष्ट्रातला किंबहुना देशातला प्रत्येक नागरिक या महान नेत्याला कधीही विसरु शकत नाही.

'कल्पवृक्ष जनतेसाठी, लावुनिया तुम्ही गेला,
वैभवाने बहरुन आला, यात काही बघायला,
तुम्ही गेला, अन तुमचे देवपण नावा आले,
कृष्णेकाठी घर तुमचे तीर्थक्षेत्र काशी झाले.

❖ ❖ ❖

मित्र प्रेम

असावे मित्र प्रेम सत्याचे;
संकटात साथ देणारे;
दुःखात पाठीशी घालणारे ;
अन् मनात प्रेम जपणारे.

असावे मित्र प्रेम सत्याचे;
मला धीर देणारे,
कितीही अपयशी झालो तरी;
यशाचा मार्ग दाखवणारे.

असावे मित्र प्रेम सत्याचे;
मला क्षमा क[illegible]
मी कुठेही चुकलो नाही तरी
मला समजून घेणारे

असावे मित्र प्रेम सत्याचे;
योग्य मार्गदर्शन करणारे
माझी प्रतिष्ठा जपणारे

असावे मित्र प्रेम सत्याचे;
माझ्यासाठी लढणारे
माझे मन जाणणारे
गुपित काही न ठेवणारे

असावे मित्र प्रेम सत्याचे;
माझ्यासाठी जीव देणारे
चुकते पाऊल फिरवणारे
अन् जाणारा तोल सावरणारे

कु. रूपाली गुरव
बी.ए.भाग-३

❖ ❖ ❖

आई : एक साठवण !

कु.दिपाली झणझणे (बी.ए.भाग-३)

आई माझा गुरु
आई कल्पतरु
सौख्याचा सागरु
आई माझी !

अशा सुंदर आणि नेमक्या शब्दात साने गुरुजींनी आईचा महिमा वर्णिला आहे. साने गुरुजी हे स्वत:च मातृहृदयी होते. म्हणूनच त्यांचे शब्द सार्थ आहेत. आई आपल्याला काय काय शिकवते ? नऊ महिने नऊ दिवस उदरात ठेऊन ती जगण्याची लय शिकवते. जगात पाऊल ठेवताच रडणाऱ्या बाळाला हसायला शिकवते. पडणाऱ्या बाळाला चालायला शिकवते. बोलायला शिकवते. रुसायला आणि रागवायलाही शिकवते. हे जग सुंदर आहे, प्रेमळ आहे. याचं लहान बाळाला मिळणारं पहिलं आश्वासन म्हणजे आई ! तीच गाते अंगाई ! पऱ्यांना, पाखरांना हळूच या म्हणणारी ! झोपलेल्या राजकुमाराच्या स्वप्नात जा म्हणणारी.

एका झोक्याबरोबर पाळणा-म्हणजेच बाळ दूर जातो आणि हातात धरलेल्या दोरीने आई त्याला पुन्हा स्वत:जवळ खेचते. आपल्या बाळाला किती दूर जाऊ दयायचे ते आईच ठरवत असते. त्यावेळी तिच्या हाती असणारी दोरी असते संस्काराची ! किती छोटया छोटया गोष्टीतून संस्कार करते आई ! अशाच प्रकारे सहज जाता जाता ती संस्कार करते स्वच्छतेचे, मोठयांशी आदराने वागण्याचे, प्रामाणिकपणाचे, न्यायाचे, आपुलकीचे, प्रेमाचे आणि विश्वासाचेही ! म्हणूनच आई असते संस्काराचे एक महामंगल विद्यापीठ !!

आईचे सगळ्यात महत्त्वाचे वैशिष्ट्य म्हणजे सृजन, नवनिर्मिती ! नव्याला जन्म देण्यासाठी ती स्वत: यातना सहन करते. स्वत:चा प्राण धोक्यात घालते. अपार कष्ट घेते. हे जसे माणसांना लागू आहे, तसेच पाखरांनाही लागू आहे, पहा ना ! सुगरण बाभळीच्या किंवा विहिरीकाठच्या झाडांवर मोठया कौशल्याने घरटे बांधते. एक एक काडी निवडून आणते.

झाडाच्या फांदीला कौशल्याने गुंफते. वेचून आणलेल्या गवताच्या काडी काडीतून तयार होतो एक तरंग महाल ! अगदी असेच, आपल्या आईने आपल्याला वाढवताना किती त्रास घेतले असतील, किती त्याग केला असेल, याचा विचार करतो का कुणी ? आईचे सगळ्यात जास्त महत्व पटते ते आजारपणात ! सर्दी-डोकेदुखीपासून टायफाईड मलेरियापर्यंत सगळे आजार त्या त्यावेळी प्रचंड त्रासदायकच असतात. अशावेळी आपल्याला वेळोवेळी औषधपाणी देणारी, गरम गरम जेवण जेऊ घालणारी, उशा-पायथ्याला बसून हातपाय चेपणारी-कुरवाळणारी आईच असते ! बाळ आजारी असेल, तर तिला जेवण जात नाही. बाळ रडत असेल, तगमगत असेल, तर तिला झोप येत नाही. जोपर्यंत हसत नाही बाळ, तोपर्यंत खायला उठतो काळ !

एखाद्या मुलाच्या दुर्दैवाने त्याचे वडील नसले, तर त्याची आई त्याच्यासाठी आईही असते आणि वडिलही बनते. त्याला वडिलांची कमतरता जाणवू देत नाही. पण एखाद्या मुलाच्या दुर्दैवाने त्याची आई नसेल, तर वडील 'आई' होऊ शकत नाहीत. ते वडीलच राहतात. आईचे अश्रू म्हणजे ज्वालामुखीतून बाहेर आलेला तप्त लाव्हारस ! सभोवतालचे जनजीवन उध्वस्त करण्याचे सारे सामर्थ्य त्यामध्ये असते. पण ती तसे करत नाही.

अंत:करणातील प्रचंड उलथापालथीचा प्रकट अविष्कार म्हणजे तिचा अश्रू ! कशाने तिला दु:ख होते ? कशाने तिचा क्षोभ होतो ? हे जाणून घेतले पाहिजे.

मुलं म्हणजे भविष्याची सुंदर स्वप्न असतील, तर आई म्हणजे सुंदर स्वप्न पहाणारे डोळे आहेत. स्वप्नांनी डोळ्यांशी बेईमानी करायची काय ? तेही एकदा ठरवावे लागेल.

आईच्या आसवांची किंमत समजून घेण्यासाठी आपल्याला आईच्या भूमिकेत शिरावं लागेल. साने गुरुजींनी 'श्यामची आई' पुस्तकात एक घटना दिली आहे एकदा सकाळी आईने श्यामला आंघोळ घातली. परसातल्या दगडावर आंघोळ झाल्यावर त्याचे अंग पुसले. आणि म्हणाली, "घरात चल." श्याम म्हणाला, "आधी तुझ्या पदराचा ओचा जमिनीवर पसर. मग मी येतो." आई म्हणाली, "असला रे कसला तुझा हट्ट ?" श्याम म्हणाला, "माझ्या पायांच्या तळव्यांना माती लागून ते घाण होतील ना !" आईने श्यामचा हट्ट पुरा केला आणि त्याला म्हणाली, "अरे श्याम, पायांच्या तळव्यांना घाण लागू नये म्हणून जसा जपतोस, तसा मनालाही घाण लागू नये म्हणून जप हो ! खरोखर किती मोठा संदेश ! सगळी माणसे आपले अंग, आपले कपडे मळू नये म्हणून जपतात. तर आई आपल्या बाळाचे मन मळू नये म्हणून जपते.

भारत वर्षात स्त्री शिक्षणाचा नवा मार्ग निर्माण करणाऱ्या सावित्रीबाई फुले या आद्यशिक्षिका आहेत. आदय मुख्याध्यापिका आहेत, नव्हे क्रांतिमाता आहेत. आज शिक्षण घेऊन ताठ मानेने विविध क्षेत्रात उभी राहणारी स्त्री, ही सावित्रीबाईंनी घेतलेल्या अविश्रांत मेहनतीचे सुंदर फळ आहे. म्हणून याची जाणीव झालेल्या स्त्रिया स्वत:ला 'आम्ही

सावित्रीच्या लेकी' असे म्हणतात. कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या सातारा वसतिगृहात घडलेली ही घटना. खेडयापाडयात आलेली अठरापगड जातींची गरिबाघरची मुलं शिक्षणासाठी साताऱ्यात होती. ती भाऊरावांच्या वसतिगृहात रहात होती. उदारीवर चाललेले हे वसतिगृहातील एकदा धान्य संपले आणि मागील थकबाकी दिल्याशिवाय काही मिळणार नाही, अशा अडचणीमध्ये भाऊरावांच्या पत्नी सौ. लक्ष्मीबाईकडे खबर जाताच त्यांनी मोठया निर्धाराने त्यांनी मंगळसूत्र काढले आणि म्हणाल्या, ''मुलं उपाशी असताना आईनं जे करायला पाहिजे तेच मी करते आहे. हे मोडून पैसे आणा आणि पोरांना खाऊ घाला. पोटच्या पोरांसाठी आई वाटेल तो त्याग करायला तयार असते. पण दुसऱ्यांच्या मुलांची आई होण्यासाठी फार मोठे काळीज असावे लागते. म्हणूनच आज लक्ष्मीबाईंना आदराने म्हटले जाते– 'रयत माऊली !'

संत ज्ञानेश्वर आईच्या विशाल अंत:करणाने जगाकडे पाहतात. म्हणूनच, जगाच्या कल्याणाचा आशय यापेक्षा वेगळा असू शकतो काय ? ज्या काळात दुर्जनांना ठार मारा म्हणून प्रचार करणारे महाभाग आढळतात, त्याकाळात दुर्जनांचे सज्जनांमध्ये रुपांतर करण्याची कामना करणारे ज्ञानेश्वर हे खऱ्या अर्थाने माउली आहेत. आपल्या वेडया, विद्र्या, खोडकर आणि डांबीस बाळाचे चांगल्या माणसात रुपांतर करण्याची किमया आईच करू शकते ! एक स्त्री... तिला अनेक नावं ! प्रत्येक नावाची जबाबदारी वेगळी ! लेक, सून, सासू, नणंद, जाऊ, भावजय, सखी, पत्नी, प्रेयसी... एकाच स्त्रीला मानवी नातेसंबंधात किती भूमिका कराव्या लागतात ? स्त्रीच्या सगळ्या भूमिकांमध्ये सर्वश्रेष्ठ भूमिका असते आईची ! प्रत्येक स्त्री ही भूमिका तिच्या कुवतीप्रमाणे मन लावून करते. लग्नानंतरचे दिवस हे सासू–सासरे, नणंद–जावा यांच्या न दिसणाऱ्या जाचात जातात. ज्या घरात 'माझं' म्हणून पूर्ण हक्क–अधिकार कशावरच सांगता येत नव्हता, तिथे एक माझा हक्काचा बाळजीव जन्म घेतो. मुलाच्या लग्नानंतर मुलावरील आईचा अर्धा हक्क कमी होतो. कारण मुलावर हक्क गाजविण्यासाठी एक वाटेकरी घरात आलेली असते. सासू–सुनेची भांडणे यावरुनच होतात. अनेक हालअपेष्टा सोसून ज्या मुलाला वाढवले–शिकवले तो मुलगा पंख फुटताच बायकोला घेऊन दुसरे घर थाटू लागला, तर आईला काय वाटेल ? म्हणूनच सगळेच दोष स्पष्ट, रोख ठोक बोलून पुन्हा पुन्हा अपमानित करु नये. शक्य तर हळूवारपणे ते दूर करावेत.

❖ ❖ ❖

चारोळी

जीवन नावाचं एक पुस्तक असतं.
त्यात प्रेम नावाचं एक पान असतं.
ते पान फाटलं म्हणून,
पुस्तक फेकून दयायचं नसतं.

कु. अश्विनी लोकरे
बी.ए.भाग–२

आनंदी जीवनासाठी...

कु. कोमल गायकवाड, (बी.ए. भाग ३)

''नद्या सुंदर आहेत, डोंगर सुंदर आहेत; पण याहून सुंदर आहे तो माणूस. म्हणून तर माथ्यावर आभाळ आणि पायाखाली रस्ता घेऊन माणसासाठी जगावेसे वाटते.'' – हे वि. वा. शिरवाडकरांचे बोल माणसाविषयीचा स्नेहभाव व्यक्त करतात. आज आपण आपल्या अवती–भोवती पाहिले तर माणूसच माणसापासून / माणुसकीपासून दूर जाताना दिसत आहे. समाजात एक प्रकारचे दुभंगलेपण आलेले आहे. आपण भौतिक प्रगती पुष्कळ केली, अनेक सुखसोयी आपल्या दारात आल्या. त्यातून माणूस सुखासीन झाला आहे. माणसापेक्षा यंत्र प्रभावी झाल्याने तो आजच्या जगात दुय्यम झाला आहे. गतिमान जगात अगतिक झाला आहे. विचित्र वासनामुळे समाजमन काळवंडले आहे, थकले आहे. विज्ञानाच्या मदतीने माणसाने चंद्रावर पाऊल ठेवले. पण मनातले चैतन्याचे चांदणे मात्र तो हरवून बसला आहे. गजबजलेल्या जगातच माणूस एकटा–एकटा राहिला आहे.

असे असले तरी, मनाच्या मरगळीला दूर सारून माणूस उद्याचे जगणे सुंदर करू शकतो. आनंदाचे सूर आळवू शकतो. मैत्रभाव जोडून एकटेपणावर, उदासीनेवर मात करू शकतो. मुळातच मन थकते का ? याचे चिंतन केले तर लक्षात येते की, माणूस आणि बाहयजग यात अंतर निर्माण झालेले असते. त्यामुळे अवती–भोवतीचा आनंद त्याच्यापर्यंत पोहचत नाही. अवती–भोवतीच्या छोटया–छोटया गोष्टींनी त्याची चिडचिड वाढते. त्रागा वाढतो. असा माणूस इतका त्रासलेला , उदासीन असतो की तो इतरांनाही अस्वस्थ करतो. अशावेळी छानपैकी विश्रांती घेणेही त्याला जमत नसते.

माणसाचे व्यक्तिमत्त्व हे श्रेष्ठ जीवनमूल्य आहे. ईश्वराने आपणास 'माणूस' म्हणून जन्माला घातले. हे केवढे सद्भाग्य आहे. विवेकानंदांनी माणसाला अमृताचा पुत्र म्हटले आहे. माणसाचा आत्मा मुलत: ज्ञानस्वरुप आहे. पण त्यावर गंजलेपणाचे आवरण येऊ शकते. आध्यात्माने किंवा उत्तम संगत–सोबतीने हे गंजलेपण दूर करता येते. ते दूर केले की, अगोदरच स्वयंप्रकाशित असलेले आत्मतत्व अधिक प्रकाशित होते. आणि मग जगण्याचे सुंदर मार्ग माणसाच्या डोळ्यासमोर साकार होतात.

निसर्गाशी, माणसाशी, चांगल्या ग्रंथांशी, एखाद्या छंदाशी एकरूप होण्यात आनंद सामावलेला असतो. दु:ख विवंचनेपासून दूर रहाण्यासाठी आत्मसमाधानाची सोबत महापुरुषांनी स्वत: होऊन निवडलेली असते. तसे आपणही मन कशात तरी गुंतवून ठेवावे. आपल्याला आवडणाऱ्या आणि दुसऱ्याला उपद्रव न देणाऱ्या छंदातच आनंदाचा सूर दडलेला असतो.

एकटेपणासारखी शिक्षा नसते; आणि सोबती सारखे दुसरे सौख्य नसते. उदा. शांताबाई शेळके यांच्या एका लेखातील सोबतीचा संदर्भ मोठा बोलका आहे. एक कवी महाशय रस्त्याने चालले होते. त्यांना वाटेत एक काटकी पडलेली दिसली. ते तसेच पुढे गेले आणि माघारी वळले. ती काटकी त्यांनी अलगद उचलली. तिचे दोन समान तुकडे केले.

एका शेजारी एक असे छानपैकी मांडले. त्या जोडीकडे कृतार्थपणे पहाताना त्यांच्या अंतर्यामी समाधन वाटले. समाधान याचेच की, आपण त्या काटकीचे एकाकीपणा दूर केले. त्या काटकीला तात्पुरती का होईना एक समान धर्मी सोबत दिली. काटकी मोडता येते. पण माणसाला कसे मोडायचे? म्हणजे माणसाला काटकीसारखे मोडता येत नसले तरी चांगल्या गोष्टीशी नाते जोडता येते. मग हे नाते साहित्यातल्या शब्दांशी असते, संगीतातल्या सुरांशी असते, चित्रकलेशी असते. ज्याला असे नाते जोडता येते त्यांनाच सच्चिदानंद आत्मतत्व गवसते. आणि आयुष्यच एक आनंद यात्रा होवून जाते.

संयम, त्याग, सेवा ही भारतीय संस्कृतीची श्रेष्ठ जीवनमूल्ये आहेत. आपली संस्कृती हृदय आणि बुद्धी यांची पूजा करणारी आहे. या संस्कृतीत ज्ञान, भक्ती आणि कर्म, विविध धर्म, जाती आणि संप्रदाय यांचा सुंदर मेळ घातला आहे. पण आज चंगळवादी वृत्तीमुळे माणूस दिवसेंदिवस संस्कृतीपासून दुरावत आहे. खरंतर माणसाची ही संस्कृती त्याच्या आचार विचारातून व्यक्त होत असते. संतांच्या ओवी-अभंगातून, महापुरुषांच्या कार्य/कर्मातून संस्कृतीचे मंगल दर्शन घडते. प्रेम हा माणसाच्या संस्कृतीचा सारांश आहे.

आपल्या हातून घडणारे कार्य आणि अंत:करणातील विचार यांचा चित्तावर संस्कार होत असतो. सुसंस्कारातून प्राप्त झालेले मन:सामर्थ्य हे माणसाचे खरे संचित असते. मुळात 'संस्कृती' या शब्दातच संस्कार आणि कृती यांचा अद्वैतभाव आहे. संस्कारयुक्त कृती म्हणजे संस्कृती असे म्हणतात ते याचसाठी !

माणूस आणि संस्कृती यांचे नाते परस्परावलंबी असते. माणूस-संस्कृती निर्माण करतो आणि संस्कृतीपासून माणूस घडतो. पण या माणसाचे जेव्हा वर्तन बिघडते तेव्हा विकृती निर्माण होते. नदीचा उगम ही प्रकृती, नदीत साचलेला गाळ ही विकृती, तर गाळाचे पाणी आपण उकळून-गाळून पितो ही संस्कृती. तसेच माणसाचा जन्म ही प्रकृती, त्याच्या मनात दाटलेले विकार ही विकृती आणि या विकारांना दूर सारून सद्विचारांचा स्वीकार करणे ही संस्कृती. अशा संस्कृती संपन्न जगण्यासाठीच मानवतेची गीता जन्माला आली. पण आपण भौतिक प्रगतीबाबतीत जेवढे उत्साही, जागरूक असतो. तेवढेच नैतिक प्रगतीबाबतीतही असायला हवे. संस्कृतीच्या संस्कारातूनच सुंदर माणूस घडत असतो. भारतीय संस्कृतीचे थोर उपासक डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन् यांनी माणसा संदर्भात सुंदर भाष्य केले आहे. ''आपण पक्षासारखे हवेत संचार करायला शिकलो, माश्यांसारखे पाण्यात पोहायला शिकलो; पण या पृथ्वीतलावर माणसासारखे कसे जगायचे, हे अजूनही आपल्याला शिकायचे आहे.''

माणसाने सुधारणा पुष्कळ केल्या - घरात चुलीच्या जागी गॅस आला, दारात बैलगाडीच्या जागी ट्रॅक्स आली; पण संस्कृतीचे काय ? सुधारणा आपणास सुखाने कसे जगावे हे शिकवत असते, तर संस्कृती जगायचे कसे आणि कशासाठी हे शिकवते. ''आपल्याकडे दोन आणे असतील तर एक आण्याचे अन्न आणि एक आण्याची फुले घ्या!'' हे कन्फ्युशिअसचे तत्व आहे. म्हणजे अन्न आपल्याला जगवते, तर फुले जगायचे कशासाठी हे शिकवतात.

जगणे ही स्वाभाविक प्रवृत्ती/प्रकृती आहे, तर जगण्याला सुगंध प्राप्त करून देणे ही संस्कृती आहे. माती ही प्रकृती, तर मातीतून माणसाने श्रमाने, प्रेमाने फुलवलेली शेती ही संस्कृती आहे. दगड ही प्रकृती, तर त्या दगडातून शिल्पकाराने जन्माला घातलेली सुंदर मूर्ती ही संस्कृती. माणसाला लाभलेली बुद्धी ही प्रकृती, तर त्या बुद्धीचा वापर तो कसा

करतो ही संस्कृती. ईश्वराने माणसाला दिलेला कंठ ही प्रकृती तर त्या कंठातून माणसाने आळवलेले सप्त सूर ही संस्कृती. अशी कितीतरी उदाहरणे देता येतील.

सात सुरांना देखील सुंदर अर्थ आहे. 'सा रे ग म प ध नि' या सप्त सुरानंतर परत 'सा' म्हणतो. म्हणजे 'सा रे ग म प ध नि सा.' यातील पहिल्या सा = सागर, रे = रेती, ग = गगन, म = मनुष्य, हा मनुष्य कसा हवा ? तर पधनिसा या सुरात सांगितले आहे म्हणजे प = परोपकारी, ध = धर्मशील (कर्तव्यनिष्ठ), नि = नीतीसंपन्न झाला की आपण पुन्हा सा म्हणतो, म्हणजे तो सा = सामर्थ्यशाली बनतो. ही आहे सप्तसुरांची सजावट, सप्तसुरांचा महिमा. जीवनात हे सूर आळवले की, आयुष्याच्या आकाशात सुखा-समाधानाचे सप्तरंगी इंद्रधनुष्य झळकू लागेल. अशी अपेक्षा आहे.

❖ ❖ ❖

सुविचार

- ज्या देशाला दूर दृष्टीची देणगी लाभलेली नसते तो देश नाश पावल्याशिवाय राहत नाही.
- आवाजावरुन विद्वता, उच्चारांवरुन नम्रता व वर्तनावरुन शील समजते.
- स्वातंत्र्य, समता, बंधुता व सामाजिक न्याय हे लोकशाही जीवन प्रणालीच्या इमारतीचे चार खांब आहेत.
- अन्याय सहन करणे म्हणजे अन्याय करण्यासारखेच आहे.

कु. पूजा चव्हाण बी.ए.भाग-१

चारोळ्या

'जीवनाच्या वळणावर आठवण येत राहील...
एकत्र नसलो तरी स्मृतीचा
सुगंध दरवळत राहील...
कितीही दूर गेले तरी मन
सोबत राहील.आपले हे नाते आज आहे तसेच
उद्या सुद्धा राहील...'

कु. कवठेकर प्रियांका
तृतीय वर्ष कला

❖ ❖ ❖

।। मन ।।

मन तलवार होता
कर्तव्याची ढाल घ्यावी
रक्तही लाचार होता
अश्रुंची शाल घ्यावी

घरट जेव्हा देत
नात्याची ओढ
तेव्हाच आकाश म्हणतं
माझ्याशी नातं जोड

पणतीसारखं जळून
अंधारमय आयुष्यात प्रकाश केला
संत समजले होते ज्याला
तोच शेवटी दलाल निघाला.

कु. माधवी सुतार
बी.ए.भाग-३

❖ ❖ ❖

धनगरी ओवी गीतांतील स्त्रियांचे चित्रण

कु.रुपाली पाटील (बी.ए.भाग-३)

भारत देशामध्ये लोकगीतांची परंपरा फार प्राचीन असून, मानवी जीवनाच्या प्रारंभापासूनच ही परंपरा अव्याहतपणे सुरू असलेली दिसते. लिखित वाङ्मयाच्या निर्मितीपासून सर्व वाङ्मयात, लोकवाङ्मयात अनेक उल्लेख दिसून येतात. वेद, पुराणे, ब्राम्हण्ये ग्रंथ, बौध्द, जैन वाङ्मय इत्यादी लोकगीता संबंधीचे वेगवेगळे संदर्भ आढळतात.

उदा. सातवाहन संपादित 'सप्तशर्ती' इत्यादी सन सहाव्या शतकापासून अनेक उल्लेखावरुन स्त्रियांच्या मौखिक ओवीचा उल्लेख तसेच या ओवीचा दळण कांडण यांच्याशी असणारा दृढ संबंध स्पष्ट होतो. यादव कालीन ओवी गीतांचे उल्लेख सोमेश्वर नृपतीच्या 'मानसोल्हास' या ग्रंथात आढळतो. सोमेश्वरांनी आपल्या ग्रंथात राधा तालाची माहिती देताना महाराष्ट्रातील स्त्रिया दळण-कांडण करताना ओव्या म्हणतात, असा उल्लेख येतो. महानुभाव वाङ्मयात गुढे, ढवळे यांचे उल्लेख येतात. या लोकगीतांच्या अनुषंगाने भ्रंमतीचे जीवन जगणाऱ्या किंवा कष्टप्रद कामे करताना किंवा शेळी-मेंढीचे पालन-पोषण करताना धनगरी गीतांची निर्मिती झालेली असावी.

धनगर स्त्री-पुरुष गीते लोकगीतांचाच एक महत्त्वपूर्ण भाग आहे. आपले श्रध्दास्थान, देवदेवता, आचार-विचार, संस्कृती, देवधर्म, नाती-गोती आणि जीवनातील आशा-आकांक्षा हे सर्व अगदी

सहजगत्या आपल्या गीतांतून व्यक्त करीत असतात.

धनगर लोकजीवनात स्त्री जीवनाचा अविष्कार करणारी, स्त्रियांनी म्हणावी अशी धनगर गीतांची संख्या लक्षणीय आहे. वर्षानुवर्षे धनगर स्त्रियांमध्ये लोकगीते मौखिक स्वरुपात आलेली दिसतात. सण, उत्सव, रुढी, रीतीरिवाज यामध्ये स्त्रियांच्या लोकगीतांना विशेष असे महत्त्वपूर्ण स्थान आहे. अशा प्रकारची लोकगीते कित्येक शतकापासून धनगर स्त्री जतन करीत आली आहे. स्त्री मनातील या विश्वाची अभिव्यक्ती त्यांच्या अनेक लोकगीतांतून व्यक्त झालेली दिसते. धनगर स्त्री जीवनात ओवी गीतांची सांगता विपूल प्रमाणात आढळते. धनगर स्त्रियांच्या ओवी गीतांमध्ये विविध प्रकारची गीते आढळून येतात. या गीतांचा अभ्यास पुढील प्रमाणे करता येईल -

विधी उत्सवप्रसंगाची गीते :-

विधी उत्सव प्रसंगी धनगर समाज जीवनात स्त्रिया भक्तीभावाने गीते म्हणत असतात. विधीचा व गीतांचा अतूट संबंध असलेला दिसून येतो. धनगर स्त्रिया विधी उपासनेच्या प्रसंगी गीते म्हणतात. पिढयान्-पिढया मौखिक परंपरेने गीते एका पिढीकडून दुसऱ्या पिढीपर्यंत हस्तांतरीत होत असतात. आपल्या मनातील 'इप्सित' साध्य व्हावे आणि आपल्या कुटुंबातील सर्वजण सुखी रहावेत यासाठी ती गीतांच्या माध्यमातून उपास्य देवते समोर

आराधना करत असते. धनगर स्त्रियांच्या विधीगीतांतून इतर लोक संस्कृती, लोकमानस, लोकजीवन, प्रथा, परंपरा इत्यादींची अभिव्यक्ती होते.

जन्म :

बाळतीण झालेली स्त्री आणि बाळाचा पाचवीचा विधी करण्याची प्रथा धनगर लोकजीवनात आजही आढळून येते. इतर समाजा सारखेच हे विधी असतात. पण त्यांच्या गीतांची चाल, रचना वेगळी दिसून येते.

"पाचव्या दिवशी सटवीचा मान
आज्ञा दिली तिला परमीसरानं
अक्षर टाकिती हुकमाप्रमाणं
पाटा पुजून केला सन्मान
हळदी कुंकानं भिजले पान..."

किंवा

"सटवी टाकती अक्षर
बरम्या लिहितु तातडी
गोरीच्या नशिबाची
रेघ पडली वाकडी..."

अशा रीतीने धनगर स्त्रिया पाचव्या दिवशी ब्रम्हदेव सटवीला आज्ञा देतो आणि सटवी ब्रम्हदेवाच्या आज्ञेप्रमाणे बाळाच्या कपाळावर नाव टाकते. सटवीने आपल्या बाळाच्या कपाळावर त्याच्या नशिबाविषयी चांगले लिहावं, म्हणूनच पाचव्या दिवशी सटवीचे पूजन करीत असतात. यावेळी घरात आनंदाचे वातावरण असते.

विवाह :

धनगर समाजातील विवाह हिंदुरिवाजा प्रमाणचे केला जातो. सुरुवातीला कुळ, गोत्र, देवक पाहिले जाते. एका आडनावात लग्न जमत नाही. सर्वांच्या साक्षीने लग्न लावले जाते. 'सुपारी फोडणे', 'कुंकू लावणे', 'टिळा लावणे', हा कार्यक्रम होतो. लग्नातील अनेक विधी प्रसंगी गीते म्हणण्याची प्रथा इतर समाजाप्रमाणेच धनगर लोकजीवनात देखील आढळून येते. नवरा-नवरीला पाटावर बसवून एकमेकांना हळद लावताना गीते म्हटली जातात-

"तलु तेल नाना
नागिनीच्या पाना
मग तेल लावा नवरदेवा...
आधी तेल लावा मल्हारीला
मग हळद लावा नवरदेवा
आधी तेल लावा विरुदेवाला
मग हळद लावा नवरदेवा
आधी तेल लावा हनुमना
मग हळद लावा नवरदेवा
आधी तेल लावा लक्ष्मी आईला
मग हळद लावा नवरदेवा..."

अशा प्रकारची अनेक गीते धनगर स्त्रिया लग्नसमारंभात गाताना दिसतात. हळद लावताना धनगर स्त्री नवरदेवाला कृष्ण रुपात पहात असते.

बारसे :-

धनगर स्त्री जरी गरीब, अशिक्षित असली तरी परंपरेने आलेली प्रथा मोडत नाही; तर उलट धार्मिक पद्धतीने हा उत्सव साजारा करताना दिसते. अनेक स्त्रियांना बाळाचे नाव ठेवण्यासाठी बोलविले जाते. यावेळी पाळणा म्हणतात. हा पाळणा श्रीकृष्ण, हनुमान, छ.शिवाजी, बिरोबा, खंडोबा, बानाई आणि अहिल्याबाई अशा महान व्यक्तींच्या उपमा देऊन बाळाचे व आईचे सुंदरपणे वर्णन केले जाते.

'पहिल्या दिवशी बोलली भागा
हात जोडूनी चरणाशी लागा
दान चुडयाचे रामाला मागा
जु बाळा जु रे जु ... ऽऽऽ

दुसऱ्या दिवशी बोलली गंगा
नका बायांनो करू तुम्ही दंगा
दशरथ राजाला जाऊनी सांगा

गुड्या उभारा पाचिया रंगा
जु बाळा जु रे जु ... SSS

तिसऱ्या दिवशी बोलली उमा
बाळाच्या रुपाची लागली सीमा
ऐसे बोलले महादेव – भीमा
जु बाळा जु रे जु ... SSS

चवथ्या दिवशी बोलली तारा
आना सोनार आपल्या घरा
बाण धनुष्य रामाला करा
जु बाळा जु रे जु ... SSS

पाचव्या दिवशी पाचवी केली
सीता रामाची रावणाने नेली
कैसी देवा तुम्हा निज लागली
गेले मारुती लंका जाळली
जु बाळा जु रे जु ... SSS

सहाव्या दिवशी सहावी केली
लक्ष्मणाला शक्ती लागली
पहाड आणायला गेले मारुती
जिवंत केले उर्मिला पती
जु बाळा जु रे जु ... SSS

सातव्या दिवशी बोलला माळी
यांच्या मंदिरी लावूनी केळी
पाळणा म्हणती दासी सुंदरी
हाती पाळणा रेशीम दोरी
जु बाळा जु रे जु ... SSS

अशा रीतीने बाळाच्या पाळण्याला हळू–हळू झोका देत–देत उपस्थित स्त्रिया पाळणा म्हणत असतात. यावेळी घरामध्ये वातावरण आनंदमय असते.

सणसमारंभ :

धनगर समाज सणसमारंभ तितक्याच आपुलकिने साजरे करतात. उदा. दसरा, दिवाळी, रंगपंचमी, होळी, नागपंचमी आणि बेंदूर इत्यादी सणसमारंभ साजरे करताना त्यामध्ये ते आपल्या धार्मिकतेचा भाग म्हणून काही वेळा बदल देखील करतात.

उदा. 'बेंदूर' हा सण साजरा करताना ते स्वत:कडे असणाऱ्या शेळ्या मेंढ्या धुवून, रंगवून त्यांची बिरोबा मंदिराच्या कडेने वेडे घेत मिरवणूक काढली जाते. यावेळी धनगरी स्त्रिया गीते म्हणतात.

'बेदरानं बसनं
राहिली पंचमी ईस रोज
नटल्या बंधूजीची वाट
पाहते मी नीत रोज...''
'दसऱ्या बसनं
दिवाळी दसरा
एका महिन्यात दोनी
बहन–भावाला पाणी घाली...'

अशा प्रकारच्या पारंपारिक सण–समारंभा - व्यतिरिक्त हा समाज आपल्या पूर्वजांपासून चालत आलेल्या चालीरीती, रुढी परंपरेतले इतर काही सण-समारंभ फार मोठया भक्तीभावाने आणि तितक्याच मोठया प्रमाणातील खर्चांनिशी साजरे करताना आढळून येतात.

धनगर लोकसाहित्यातील लोकगीतांमध्ये धनगर स्त्रियांच्या गीतांचा मोठा वाटा आहे. धनगर स्त्री मुळातच परंपरा प्रिय आणि वृत्तीची असल्याने परंपरेने चालत आलेल्या रुढी, प्रथा, विधी, कुलाचार आणि धर्माचरण इत्यादींशी या गीतांचा घनिष्ट संबंध जोडलेला असतो. स्त्रीजीवनात धनगर गीतांना अनन्यसाधारण असे महत्व आहे. लग्न विधीतील हळद लावणे, रुखवत तयार करणे, लग्नाचे साहित्य तयार करणे, पुत्रजन्म, जावळाचे कार्यक्रम, सटवायिचा पूजा विधी, असरा, स्त्रियांच्या श्रद्धा, यामध्ये नामस्मरण, तुळशीपूजा, सूर्यनमस्कार, उपवास, परडी भरणे आणि गंगा ओलांडणे, तसेच विविध सण–समारंभ, कुलाचार इत्यादींचा संबंध स्त्रियांशी अत्यंत जवळचा आणि या सर्वांमधूनच स्त्रीगीतांची निर्मिती व जडण–घडण होताना दिसते.

धनगर स्त्री ही जन्मत: कष्टाळू व श्रद्धाळू आहे. तिच्या मनातील अत्यंतिक स्वरुपाचा भक्तीभाव आहे. उदा. शंकर–पार्वती, विष्णू–लक्ष्मी, खंडोबा–बाणाई, खंडोबा–म्हाळसा, राम–सीता, विठ्ठल–रुक्मिणी, श्रीकृष्ण, गणपती या देवाबरोबरच सोनुबाई, काळुबाई, लक्ष्मीबाई, मरीआई, मुंजा, आसरा, बिरोबा, धुळोबा, भिवया, मसोबा अशाही देव–देवतांना भक्ती केल्याने किंवा उपासना केल्याने त्यांचा कृपाप्रसाद मिळून जीवन सुखी आणि समृद्ध बनते. या सर्व श्रद्धेतूनच देवदेवता विषयीची गीतांची निर्मिती झालेली दिसते.

धनगर स्त्री–गीतांतील स्त्रीजीवनाचे वेगळेपण व त्यांच्या अनुभूती या गीतांमधून दिसून येतात. स्त्री जीवनाचे सामाजिक दर्शन आणि स्त्री समूहाच्या वैविध्यपूर्ण मनोवृत्ती व भाववृत्ती त्यांच्या अढळ स्त्रीगीतांतून व्यक्त होताना दिसते. धनगर स्त्री श्रम–परिहारासाठी गीते म्हणताना दिसून येते. शेतातील कामे करताना, जात्यावर दळण दळताना ती सहजरित्या गीते म्हणत असते. शेतामध्ये काम करताना कंटाळा येवू नये आणि आहे ते काम लवकर व्हावे यासाठी बी–बियाणे निवडणे, पेरणीस मदत करणे, खत विस्कटणे, टोकणी करणे, भांगलणी, खुरपणी, काढणी, मळणी, रगडणी, साठवणी ते अगदी कापूस वेचणीपर्यंतची विविध प्रकारची कामे करताना धनगर स्त्रिया अगदी सहजरित्या गीते म्हणत असतात. किंवा नाकातल्या नाकात गुणगुणतात.

अशारीतीने धनगर स्त्री आपल्या विविध ओवीगीतांतून स्वत:च्या कुटुंबातील घटना–प्रसंग, भाव–भावना, सासर–माहेरबद्दलचा जिव्हाळा, रुढी, परंपरा ह्या सर्वांचा सहजरित्या उलगडा करीत जाते. त्यामुळे तिच्या कौटुंबिक जीवनातील नकळतपणे सामाजिक, सांस्कृतिक आणि धार्मिक बाबींना आविष्कार सदर गीतांतून प्रकट होतो.

''साऱ्या घडनि मिळूनी
चला आळंदी गायाला
माझ्या मनीचं सर्व सुख
सांगू ज्ञानोबा भावाला...''
''इठ्ठला–इठ्ठला, कधी येतान माझ्या घरां
माझ्या घरी शेळ्या–मेंढ्या
तुमच्या घरी पताका दिंड्या
इठ्ठला–इठ्ठला कधी येतान माझ्या घरां
माझ्या घरी दाळीदुळी
तुमच्या घरी वनमाळी...''

या गीतांवरुन धनगर लोकजीवनावर वारकरी संप्रदायाचा प्रभाव प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष दिसून येतो. धनगर स्त्रिया भजनामधील संत ज्ञानेश्वर, संत तुकाराम, संत नामदेव यांचे लिखित अभंग म्हणत नाहीत. तर लोकपरंपरानी चालत आलेली लोक संस्कृतीतील गीते म्हणताना दिसतात.

राहणीमान :

धनगर समाजाचे राहणीमान इतर समाजापेक्षा वेगळे असलेले दिसून येते. हा समाज आपली जुनी संस्कृती कधीही सोडत नाही. त्यांचे राहणीमान अत्यंत साधे पण रात्रंदिवस कष्ट उपसणे आणि आपले कुटुंब, पशू व्यवस्थित सांभाळणे याच्या तो पलीकडे जात नाही. आपल्या सोबतच शेळ्या–मेंढ्या, कुत्री, घोडी, कोंबड्या आणि कोकरे हे सर्व पाठीवर बिऱ्हाड घेवून आज इथे तर उद्या तिथे असा त्याचा प्रवास वर्षातील काही महिने तो बाहेरच असतो. या खडतर जीवनातच आनंदी जीवन जगताना तो गीतेही म्हणतो. धनगर स्त्री गरिबीला न

[illegible] आपल्या [illegible] प्रेम करते ते गीतातून म्हणते,

"[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]..."
[illegible]
हात की [illegible]
बंधू [illegible]
[illegible]..."

वरील गीतांतून स्त्रियांचा [illegible] स्वाभिमान, [illegible], आत्मविश्वास आणि [illegible] श्रद्धा व्यक्त होते.

पेहराव :

स्त्रियांचा पोषाख आणि वेशभूषा ही सर्वसाधारण कुणबी स्त्रियांप्रमाणे असते. जाड सोलापुरी काठाचे लुगडे, हातामध्ये रुप्याचे गोठ, कानात झुबे, पायात जोडवे, दंडात तोंडे, कपाळाला आडवे कुंकू, नाकात गोल नथ आणि हातावर गोंदन, कुंकू पुसणे म्हणजे नवरा देवाघरी जाणे ही समजूत असल्यामुळे स्त्रिया मेण लावून कुंकू लावतात. लग्नकार्य किंवा वास्तुशांती अशा शुभदिवशी धनगर स्त्री आपल्या बंधूच्या माहेराची वाट पाहत असते.

"मांडवाच्या दारी का गं वरताई येती–जाती
बंधूच्या आहेराची वाट चोरुनी पाहती..."
"मांडवाच्या दारी का ग काळी मोरी
बंधूच्या आहेराचं शिंग वाजतं शिववरी..."
"शिंप्याच्या दुकानात
बंधू बसला भोळा राजा
ज्या ते जीवावरी
उच घडिला हात माझा..."

अशी अनेक गीते धनगर स्त्रीच्या मुखातून अगदी सहजतेने बाहेर पडतात. घरची परिस्थिती अगदी [illegible] असली तरी देखील [illegible] [illegible] हा आपल्याला [illegible] वरील गीतांतून स्पष्ट होते.

आहार :

इतर समाजापेक्षा धनगर समाजाचा [illegible] पूर्णतः वेगळा दिसून येतो. [illegible] भाकरी, [illegible] चटणी, तेल, कांदा आणि [illegible] असा त्यांचा नेहमीचा आहार [illegible] धनगर स्त्री–पुरुष व मुले कधी जेवणाची [illegible] नाहीत. घरी एखादा पाव्हणा आला तर गोड [illegible] शिवाय स्वयंपाक केला जातो. याविषयी [illegible] गीते म्हटली जातात.

"घरचा पाव्हणा
बाई मी पोळ्याला ठेवि तया
बंधू माझा त्यो मुंजई
नही सांगतो जया–तया..."

"बंधूजी पावईना
घ्या का देखिला अंगणात
झारी बुडविला रांजनात
दिली बंधूच्या तळातात
चूळ भरावि अंगणात
जोतं चढूनि येवं आत
बंधूला चढूनि येवं आत
बंधूला बसायला
चाफ्या चंदनाचा पाट
बंधूला भोजान
जीरं साळीचा करते भात
येळ–लवंगाची करते शाक
चिकनी सुपारी कढू कात
ईडा का करुईनी
दिला बंधूच्या मुकायात
गेला मातंला सांगईतं
बहिना असाव्या दैवात

वरील गीतांतून आपल्या [illegible] प्रेम व्यक्त केले आहे. [illegible] प्रेमाने [illegible] त्याला अधिक [illegible] दिसते. [illegible] प्रेम वरील गीतांतून व्यक्त केले आहे.

दागिने (अलंकार) :

इतर स्त्रियांप्रमाणेच धनगर स्त्रीला देखील अलंकाराची भारी हौस असते. एकूण मराठी लोकगीतांची निर्मिती स्त्रियांमध्ये झालेली असल्यामुळे त्यांच्या आवडी–निवडीच्या विविध अलंकारांचा उल्लेख गीतांतून होताना दिसतो.

'डालींचं डोरलं
तुका सोनार घडीव
हळदी कुंकवाचा
वर गिलावा चढव..."
"दाग दागिन्याची नार
डाव्या बाजूनी माझ्या चाल
तुझ्या दागिन्याची मोल
माझ्या कुंकवा दिल काल..."

आपआपल्या परिस्थितीप्रमाणे त्या दागिने घालताना दिसतात. गळ्यामध्ये तीन मण्याचे मोठे डोरले, काळा दोरा, हातात लोखंडी बांगड्या व बोटामध्ये तांब्याची अंगठी, मनगटात जाड–जुड वाक्या, नाकात नथ असा तिचा पेहराव आजही पहावयास मिळतो.

दारिद्र्य संपन्नता :

मुळातच धनगर समाजाची आर्थिक परिस्थिती चांगली नसते. तरी देखील त्यांच्यातला चांगुलपणा आणि त्यांच्यातील प्रेमभाव व आदरयुक्त भावना यामध्ये कुठेही कमतरता दिसत नाही. येणाऱ्या प्रत्येक प्रसंगाला आनंदाने तोंड देतात. कोणतीही वेळ किंवा एखादा प्रसंग मारुन नेण्याची ताकद फक्त धनगर समाजच करु शकतो. हे त्यांनी अनेक गीतांतून व्यक्त केले आहे. धनगर स्त्रियांना उपजतच दारिद्र्य [illegible] त्यांनी आपल्या गीतां[illegible] [illegible] किंवा [illegible] गीतांतून व्यक्त करतात.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]..
[illegible]
[illegible]
[illegible]

❖ ❖

Future

कधी कध[illegible]

कधी कधी मला लिहं [illegible]
प्रेम आहे की नाही [illegible]

आइन, आइन [illegible]
मनाचं दार तुटलंय [illegible]
पण वश माझ्या [illegible]

सावधपणे लिहं प्रत्येक [illegible]
बेसावध क्षणी अचूक उत्तर [illegible]
तिची पुढची चाल काय असेल [illegible]

वेड्या मनाला आजही वाटते की प्रेम [illegible]
माझा प्रत्येक शब्द झेलून घेते
माझ्या मनाची फसवणूक
मीच तर करत नाही ना ! ।।

कु. पुनम निकम
बी.ए.भाग–२

❖ ❖ ❖

घाबरता आपल्या मुलांच्यावर जीवापाड प्रेम करते ती गीतांतून म्हणते,

"दुबळ्या फणायाची
सालं आल्याती सरईतं
अंजाण माझं बाळ
बाळ झाल्याती करतं..."
नाचार दुबळीनं
हाय मी सप्ता शेजारी
बंधू माझ्या त्या गुजराला
लागं वरदळ गुजराला..."

वरील गीतांतून स्त्रियांचा जगण्यातला स्वाभिमान, अपार कष्ट, आत्मविश्वास आणि देवाबद्दल श्रद्धा व्यक्त होते.

पेहराव :

स्त्रियांचा पोषाख आणि वेशभूषा ही सर्वसाधारण कुणबी स्त्रियांप्रमाणे असते. जाड सोलापुरी काठाचे लुगडे, हातामध्ये रुप्याचे गोठ, कानात झुबे, पायात जोडवे, दंडात तोडे, कपाळाला आडवे कुंकू, नाकात गोल नथ आणि हातावर गोंदन, कुंकू पुसणे म्हणजे नवरा देवाघरी जाणे ही समजूत असल्यामुळे स्त्रिया मेण लावून कुंकू लावतात. लग्नकार्य किंवा वास्तुशांती अशा शुभदिवशी धनगर स्त्री आपल्या बंधूच्या माहेराची वाट पाहत असते.

"मांडवाच्या दारी का गं वरमाई येती–जाती
बंधूच्या आहेराची वाट चोरुनी पाहती..."
"मांडवाच्या दारी का ग काळी मोरी
बंधूच्या आहेराचं शिंग वाजतं शिववरी..."
"शिंप्याच्या दुकानात
बंधू बसला भोळा राजा
ज्या ते जीवावरि
उच घडिला हात माझा..."

अशी अनेक गीते धनगर स्त्रीच्या मुखातून अगदी सहजतेने बाहेर पडतात. घरची परिस्थिती अगदी गरिबीची असली तरी देखील अशा शु... गरिबीवर मात करून आहेर हा आपलाच ... वरील गीतांतून स्पष्ट होते.

आहार :

इतर समाजापेक्षा धनगर समाजाचा आ... पूर्णतः वेगळा दिसून येतो. रांगडे जीवन तसा त्यां... रांगडा आहार, नाचणीची जाड-जूड भाक... ज्वारीची भाकरी, चटणी, तेल, कांदा आ... मिरचीचा ठेचा असा त्यांचा नेहमीचा आहार अस... धनगर स्त्री-पुरुष व मुले कधी जेवणाची चव क... नाहीत. घरी एखादा पाव्हणा आला तर गोड कि... तिखट स्वयंपाक केला जातो. यावेळी आनं... गीते म्हटली जातात.

"घरचा पाव्हणा
बाई मी पोळ्याला ठेवि तवा
बंधू माझा त्यो मुंजईरं
नडी सांगतो जवा-तवा..."

"बंधूजी पावईना
म्या का देखिला अंगणात
झारी बुडविला रांजनात
दिली बंधूच्या तळातात
चूळ भरावि अंगणात
जोतं चढूनि येवं आत
बंधूला चढूनि येवं आत
बंधूला बसायला
चाफ्या चंदनाचा पाठ
बंधूला भोजान
जीरं साळीचा करते भात
येळ-लवंगाची करते शाक
चिकनी सुपारी कडू कात
ईडा का करुईनी
दिला बंधूच्या मुकायात
गेला मातंला सांगईतं
बहिना असाव्या दैवात

वरील गीतांतून आपल्या भावावरचे प्रेम व्यक्त केले आहे. जेवण साधेच पण प्रेमाने वाढल्यामुळे त्याला अधिक चव आलेली दिसते. भावा बहिणीचे प्रेम वरील गीतांतून व्यक्त केले आहे.

दागिने (अलंकार) :

इतर स्त्रियाप्रमाणेच धनगर स्त्रीला देखील अलंकाराची भारी हौस असते. एकूण मराठी लोकगीतांची निर्मिती स्त्रियामध्ये झालेली असल्यामुळे त्यांच्या आवडी-निवडीच्या विविध अलंकारांचा उल्लेख गीतांतून होताना दिसतो.

'डाळीचं डोरलं
तुका सोनार घडीव
हळदी कुकवाचा
वर गिलावा चढव..."
"दाग दुगीन्याची नार
डाव्या बाजूनी माझ्या चाल
तुझ्या दागिन्याची मोल
माझ्या कुंकवा दिल काल..."

आपआपल्या परिस्थितीप्रमाणे त्या दागिने घालताना दिसतात. गळ्यामध्ये तीन मण्याचे मोठे डोरले, काळा दोरा, हातात लोखंडी बांगडया व बोटामध्ये तांब्याची अंगठी, मनगटात जाड-जूड वाक्या, नाकात नथ असा तिचा पेहराव आजही पहावयास मिळतो.

दारिद्रय संपन्नता :

मुळातच धनगर समाजाची आर्थिक परिस्थिती चांगली नसते. तरी देखील त्यांच्यातला चांगूलपणा आणि त्यांच्यातील प्रेमभाव व आदरयुक्त भावना यामध्ये कुठेही कमतरता दिसत नाही. येणाऱ्या प्रत्येक प्रसंगाला आनंदाने तोंड देतात. कोणतीही वेळ किंवा एखादा प्रसंग मारुन नेण्याची ताकद फक्त धनगर समाजच करु शकतो. हे त्यांनी अनेक गीतातून व्यक्त केले आहे. धनगर स्त्रियांना उपजतच दारिद्रय सहन करण्याची सवय झालेली असते. म्हणूनच त्यांनी आपल्या गीतांतून दारिद्र्याचे चित्रण रात्रीच्या निवांतवेळी किंवा जात्यावर बसल्यावर आपले जीवन गीतांतून व्यक्त करतात.

दळण दळीताना
चोळी भिजून पदर ओला
बया माझीच पिल दूध
अकारी दुधाला कड आला..
दळण कांडाण
एका घडीत व्हायचं
मला अवघड वाटतं

❖ ❖ ❖

कधी कधी ...

कधी कधी मला तिचं वागणंच कळत नाही
प्रेम आहे की नाही काहीच बोलत नाही ॥

आडून, आडून कैकदा विचारलं
मनाचं दार तुटतंय का पाहिलं
पण यश माझ्या हातालाच येत नाही ॥

सावधपणे तिचं प्रत्येक पाऊल उचलणं
बेसावध क्षणी अचूक उत्तर देणं
तिची पूढची चाल काय असेल लक्षात येत नाही ॥

वेडया मनाला आजही वाटते ती प्रेम करते
माझा प्रत्येक शब्द झेलून घेते
माझ्या मनाची फसवणूक
मीच तर करत नाही ना ! ॥

कु. पुनम निकम
बी.ए.भाग-२

❖ ❖ ❖

घाबरता आपल्या मुलांच्यावर जीवापाड प्रेम करते ती गीतांतून म्हणते,

"दुबळ्या फणायाची
साले आल्याती सरईंतं
अंजाण माझं बाळ
बाळ झाल्याती करतं..."
नाचार दुबळीनं
हाय मी सम्रता शेजारी
बंधू माझ्या त्या गुजराला
लागं वरदळ गुजराला..."

वरील गीतांतून स्त्रिच्या जगण्यातला स्वाभिमान, अपार कष्ट, आत्मविश्वास आणि देवाबद्दल श्रद्धा व्यक्त होते.

पेहराव :

स्त्रियांचा पोषाख आणि वेशभूषा ही सर्वसाधारण कुणबी स्त्रियांप्रमाणे असते. जाड सोलापुरी काठाचे लुगडे, हातामध्ये रुप्याचे गोठ, कानात झुबे, पायात जोडवे, दंडात तोडे, कपाळाला आडवे कुंकू, नाकात गोल नथ आणि हातावर गोंदन, कुंकू पुसणे म्हणजे नवरा देवाघरी जाणे ही समजूत असल्यामुळे स्त्रिया मेण लावून कुंकू लावतात. लग्नकार्य किंवा वास्तुशांती अशा शुभदिवशी धनगर स्त्री आपल्या बंधूच्या माहेराची वाट पाहत असते.

"मांडवाच्या दारी का गं वरमाई येती-जाती
बंधूच्या आहेराची वाट चोरुनी पाहती..."
"मांडवाच्या दारी का ग काळी मोरी
बंधूच्या आहेराचं शिंग वाजतं शिववरी..."
"शिप्याच्या दुकानात
बंधू बसला भोळा राजा
ज्या ते जीवावरि
उच घडिला हात माझा..."

अशी अनेक गीते धनगर स्त्रीच्या मुखातून अगदी सहजतेने बाहेर पडतात. घरची परिस्थिती अगदी गरिबीची असली तरी देखील अशा शुभप्रसंगी गरिबीवर मात करून आहेर हा आपलाच आहे हे वरील गीतांतून स्पष्ट होते.

आहार :

इतर समाजापेक्षा धनगर समाजाचा आहार पूर्णत: वेगळा दिसून येतो. रांगडे जीवन तसा त्यांचा रांगडा आहार, नाचणीची जाड-जूड भाकरी, ज्वारीची भाकरी, चटणी, तेल, कांदा आणि मिरचीचा ठेचा असा त्यांचा नेहमीचा आहार असतो. धनगर स्त्री-पुरुष व मुले कधी जेवणाची चव करीत नाहीत. घरी एखादा पाव्हणा आला तर गोड किंवा तिखट स्वयंपाक केला जातो. यावेळी आनंदाने गीते म्हटली जातात.

"घरचा पाव्हणा
वाई मी पोळ्याला ठेवि तवा
बंधू माझा त्यो मुंजईरं
नडी सांगतो जवा-तवा..."

"बंधूजी पावईना
म्या का देखिला अंगणात
झारी बुडविला रांजनात
दिली बंधूच्या तळातात
चूळ भरावि अंगणात
जोतं चढूनि येवं आत
बंधूला चढूनि येवं आत
बंधूला बसायला
चाफ्या चंदनाचा पाट
बंधूला भोजान
जीरं साळीचा करते भात
येळ-लवंगाची करते शाक
चिकनी सुपारी कडू कात
ईडा का करईनी
दिला बंधूच्या मुकायात
गेला मातंला सांगईतं
बहिना असाव्या दैवात

वरील गीतांतून आपल्या भावावरचे प्रेम व्यक्त केले आहे. जेवण साधेच पण प्रेमाने वाढल्यामुळे त्याला अधिक चव आलेली दिसते. भावा बहिणीचे प्रेम वरील गीतांतून व्यक्त केले आहे.

दागिने (अलंकार) :

इतर स्त्रियाप्रमाणेच धनगर स्त्रीला देखील अलंकाराची भारी हौस असते. एकूण मराठी लोकगीतांची निर्मिती स्त्रियामध्ये झालेली असल्यामुळे त्यांच्या आवडी-निवडीच्या विविध अलंकारांचा उल्लेख गीतांतून होताना दिसतो.

'डाळीचं डोरलं
तुका सोनार घडीव
हळदी कुकवाचा
वर गिलावा चढव..."
"दाग दुगीन्याची नार
डाव्या बाजूनी माझ्या चाल
तुझ्या दागिन्याची मोल
माझ्या कुंकवा दिल काल..."

आपआपल्या परिस्थितीप्रमाणे त्या दागिने घालताना दिसतात. गळ्यामध्ये तीन मण्याचे मोठे डोरले, काळा दोरा, हातात लोखंडी बांगडया व बोटामध्ये तांब्याची अंगठी, मनगटात जाड-जूड वाक्या, नाकात नथ असा तिचा पेहराव आजही पहावयास मिळतो.

दारिद्र्य संपन्नता :

मुळातच धनगर समाजाची आर्थिक परिस्थिती चांगली नसते. तरी देखील त्यांच्यातला चांगूलपणा आणि त्यांच्यातील प्रेमभाव व आदरयुक्त भावना यामध्ये कुठेही कमतरता दिसत नाही. येणाऱ्या प्रत्येक प्रसंगाला आनंदाने तोंड देतात. कोणतीही वेळ किंवा एखादा प्रसंग मारुन नेण्याची ताकद फक्त धनगर समाजच करु शकतो. हे त्यांनी अनेक गीतातून व्यक्त केले आहे. धनगर स्त्रियांना उपजतच दारिद्र्य सहन करण्याची सवय झालेली असते. म्हणूनच त्यांनी आपल्या गीतांतून दारिद्र्याचे चित्रण रात्रीच्या निवांतवेळी किंवा जात्यावर बसल्यावर आपले जीवन गीतांतून व्यक्त करतात.

दळण दळीताना
चोळी भिजून पदर ओला
बया माझीच पिल दूध
अकारी दुधाला कड आला..
दळण कांडाण
एका घडीत व्हायचं
मला अवघड वाटतं

❖ ❖ ❖

कधी कधी ...

कधी कधी मला तिचं वागणंच कळत नाही
प्रेम आहे की नाही काहीच बोलत नाही ॥

आडून, आडून कैकदा विस्तारलं
मनाचं दार तुटतंय का पाहिलं
पण यश माझ्या हातालाच येत नाही ॥

सावधपणे तिचं प्रत्येक पाऊल उचलणं
बेसावध क्षणी अचूक उत्तर देणं
तिची पुढची चाल काय असेल लक्षात येत नाही ॥

वेडया मनाला आजही वाटते ती प्रेम करते
माझा प्रत्येक शब्द झेलून घेते
माझ्या मनाची फसवणूक
मीच तर करत नाही ना ! ॥

कु. पुनम निकम
बी.ए.भाग-२

❖ ❖ ❖

सवय माझी नेहमीचीच...

आव्हानांना खांद्यावर घेत
समोर घालण्याची
सवय माझी नेहमीचीच ॥१॥

जखमांचे गाठोडे
पाठीवर घेण्याची
सवय माझी नेहमीचीच ॥२॥

वेदनांना लपेटून उरात
हसायची, हसवण्याची
सवय माझी नेहमीचीच ॥२॥

दुःखातही सुखाला
हसायची ती
सवय माझी नेहमीचीच ॥२॥

ओंजळीत काटे घेऊन
कळ्यांची प्रतिक्षा
सवय माझी नेहमीचीच ॥२॥

कु. संध्या लोंढे
बी.ए.भाग-२

❖ ❖ ❖

सावळाच रंग तुझा...

सावळाच रंग तुझा
नाक नाही चाफेकळी
गोड गोड हसताना
गालावर पडे खळी

ओठ नाही डाळींबी, पण...
रसरसले तोंडले
चिमुकले दात सारे
चमकती ते गोजीरे

बांधा तुझा शेलाटा पण
केतकीच्या बनापरी
उंच उभार हा तुझा
जीवा लागी घोर भारी

किती किती बावरसी
जशी वेडी ती हरिणी
काय कोणा वाट पाहे
जणू कोणी विरहीणी

मुके मुके वागणे हे
जाई सांगुनिया सारे
जीव घेण्या प्रतिक्षण
रोज रोज हे सोसणे

कु. स्नेहल घाडगे
बी.ए.भाग-१

❖ ❖ ❖

चारोळ्या

'आयुष्याची स्वप्ने पाहतांना वास्तवाला
कधी विसरायचं नसतं
गुलाबाला स्पर्श करताना काटयाचं
भान मात्र ठेवायचं असतं
जीवन हे शुन्यातून उभं करायचं असतं...
आई-वडिलांचे व समाजाचे
ऋण फिटल्याशिवाय मरणाचं
नाव घ्यायचं नसतं...'

कु.प्रियांका कयठेकर
बी.ए.भाग-३

गोल्डन गर्ल्स

कु. अश्विनी नेताम (बी.ए.भाग-३)

स्त्रीत्वाचा झेंडा फडकला :-

स्त्रीशी संबंधीत 'अबला जीवन हाय तुझी हीच कहानी...' ही म्हण आज खोटी भासू लागलीय. आजच्या प्रगतिशील, चतुर, स्मार्ट स्त्रीला अबला म्हणणं निश्चित चुकीचं आणि दृढनिश्चियाची महिला सुवर्ण पदक मिळवताना दिसत आहे. त्यातील काहींचा परिचय :

❊ अंजली भागवत ❊

नेमबाजीत आपलं कर्तृत्व सिद्ध करणारी अंजली भागवत केवळ स्त्री वर्गालाच नव्हे तर संपूर्ण देशाला भूषण आहे... पूर्वी चंचल वृत्तीची

व बडबडया स्वभावाची असलेली अंजली आता काहीशी गंभीर व स्वतः विषयी जागरूक झालेली

दिसते. एवढंच नव्हे तर, आता तिच्या व्यक्तिमत्वातून आत्मविश्वास पुरेपुर झळकताना दिसतो. एक यशस्वी नेमबाज झाल्यानंतरचा हा बदल असावा. मुंबईतील मध्यमवर्गीय मराठी कुटुंबात जन्मलेल्या व कर्तृत्ववान कन्येने नेमबाजीच्या क्षेत्रात पाऊल ठेवल्यापासून 'यश' हेच आपलं लक्ष्य बनविलेलं आहे. अंजलीचे आजवर अर्जुन पुरस्कार, राजीव गांधी खेलरत्न पुरस्कार व राष्ट्रकुल स्पर्धेतील सुवर्णपदक यासारखे अनेक पुरस्कार जिंकून स्वतः सह समस्त महिलावर्गाची आणि राष्ट्राची शान वाढविली आहे.

एनसीसीत असतानी तीने रायफल शूटिंगचं प्रशिक्षण घेतले. आंतरमहाविद्यालयीन स्पर्धांमध्ये त्यानंतर महाराष्ट्र रायफल असोसिएशनमध्ये सरावा दरम्यान ती अनेक कसलेल्या नेमबाजांशी ओळख झाली आणि त्यामुळेच तीला या क्षेत्रात येण्याची प्रेरणा मिळाली.

❊ सायना नेहवाल ❊

डोळ्यात स्वप्नं आहेत, साथ सर्वांचीच आहे.
पहिल्या पावसातील तुषारांप्रमाणे
उत्साहाने
सळसळणारी आहे
सायना नेहवाल.सायना नेहवाल हे नाव प्रत्येक क्रिडाप्रेमींना परिचित आहे. मोबाईलच्या

जाहिरातीतील विमानाच्या पायऱ्या चढणाऱ्या सायनाला पाहून प्रशंसकांच्या कल्पनांना देखील जणू काही पंख लागतात. देशवासीय तर तीच्या

प्रत्येक विजयासाठी आतुरलेले असतात. वयाच्या ९व्या वर्षी सर्वसाधारण मुली बाहुली सोबत भातुकली खेळण्यात मग्न असतात. त्याच वयात सायनानी बॅडमिंटनची रॅकेट हातात पकडली होती. सायनाने एका मागुन एक स्पर्धा जिंकत ती सामान्य नाही तर असामान्य असल्याचे दाखवुन दिले. आंतरराष्ट्रीय स्तरावर सर्वोच्च स्थान मिळवून तसेच त्याचेच

दीर्घकाळ त्याच स्थानावर टिकून राहण्यासाठी या गोष्टी आवश्यक असल्याचं तिला वाटतं.

※ मनजीत कौर ※

स्त्रीभ्रूणहत्येला सक्त विरोध करणाऱ्या मनजीत कौर यांनी सुविधांचा अभाव असून देखील आपल्या क्षेत्रात अफाट यश मिळवलं.

यांची कौटुंबिक पार्श्वभूमी सांगायची तर त्या पंजाब मधील एक सामान्य कुटुंबात जन्मलेल्या असून त्यांचे वडील पंजाब पुलीस दलात आहेत.

त्यांना पाहताच एक सर्वसाधारण पंजाबी मुलगी असेच कोणीही वर्णन करेल, परंतु त्यांच्या आजवरच्या एकूणच कर्तबगारीवर एक नजर टाकल्यास आश्चर्य चकित व्हाल. २०१० मध्ये कॉम्नवेल्थ गेम्समध्ये सुवर्णपदक पटकाविले. ज्युनिअर श्रेणीत सर्वात वेगवान धावपटु म्हणून जागतिक विक्रम अशा कितीतरी नोंदी त्यांच्या नावावर आहेत. लहान वयात हे सर्व पराक्रम गाजवून यश संपादन करणारी मनजीत आजच्या यंग इंडियाची एक चमचमणारी क्रिडापटू आहे.

※ कृष्णा पूनिया ※

कॉमनवेल्थमध्ये सुवर्णपदक जिंकणाऱ्या कृष्णा पूनिया यांच्या यशाचं रहस्य काय आहे? ६ फूट उंचीचा आकर्षक देहबांधा आणि १ वर्षाच्या

मुलाची आई असणाऱ्या कृष्णा पूनिया नामक महिला कसरत पटूने २०१० साली संपन्न झालेल्या कॉमनवेल्थ क्रीडास्पर्धांत भाग घेऊन थाळीफेक अर्थात 'डिस्क थ्रो' खेळामध्ये सुवर्णपदक पटकावला आणि गेल्या ५० वर्षांपासून ॲथलेटिक्स क्रीडास्पर्धेत सुवर्णपदक जिंकण्याची मनीषा बाळगलेल्या भारताचं स्वप्न तिने प्रत्यक्षात साकार केलं. कॉमनवेल्थ स्पर्धांमध्ये सुवर्णपदक जिंकणारी पहिली भारतीय महिला म्हणून सन्मानित झालेल्या कृष्णा पूनिया यांना या पूर्वी अर्जुन पुरस्कार, भीम पुरस्कार, भवानी सिंह पुरस्कार आणि महाराणा प्रताप पुरस्कार प्रदान करण्यात आले.

सुविचार

- विचारांचा दिवा विझला, की आचाराचा अंधार होतो.
- प्राप्तीच्या आनंदापेक्षा प्रयत्नाचा आनंद अधिक महत्त्वाचा आहे.
- ग्रंथा इतका प्रांजळ व निष्कपटी गुरु नाही.
- 'शिकणं' म्हणजे सतत विकसित होणं.
- मनुष्यासाठी धर्म आहे, धर्मासाठी मनुष्य नाही.
- उद्योग हेच माणसाचे जीवन आहे.

कु. स्नेहल घाडगे (बी.ए.भाग-३)

❖ ❖ ❖

तेजस्विनी सावंत

कु. शीतल दुडे (बी.ए.भाग-१)

व्ही. तेजस्विनी सावंत मावळंकर 'राष्ट्रीय नेमबाजीच्या विजेतेपदासाठी तिचे प्रथम मानांकन असून सुद्धा एन्.सी.सी. च्या प्रमुखांनी तिची निवड न केल्याने तिची संधी हुकली. तेव्हा तिच्या माता-पित्यांनी शिवछत्रपती राज्य क्रिडा पुरस्कार प्राप्त केलेले जयसिंगराव कुसळे यांच्या मदतीने तिला पुढील सरावासाठी उत्तेजन दिले. कोल्हापूरमधील अजित पाटील यांच्या नेमबाजी अकादमीतूनही तेजस्विनीने नेमबाजीचे बाळकडू आत्मसात केले. या अकादमीतून नवनाथ फरताडे, फुलचंद बांगर आणि आता नेमबाजीत आघाडीवर असलेली नवी दिल्ली येथील राष्ट्रकूल स्पर्धेत सुवर्णपदक व दुहेरीत (अनिसा सय्यदसह) विजेतेपद मिळविलेली आणि लंडन (इंग्लंड) येथील (२०१२) ऑलिम्पिकसाठी पात्र ठरलेली राही सरनोबत यांनी प्रशिक्षण घेतले आहे. जयसिंगराव कुसळे यांच्या निधना नंतर भारतातील आंतरराष्ट्रीय कीर्तीचे राष्ट्रीय प्रशिक्षक सुर्झेक लॅझलो यांनी तेजस्विनीचे विशेष गुण लक्षात घेऊन ती राष्ट्रीय नेमबाजांच्या चमूत नि:संशयपणे उत्तम नवोदित खेळाडू असल्याचा निर्वाळा दिला व त्याची प्रचिती तात्काळ १९९९ मध्ये नाशिक येथे एम्.एस्.सी.सी. स्पर्धातच आली. त्या स्पर्धेत तिने पहिले रौप्यपदक मिळविले. तिच्या क्रीडा-कारकीर्दीचा आलेख उत्तरोत्तर चढतच राहिला. त्यानंतर तेजस्विनीने सरावावर भर देऊन आणि अथक मेहनत करून २००४ मध्ये इस्लामाबाद (पाकिस्तान) येथे एस्.ए.एफ्. गेम्समध्ये भारताने दुय्यम संघ धाडला असतानाही, कुहेली गांगुली या संघ सहकाऱ्याच्या साथीने या आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत आपल्या संघास सुवर्णपदक मिळवून दिले. तिने मेलबर्न (ऑस्ट्रेलिया) येथील राष्ट्रकुल स्पर्धेत दोन सुवर्णपदके मिळविली (२००६). लगेचच चीनमध्ये झालेल्या विश्वविजेतेपदाच्या स्पर्धेत तिचा फारसा प्रभाव पडला नाही; मात्र गौहाती (आसाम) येथे २००७ मध्ये झालेल्या राष्ट्रीय क्रीडास्पर्धेत तिने एकाच स्पर्धेत रायफलच्या तीनही प्रकारांत सहा सुवर्णपदके जिंकून एकाचवेळी सहा सुवर्णपदके मिळविण्याचा नवा राष्ट्रीय विक्रम केला आहे. याशिवाय तिला अनेक प्रादेशिक, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय मानसन्मान लाभले. त्यामध्ये ताराराणी पुरस्कार (कोल्हापूर २०१०) फाय फौंडेशन पुरस्कार (२०१०), लोकमत पुरस्कार (२०१०), विश्वकरंडक स्पर्धेत सुवर्णपदक (म्यूनिक, जर्मनी २०१०), अर्जुन पुरस्कार (२०१२) यांचा समावेश होतो.

वारणा उद्योगसमूहाने तेजस्विनीस दत्तक घेतले असून तिचे प्रशिक्षण व पुढील सर्व प्रवासखर्च सर्व जबाबदारी स्वीकारली आहे. तिला कोल्हापूरच्या महानगरपालिकेने रोख एक लाख रुपये, तसेच महाराष्ट्र शासनाने पाच लाख रुपये व भूखंड देऊन गौरविले आहे. सध्या ती महाराष्ट्र शासनाच्या क्रीडा खात्यामध्ये प्रथम वर्ग विशेष कार्यकारी अधिकारी म्हणून पुण्याजवळ बागेवाडी येथे कार्यरत असून स्वत:चा नेमबाजीचा सरावही करीत आहे.

तेजस्विनी सावंत (१२ सप्टेंबर इ.स.१९८०) ही महाराष्ट्रातल्या कोल्हापूर शहरातली एक जागतिक विजेतेपद मिळवणारी भारतीय महिला नेमबाजी आहे. तिचे वडील भारताच्या नौदलात अधिकारी होते.

कारकीर्द संपदान

इस्लामबाद मध्ये २००४ मधील नवव्या दक्षिण आशिया क्रिडा महासंघ खेळात तेजस्विनीने भारताचे प्रतिनिधित्व केले आणि भारताला सुवर्णपदक विजेती अंजली वेदपाठक भागवत आणि जागतिक विक्रमाची नोंद असलेली सुमा शिरूर यांना मागे टाकत तिने पाच सुवर्णपदके, सहा रजतपदके आणि पाच कांस्य पदकांची कमाई केली. २००६ च्या मेलबोर्न राष्ट्रकूल खेळांत महिलांच्या १० मीटर पर रायफल सिंगल्स आणि महिलांच्या १० मीटर पर रायफल दुहेरी प्रकारात अवनीत कौर सिद्धू सोबत तिने सुवर्णपदकांची कमाई केली. म्युनिख (जर्मनी) इथल्या २००९ च्या आयएसएसएफ विश्वकरंडक स्पर्धेत ५० मीटर रायफल थ्री प्रकारात तेजस्विनीने कांस्यपदक पटकावले. म्युनिखमध्ये ५० मीटर रायफलप्रोन इव्हेंटमध्ये तेजस्विनी सावंतने ८ ऑगस्ट २०१० रोजी जागतिक विजेतेपद प्राप्त केले. ५० मीटर रायफलप्रोन प्रकारात जागतिक विक्रमाची बरोबरी करीत विजेतेपद मिळवणारी तेजस्विनी ही पहिली भारतीय महिला नेमबाज आहे. ऑलंम्पिक आणि विश्वचषक स्पर्धेत पदक मिळवणे हे तेजस्विनीचे स्वप्न आहे. सध्या भारतीय ज्युनिअर नेमबाजी संघात तेजस्विनीचा समावेश झाला आहे.

सावंत तेजस्विनी :

(१२ सप्टेंबर १९८०) आंतरराष्ट्रीय कीर्तीची महाराष्ट्रीय महिला नेमबाज, तिचा जन्म कोल्हापूर येथे मध्यमवर्गीय कुटुंबात रवींद्र आणि सुनीता या दांपत्यापोटी झाला. तिची आई सुनीताही क्रीडापटू असून, तिने क्रिकेट व व्हॉलीबॉलमध्ये १९७५-७९ च्या दरम्यान महाराष्ट्र राज्याच्या महिला संघाचे प्रतिनिधित्व केले आहे. त्यामुळे खेळाचा वार तेजस्विनीस आईकडून लाभला. वडील १९७१ च युद्धातील निवृत्त नौसैनिक होत. त्यांचे २०१० म निधन झाले. तिच्या दोन लहान बहिणी अनुराध पित्रे व विजयमाला गवळी कराटेमध्ये ब्लॅक बे चॅम्पियन आहेत. तेजस्विनीचे प्राथमिक व माध्यमि शिक्षण कोल्हापूरात झाले. विद्यार्थीदशेतच ए उत्तम एन्.सी.सी.कॅडेट म्हणून तेजस्विनी नावलौकिक मिळविला. तिने एन्.सी.सी.मधून नेमबाजीस प्रारंभ केला होता (१९९७). त्याबरोबर मानसशास्त्र विषय घेऊन शिवाजी विद्यापीठाच बी.ए.ची पदवी संपादन केली. (२००१) शिवा एन.सी.सी.चे 'सी' प्रमाणपत्रही तिने घेतले आहे.

❖ ❖ ❖

जगायचं...

जगायचं...
पण अपयशानं नाही खचायचं
जवळीक साधणाऱ्या
मृत्यूलाच गाडायचं

आपण कशाला करायची पर्वा
खुशाल स्वत:ला मिरवा
चुकतंय कुठं... मनात गिरवा
अन् पुन्हा यश तुम्ही मिळवा

गरज काय, करायची आत्महत्या
ठेवायला शिका, उद्यावर भरवसा
मग एक दिवस येईल असा
यशावर गाजवा तुमचा वारसा.

कु. प्रियांका पवार
बी.ए.भाग-२

❖ ❖ ❖

• कार्यक्रम विविधा •

महाविद्यालय योजनांतर्गत मार्गदर्शन करताना मा. मदनकुमार शेळके, प्रकल्प अधिकारी, महाराष्ट्र उद्योजकता विकास केंद्र, सातारा

अग्रणी महाविद्यालय योजनांतर्गत प्रा. सूर्यमाला जाधव महिला सबलीकरण या विषयी बोलताना

अग्रणी महाविद्यालय योजनांतर्गत मार्गदर्शन करताना मा. डॉ. हेमलता सोळवंडे (पुणे)

"हिंदी दिवस" कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना प्रा. सुनंदा मोहिते

आंतरराष्ट्रीय महिला दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना मा. सौ. जमिला मुलाणी शिक्षण विस्ताराधिकारी, पं. स. कराड

बी. ए. भाग ३ च्या विद्यार्थीनींना शुभेच्छा देताना मा. प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड

बी.ए. भाग ३ च्या विद्यार्थीनींना शुभेच्छा देताना मा. सुरेश साळुंखे, उपसरपंच, उंब्रज

• वार्षिक पारितोषिक वितरण सोहळा •

वार्षिक पारितोषिक वितरण कार्यक्रमात विचार मांडताना सुप्रसिद्ध कथाकार, मा. प्रा. विश्वनाथ गायकवाड

प्रास्ताविक व स्वागत करताना प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड [illegible] श्री. सुधीर भाऊ, श्री. द. श्री. आबा व श्री. सुरेश भाऊ [illegible]

जिमखाना अहवाल वाचन करताना प्रा. दिनेश पाटील

समारंभाचे कार्याध्यक्ष प्रा. लालासाहेब पवार

• वार्षिक क्रीडा स्पर्धा •

वार्षिक क्रीडा स्पर्धा उद्घाटन करताना प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड सोबत प्रा. पवार, प्रा. पाटील व डॉ. अभय पाटील

वार्षिक क्रीडा स्पर्धा उद्घाटन प्रसंगी खेळाडूंशी चर्चा करताना प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड सोबत प्रा. पवार व प्रा. पाटील

वार्षिक क्रीडा स्पर्धा हॉलीबॉल खेळातील एक क्षण

हिन्दी विभाग

समय चलते मोमबतियाँ
जलकर बुझ जाएँगी
श्रध्दा में डाले पुष्प जलहीन मुरझा जाएँगे ।
स्वर विरोध के और शांति के,
अपनी प्रबलता खो देंगे,
किन्तु निर्भयता की जलाई
अग्नी हमारे हृदय को प्रज्वलित करेगी
जलहीन मुरझाएँ पुष्पों को हमारी
अश्रुधाराएँ जिवीत रखेगी,
दग्ध कंठ से दामिनी की 'अमानत'
आत्मा विश्वभर में गूँजेगी
स्वर मेरे तुम दल
कुचलकर पीस न पाओगे
मै भारत की माँ, बहन बेटी हूँ
आदर और सत्कार की मैं हकदार हूँ
भारत देश हमारी माता है
मेरी छोडो अपनी माता की
तो पहचान बनो ।

कवि-अमिताभ बच्चन

• विभागीय संपादक •

डॉ. वंदना मोहिते

अनुक्रमणिका

गद्यविभाग

		पान नं.
१) संस्कृति (संकलित)	अनिता शिंदे	३३
२) हिंदी मातृभाषा का महत्व	सुनिता राठोड	३४-३५
३) वैश्विकीकरण और हिंदी	कोमल सुर्यवंशी	३६-३८
४) गोंड आदिवासी जमात	अश्विनी नेताम	३९-४२

पद्यविभाग

१) दिवानी मीरा	विद्या शेळके	३३
२) सोने मे सुहागा	विद्या शेळके	४३
३) प्रेम का अंकुर	विद्या शेळके	४३
४) हमारा देश	अश्विनी नेताम	४४
५) माँ	अश्विनी नेताम	४४

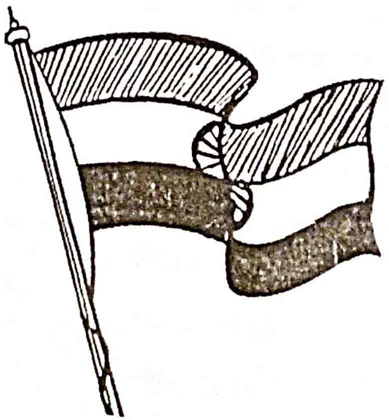

संस्कृति

कु. अनिता शिंदे, (तृतीय वर्ष कला)

संस्कृति मनुष्य का वह गुण है जिससे वह अपनी भीतरी उन्नति करता है । दया, ममता और परोपकार सीखता है । गीत-गाद, कविता, चित्र और मूर्ति से आनंद लेने की योग्यता हासिल करता है । एक कहावत के अनुसार ''सभ्यता वह चीज है जो हमारे पास है, लेकिन संस्कृति वह गुण है जो हममें छिपा हुआ है।'' सभ्यता मनुष्य का वह गुण है जिससे वह अपनी बाहरी तरक्की करता है । और वह बाहर से दिखाई देती है । लेकिन संस्कृति उतने मोटे तौर पर दिखाई नही देती है । वह बहुत ही सूक्ष्म और महीन चीज है जो हमारी हर पसंद, हर आदत में छिपी रहती है । आदमी के अंदर छह-विकार - काम, क्रोध, लोभ, मद, मोह और मत्सर होते है । इन दुर्गाणों पर जो व्यक्ति जितना अधिक काबू पा लेता है उसकी संस्कृति भी उतनी ही उँची समझी जाती है । संस्कृति का स्वभाव है कि वह आदान-प्रदान से विकसित होती है । जब दो देशो या जातियो के लोग आपस में मिलते है तब दोनों की संस्कृतियाँ एक-दुसरे को प्रभावित करती है ।

एक जाति का धार्मिक रिवाज दुसरी जाति अपना लेती है और उनकी आदते एक-दुसरे में समा जाती है । प्रत्येक समाज की संस्कृति, उसकी कला, दर्शन व धर्म शिक्षा व विज्ञान, फिल्मो, समाचार पत्र, रेडिओ, टेलीविजन, सामाजिक रीति-रिवाज, राजनितीक संस्थाओ और आर्थिक संगठनो के माध्यम से व्यक्त होती है । संस्कृति के माध्यम से ही हम किसी व्यक्ति विशेष व समाज के बारे में पूरी जानकारी प्राप्त करते है ।

❖ ❖ ❖

दीवानी मीरा

मीरा हो गई दीवानी, मैं कैसी करुं रे ।
अपने मंदिर में ढोलक बजावे ।।
ढोलक के नाद में राम नाम गावे ।
फूट गया कलसा बिखर गया पाणी ।।
उड़ गया हंसा ये काया बिरानी ।
हाट बज़ार में मीरा की बानी ।।
सद्गुरु के चरणों में मीराबाई राणी ।।

-विद्या शेळके
बी.ए.भाग.३

❖ ❖ ❖

हिंदी मातृभाषा का महत्व

कु.सुनिता राठोड (बी.ए.भाग-३)

हम हर साल १४ सितंबर को हमारे देश में हिंदी दिन मनाते है । यह दिन हमारी मातृभाषा को सम्मान दिलाने का दिन है। उस भाषा को सम्मान दिलाने का दिन है । जिसे तीन चौथाई हिंदुस्तान समजता निभाई और जिस भाषा में एक दुसरे से जोडे रखने का साधन प्रधान किया, उस भाषा के लिए आज का यह दिन समर्पित है ।

''लेकिन क्या हिंदी मर चुकी हैं '' । या वह इतने खतरे में है कि हमे उसके लिए विशेष दिन समर्पित करना पड़ रहा हैं ।

हिंदी दिन जैसा मात्र एक औपचारिक दिन बनकर रह गया है । ऐसा लगता है, जैसे लोग गुम हो रहे हिंदी को अपनी श्रद्धांजली अर्पित कर रहे हैं । वरना आप ही मुझे बताइए ? क्या आपने कभी चीनी दिवस, फ्रेंच दिवस या अंग्रेजी दिवस के बारे में सुना हैं । नहीं ना ? तो हिंदी दिवस मनाने का एक ही अर्थ निकलता है । गुम हो रही हिंदी को बचाने का एक प्रयास ।

जब बच्चा पैदा होता है, तब यह पेट से ही हिंदी सिखकर नहीं आता, हिंदी का पहला ज्ञान उसे आसपास सुनाई देनेवाली आवाजों से प्राप्त होता है । और भारत में, जादातर घरों में लोगो की बोलचाल की भाषा हिंदी ही हैं । जब बच्चा चार या पाच साल का हो जाता , तब उसे अंग्रेजी स्कूल या नर्सरी में दाखल किया जाता है । स्कूल में बच्चों को अंग्रेजी इस तरह पढ़ाई जाती हैं, जैसे वही आगे चलकर उसका पालन-पोषण करेगी ।

अंग्रेजी बने बॉस, हिंदी झेले गरीबी वही दुसरी ओर, जिन्हें अंग्रेजी ठिक से नही आती वह अंग्रेजी जी में कमजोर रह जाते हैं, और उन्हें अनपढ़ और गँवार समजा जाता है । अगर कोई इंटरव्हिव देने जाए तो सबसे पहला सवाल उसे एक ही पुछा जाता है । कि क्या तुम्हें अंग्रेजी आती है । बहुत कम ऐसी जगह हैं, जहाँ हिंदी के ज्ञान के बारेमें चर्चा कि जाती हैं । अंग्रेजी और हिंदी कि इस प्रगती के भागदौड़ में कौन जितेगा, यह यह तो मैं नहीं बता सकती, लेकिन हिंदी की ओर से उम्मीद कि किरन जगाती हुऐ, एक शेर अदा करना चाहती हूँ ।

''मंजिल उन्ही को मिलती है ।
जिनके सपनों में जान होती है ।
खाली पंख होने से कुछ भी नही होता
हौसलों से उड़ान होती है ।।

अगर हममें हौसला हो की हम हमारी हिंदी भाषा को हमारे मंजिल तक ले जा सकते हैं । तो हम अवश्य सफल होंगे ।

लेकिन बात सिर्फ शैक्षणिक संस्थाओंतक सिमीत नहीं है । जानकारों की नजारों में हिंदी की बरबादी में सबसे अहम रोल हमारी संसद का है । भारत स्वतंत्र हुआ तब हिंदी को वह दर्जा दिया नही गया । उसे सिर्फ राज्य भाषा बना दिया गया । उसी राज्य भाषा अधिनियम धारा ३ के तहत यह कहा गया है कि सारे सरकारी दस्तावेज और कानून अंग्रेजी में लिखे जाए । और बाद में इन्हे हिंदी में अनुवादित कर दिया जाए । लेकिन होना यह चाहिए था कि सारे सरकारी दस्तावेज और कानून हिंदी में लिखे जाते और आवश्यकता हो तो, उन्हें अंग्रेजी में अनुवादित कर दिया जाता, लेकिन ऐसा नही हुआ ।

सरकार को यह समझने की जरुरत हैं कि हिंदी हमें एक-दुसरे से जोड़े रखनेवाली भाषा हैं । और इसका प्रयोग करना हमारा नैतिक एवमं सार्वधानिक दायित्व हैं । अगर हमने अभिसे हिंदी की उपेक्षित करना शुरु किया तो एक समय ऐसा ना आए कि हिंदी का सारा वजूद ही खतम हो जाएगा ।

अगर हमारे हिंदी को आगे बढ़ाना हैं । तो सबसे पहले स्कूलों और महाविद्यालयों में हिंदी की प्रगती करनी होगी । कार्यालयों में हिंदी भाषा का उपयोग करना होगा । हमारी बोलचाल की भाषा याने व्यवहार में हिंदी का उपयोग करना होगा । अगर यह सब हमने किया तो हिंदी को हम हमारे मंजिल तक पहुँचा सकते हैं । लेकिन हिंदी का महत्व अनन्य साधारण हैं । इसे मैं आपको में अपनी कविताद्वारा सुनाती हूँ ।

''हर भारत वासियों के सर का ताज हैं हिंदी ।
हमारे संतो ने रची हुई एक आवाज है हिंदी
देश के लिए शहिद हुए विरोंका सन्मान हैं हिंदी
हमे एक-दुसरे से जुड़े रखने वाले साधनों
का भांडार है, हिंदी ।
हमारे भारत की शान है हिंदी ।
दहकते रहनेवाली एक आग हैं हिंदी ।
प्रेम के लिए फुलों की बरसात है हिंदी ।
आक्रोश के लिए तलवार की धार है हिंदी ।
शांति के लिए अमन की ओर ले जानेवाली
आशा की किरन है हिंदी ।।
हमारे भारत कि शान है हिंदी ।
छोटे बच्चों की मुख से निकलने वाली
किलकारीयोंकी आवाज है हिंदी ।
कोमल है, निर्मल है,
करुणा का सागर है हिंदी ।
हर वस्तू की एक परिभाषा है हिंदी ।
कभी न मिटनेवाली ऐसी
एक भाषा है हिंदी ।
हमारे भारत कि शान है हिंदी ।।

❖ ❖ ❖

वैश्विकीकरण और हिंदी

कु. कोमल सुर्यवंशी, (बी.ए.भाग-३)

वैश्विकरण में दो हजार वर्ष पूर्व भारत ने उस समय विश्व के व्यापार क्षेत्र में अपना सिक्का जमाया था जब वह अपने जायकेदार मसालों, खुशबूदार इत्रों एवं रंग-बिरंगे कपडों के लिए जाना जाता था । भारत का व्यापार इतना व्यापक था कि एक बार रोम की सासंद ने एक विधेयक के माध्यम से अपने लोगों के लिए भारतीय कपड़े का प्रयोग निषिद्ध करार दिया ताकि वहां के सोने के सिक्कों को भारत के लिए जाने से रोका जा सके ।

प्रसिद्ध भाषा वैज्ञानिक नोम चॉमस्की का मानना है कि 'वैश्विकरण' का अर्थ अंतरराष्ट्रीय एकीकरण है । इस एकीकरण में भाषा की अहम् भूमिका होगी और जो भाषा व्यापक रूप ... में रहेगी, उसी का स्थान विश्व में सुनिश्चि... । नोम चॉमस्की के अनुसार जब विश्व ... बाज़ार हो जाएगा तो बाज़ार में व्यापार ... लिए जिस भाषा का प्रयोग होगा उसे ही प्राथ... दी जाएगी और वही भाषा जीवित रहें... संदर्भ में यह भी भविष्यवाणी की जा रही... 'वैश्विकरण' के इस दौर में विश्व की दस भा... जीवित रहेंगी जिनमें हिन्दी भी एक होगी।

भाषा को दो भागों में बाँटा जा सकता ... एक तो वह भाषा जो स्थान-स्थान पर कुछ ... शब्दों और लहजे के साथ कही जाती हैं और ... साहित्य भी भाषा जो सारे देश में मानक ... लिखी व पढ़ी जाती है । वैसे तो अब साहि... भी बोलियों का प्रयोग स्वागतीय बन गया है ... कथन में मौलिकता बनी रहे और देशज शब्द... जीवित रहे ।

'वैश्विकरण' के बाद भाषाओं को भी दो भागों में बाँटा जा सकता है । विश्वस्तर पर छ: भाषाओं को सरकारी कामकाज के लिए अंतरराष्ट्रीय भाषाओं का दर्जा दिया गया है । ये भाषाएं हैं - अंग्रेजी, फ्रेंच, स्पेनिश, चीनी रुसी और अरबी । और दूसरी - वो भाषाएं जो व्यापार में संपर्क भाषाओं के रुप में प्रयोग में आती है । आठवे विश्व हिन्दी सम्मेलन में जोर से माँग उठाई गई कि हिन्दी को भी संयुक्त राष्ट्रसंघ की सातवी अंतरराष्ट्रीय भाषा के रुप में मान्यता दी जाय । वैसे, यह एक राजनीतिक मुद्दा है, जिसके लिए न केवल राजनीतिक इच्छा शक्ति की आवश्यकता है बल्कि अपार धन व्यय की व्यवस्था भी करनी पडेगी । शायद इसीलिए हमारी सरकार का ध्यान इस ओर अभी नहीं गया है । परन्तु हिन्दी की उपयोगिता को विश्व का व्यापारिक समुदाय समझ चुका है और इसे अन्तरराष्ट्रीय वैश्विक भाषा का दर्जा मिला है ।

भारत एक बड़ा बाज़ार है जहाँ के सभी लोग हिन्दी में सम्प्रेषण कर सकते है । इसीलिए हिन्दी का महत्व व्यापारी के लिए बढ़ जाता है । निश्चय हो मीडिया और फिल्मों में हिन्दी के प्रचार-प्रसार मे एक मुख्य भूमिका निभाई है । हिंदी का विरोध कर रहे कुछ क्षेत्रों में भी हिन्दी फिल्मों की माँग बढ़ रही है । देश में ही नही, विदेशो में भी टेलिव्हिजन पर सबसे अधिक हिन्दी चैनल ही प्रचलित एवं प्रसिद्ध है और यह इस भाषा की लोकप्रियता व व्यापकता का प्रमाण है ।

पत्रकारिता के क्षेत्र में भी हिन्दी का स्थान प्रथम है । भूमंडलीकरण निजीकरण व बाज़ारवाद ने नब्बे के दशक में हिन्दी पत्रकारिता में क्रांति लाई । रंगीन एवं सुंदर साज-सज्जा ने श्वेत-श्याम पत्रकारिता को अलविदा कहा । अब दैनिक पत्र भी नयनाभिराम चित्रों के साथ प्रकाशित होते है । इसके साथ ही यह भी हर्ष का विषय है कि इन पत्रों के संस्करण कई स्थानों से एक साथ निकल रहे है । यह जानकर सुखद आश्चर्य भी होता है कि भारत में सब से अधिक बिकनेवाले समाचार पत्र हिन्दी के ही है जबकि अंग्रेजी क सबसे अधिक बिकनेवाले पत्र का स्थान दसवें नम्बर पर आता है । 'दैनिक भास्कर' समाचार पत्र की रोज १ करोड ६० लाख प्रतियां छापती है जबकि सर्वाधिक बिकनेवाले अंग्रेजी पत्र 'टाइम्स ऑफ इंण्डिया' की ७५ लाख प्रतियां छपती है और वह दसवे स्थान पर है । इसी से हिन्दी के प्रभाव प्रचार प्रसार और फैलाव का पता आंका जा सकता है ।

वैश्वीकरण की एक और देन होगी अनुवाद के कार्य का विस्तार । जैसे-जैसे विश्व सिकुडता जाएगा वैसे-वैसे देश-विदेश के विचार, तकनीक, साहित्य आदि का आदान-प्रदान अनुवाद के माध्यम से ही सम्भव होगा । आज अनुवाद की उपयोगिता का सबसे अधिक लाभ फिल्मों को मिल रहा है । इसका अनुमान इस बात से लगाया जा सकता है कि हिन्दी अनुवाद के माध्यम से अंग्रेजी फिल्म द

ममी रिटर्न्स, को सन २००१ में २३ करोड़ रुपयों का लाभ हुआ जबकी २००२ में 'स्पैडरमैन' को २७ करोड का और २००४ में 'स्पैडरमैन-२' को ३४ करोड का लाभ मिला । ये आंकडे एक उदाहरण है जिनसे अनुवाद की उपयोगिता प्रमाणित होती है ।

कंप्युटर गुण के प्रारंभ में यह बात अक्सर कही जाती थी कि हिन्दी पिछड़ी रही है क्योंकि कंप्युटर पर केवल अंग्रेजी में ही कार्य किया जा सकता है । अब स्थिति बदल गई है । अंतरजाल के माध्यम से अब हिन्दी के कई वेबसाइट, चिटठाकार और अनेकानेक सामग्री उपलब्ध है । यूनिकोड के माध्यम से कंप्युटर पर अब किसी भी भाषा में कार्य करना सरल हो गया है । गूगल के मुख्य अधिकारी एरिक रिमद का मानना है कि भविष्य में स्पेनिश नहीं बल्कि अंग्रेजी और चीनी के साथ हिंदी ही आंतरजाल की भाषा होगी ।

कंप्युटर युग में विश्व और सिकुड़ गया है । अब घर बैठे देश-विदेश के किसी भी कोने से संपर्क किया जा सकता है, वाणिज्य सम्बंध स्थापित किये जा सकते है । ऐसे में सर्वाधिक बोली जानेवाली भाषा को प्राथमिकता मिलेगी ही क्योंकि बाजार में जाना है तो वही की भाषा के माध्यम से ही अपनी पेठ बना सकते हैं । ईस्ट इंन्डिया कम्पनी के अंग्रेज भी आये तो हिन्दी सीख कर ही आये थे ।

भारत की जनसंख्या को देखते हुए और यहाँ के बाजार को देखते हुए विश्व के सभी व्यापारी समझ गए हैं कि हिन्दी के माध्यम से ही इस बाज़ा[र] में स्थान बनाया जा सकता है । इसीलिए यह देख[ा] जाता है कि अधिकतर विज्ञापन हिन्दी में होते है[ं] भले ही देवनागरी के स्थान पर रोमन लिपि का प्रयोग किया गया हो । रोमन लिपि का यह प्रयोग भी धीरे-धीरे नागरी को इसलिए स्थान दे रहा है कि विश्व का व्यापारी समझ चुका है कि व्यापार बढ़ाना है तो उन्हीं की भाषा और लिपी के प्रयोग से ही अधिक जनसंख्या तक पहुँचा जा सकता है । वैज्ञानिक तौरपर भी नागरी अधिक सक्षम है और अब कंप्युटर पर भी सरलता से प्रयोग में आ रही है ।

वैश्वीकरण का जो प्रभाव भाषा पर पड़ता है, वह एकतरफा नहीं होता । विश्व की सभी भाषाओं पर एक-दुसरे का प्रभाव पड़ता है और यह प्रभाव पिछले दो हजार वर्षों के भाषा परिवर्तन में देखा जा सकता है । विगत में यह प्रभाव उतना ज्[यादा] नहीं दिखाई देता था और यह मान लिया जाता था कि कोई भी शब्द उसकी ही भाषा का मूल शब्द है । ऐसे कई हिन्दी शब्द अंग्रेजी में भी पाए जाते हैं, जैसे, चप्पु-शेम्पु, दांत-डेंटल, सर्प-सर्पेंट आदि । लेकिन आज हमें पता चला जाता है कि किस शब्द को किस भापा से लिया गया है ।

अंततः यह कहा जा सकता है कि जो लोग पाश्चात्य संस्कृति के आक्रमण से आतंकित है, उन्[हें] यह देखना चाहिए की वैश्वीकरण के इस युग में भारतीय संस्कृती विश्व पर हावी हो रही है ।

❖ ❖ ❖

गोंड आदिवासी जमात

कु. अश्विनी नेताम, (बी.ए.भाग-३)

गोंड यह आदिवासी जमात है । गोंड शब्द पर अनेक समाजशास्त्रियों एवं विचारकों ने अपना अपना मत रखा/गोंड द्रविड के रूप में अपने आपको अंगीकार करते है । गोंड यह गोंडी भाषा बोलते है । गोंडी भाषा को द्रविड परिवार की भाषा मानते है । गोंडी भाषा का इतिहास बहुत पुराना है । जब गोंडवाना एक समृद्धीशाली राष्ट्र था और उसकी राष्ट्रभाषा एवं लिपी थी । परंतु आज इस भाषा को स्वयं गोंडियन भूला बैठे है । नई पीढ़ी तो इससे मुंह मोड़ने लगी है । जिससे इस सभ्यता के अस्तित्व पर खतरा मंडरा रहा है । परंतु कई भाषा प्रेमियों ने आज इस प्राचीनता भाषा एवं लिपी को जीवित रखा है । अपनी मातृभाषा के प्रति जिज्ञासू सगजानों के लिए यह गोंडी लिपी "गोंडवाना किरण" २०१३ दिनदर्शिका में प्रकाशित किया है गोंडी भाषा की लिपी नही है ऐसा कहा जाता है इसलिए मैं अश्विनी श्रीकांत नेताम इसलेख के द्वारा यह गोंडी लिपी को आप वाचको तक पहुचाना चाहती हूँ । यह मेरा छोटा सा प्रयास है ।

"जय सेवा - कुँवारा भिवसन"

गोंडी लिपी अभ्यास

स्वर (सूर्क)

हिंदी	गोंडी	गोंडी शब्द	हिंदी अर्थ	मराठी अर्थ
अ	अं	अड्का	घड़	माठ
आ	अां	आकी	पत्ता	पान
इ	इं	इरूम	महुआ	महु
ई	ईरां	इता	इमली	चिंच
उ	उं	उसकाल	मूसर	मुसळ
ऊ	ऊरां	ऊत	बटेर	बदक
ए	एं	एटी	बकरी	शेळी
ऐ	एरां	ऐर्क	ऐनक	चष्मा
ओ	ओरं	ओडा	कोटना	हौद/टाकी
औ	औरां	औनाड	जंगल	वन
अं	अंगे	अंगे	भाभी	वहिनी
अ:	अंगा	अ:कून	अंगा	रांगोळी

व्यंजन (वंजेगं)

हिंदी	गोंडी	गोंडी शब्द	हिंदी अर्थ	मराठी अर्थ
क	कन	कवी	कान	कान
ख	खन्	खटूल	खाट	बाजले
ग	गन्	गोरगा	झल्फी	ताड
घ	घन्	घांगरा	घंटा	घंटा
ङ	ङन्	अंगा	अंगा	अंगरखा
च	चन्	चोल्नी	चलनी	चाळणी
छ	छन्	छत्ती	छाता	छत्री
ज	जन्	जल्ता	जाता	जाते
झ	झन्	झोरा	थैला	पिशवी

हिंदी	गोंडी	गोंडी शब्द	हिंदी अर्थ	मराठी अर्थ
ञ	ञन्	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ट	टन्	[illegible]	[illegible] की पट्टी	[illegible] प. पट्टी
ठ	ठन्	ठाली	गाय	गाय
ड	डन्	डोके	गिरगिट	सरडा
ढ	ढन्	ढोल	ढोल	ढोलकी
ण	णन्	[illegible]	बाण	तीर
त	तन्	तरास	सर्प	साप
थ	थन्	थारी	थाली	[illegible]
द	दन्	दामीड	रस्सी	दोरी
ध	धन्	धारी	मछली फसाने वाला	जाळे
न	नन्	नय	कुत्ता	कुत्रा
प	पन्	पन्ने	मेंढक	बेडूक
फ	फन्	फनकाड	फन	फणा
ब	बन्	बेल	बरगद पेड	वडा झाड
भ	भन्	भर्र	माला	माला
म	मन्	मीन	मछली	मासा
य	यन्	यायाल	माँ	आई
र	रन्	राया	फावडा	खोरे
ल	लन्	लोन	घर	निवास
व	वन्	वदूर	बांस	बांबू
श	शन्	शोली	शोली	खलबुदा
ष	षण्	षंगो	सहेली	मैत्रिण
स	सन्	सावेर	सांभर	सांभर
ह	हन्	हपूल	कावुआ	कावळा
क्ष	क्षन	क्षाड	बैलगाडी का औजार	बैलगाडी औत
त्र	त्रन्	त्रिशूल	त्रिशूल	त्रिशूळ
ज्ञ	ज्ञन्	ज्ञान	ज्ञान	ज्ञान

महीनों के नाम

गोंडी उच्चार	हिंदी	मराठी	English
पदोमान	जनवरी	जानेवारी	January
पादुमान	फरवरी	फेब्रुवारी	February
पांडुमान	मार्च	मार्च	March
उंदोमान	अप्रेल	एप्रिल	April
चिंदोमान	मई	मे	May
कोन्दोमान	जून	जून	June
नालोमान	जुलाई	जुलै	July
सयोमान	अगस्त	ऑगस्ट	August
सारोमान	सितम्बर	सप्टेंबर	September
यरोमान	अक्टूबर	ऑक्टोबर	October
अरोमान	नवम्बर	नोव्हेंबर	November
नरोमान	दिसम्बर	डिसेंबर	December

सप्ताहों के नाम

गोंडी उच्चार	हिंदी	मराठी	English
पुवांनेट	रविवार	रविवार	Sunday
नल्लानेट	सोमवार	सोमवार	Monday
सुर्कानेट	मंगळवार	मंगळवार	Tuesday
सुवांनेट	बुधवार	बुधवार	Wednesday
मूठानेट	गुरूवार	गुरूवार	Thursday
नीलूनेट	शुक्रवार	शुक्रवार	Friday
आरूनेट	शनिवार	शनिवार	Saturday

कविता

सोने मे सुहागा

कोई कछु कहे मन लागा रे ।
मीरा तो संतों में मिल गयी,
ज्यों सोने में सुहागा रे ।।

मीरा जी तो ऐसी मिल गयी
ज्यों गुदड़ी में धागा रे ।
लोग कहे मीरा बिगड चुकी है,
वांका भस्म वांने खागा रे ।।

हंस की चाल हंस ही जाने,
क्या जानेगा कागा रे ।
मीरा तो सूती श्याम भवन में,
सतगुरु आय जगागा रे ।।

मानुप जन्म ले हरि नही गायों,
काल उसको खागा रे ।
सत्संगत और राम भजन कर,
जन्म-मरण भौ भागा रे ।।

मीरा के प्रभु गिरधर नागर,
भाग हमारा जागा रे ।।

कु. विद्या शेळके
बी.ए.भाग.३

❖ ❖ ❖

प्रेम का अंकुर

गोविन्द सूं प्रीत करता,
तबहि क्यों न हटकी ।
अब तो बात फैल परी,
जैसे बीज बट की ।।

बीच को बिचार नाहिं,
छांय परी तट की ।
अब चूको तो ठौर नाहि,
जैसे कला नटकी ।।

जल की घुरी, गाठ परी,
रसना गुन रट का ।
अब तो छुड़ाय हारी,
बहुत बार झटकी ।।

घर घर में घोल मठोल
बानी घट घट की ।
सब की कर सीस धारे,
लोक आज पटकी ।।

मद की हस्ती समान,
फिरता प्रेम लटकी ।
दासी मीरा भक्ति बुंद,
हिरदय बीच गटकी ।।

-शेळके विद्या
बी.ए.भाग.३

❖ ❖ ❖

माँ

माँ बिन जीवन है अधूरा
खाली–खाली सूना–सूना
खाना पहले हमें खिलाती
बाद में वह खुद है खाती
हमारी खुशी में खुश हो जाती
दुख में हमारे आँसू बहाती
कितने खुशनसीब है हम
पास हमारे है मां
होते बदनसीब वे कितने
जिनके पास न होती माँ

नेताम अश्विनी श्रीकांत
बी.ए.भाग.३

❖ ❖ ❖

हमारा देश

इन्हीं तृण–फूस–छप्पर से
ढके दुलमुल गंवारू
झोपडों में ही हमारा देश
बसता हैं ।

इन्हें के ढोल–मादल–बांसुरी के
उमगते सुर में
हमारी साधना का रस बसता है।

इन्हीं के मर्म को अनजान
शहरों की ढकी लोलुप विषैली
वासना का साँप
डँसता है ।

इन्हीं में लहराती अल्हड़
अपनी संस्कृति की दुर्दशा पर
सभ्यता का भूत
हँसता है ।

कु. नेताम अश्विनी

…संस्कार शिबीरात मार्गदर्शन करताना
अॅड. संभाजीराव मोहिते

शिरगांव येथील श्रमसंस्कार शिबीर मार्गदर्शन करताना
सौ. प्रमिला भालके (पुणे)

श्रमसंस्कार शिबीरात मार्गदर्शन करताना
सौ. स्नेहल राजहंस

प्रा. लालासाहेब पवार आणि विद्यार्थीनी श्रमसंस्कार शिबीरांतर्गत
ग्रामस्वच्छता करताना

प्रा. मनिषा माळी आणि विद्यार्थिनी
ग्रामस्वच्छता करताना

श्रमसंस्कार शिबीर समारोप कार्यक्रमात प्रमुख पाहुणे प्राचार्य
डॉ. चंद्रकांत खिलारे यांचे स्वागत करताना प्राचार्य डॉ. गायकवाड

श्रमसंस्कार शिबीरात विद्यार्थीनींनी मेणबत्ती पेटवून
काढलेल्या "प्रकाश रॅली" मध्ये अश्विनी व कोमल बेबले

सांस्कृतिक कार्यक्रम

सांस्कृतिक कार्यक्रम उद्घाटन प्रसंगी बोलताना उंब्रज पोलीस स्टेशनचे (A.P.I.) मा. देवकर साहेब

बी. ए. भाग – त... मधील स्वाती सुर्यवंशी, पूजा ... प्रतिक्षा राऊत व अश्विनी काटवटे या विद्यार्थीनी नृ...

सांस्कृतिक कार्यक्रम नृत्य 'बोले चुडिया' बी. ए. भाग – १ अपर्णा यादव, तेजस्विनी तपकाळ, काळभोर

सांस्कृतिक कार्यक्रम प्रतीक्षा राऊत ग्रुप 'नगाडा' या ... पूजा, अश्विनी व प्रतिक्षा राऊत नृत्य सादर करता...

सांस्कृतिक कार्यक्रमात रदीना शेजवळ आणि रुपाली मोरे लोकनृत्य करताना

मा. प्राचार्यासमवेत सर्व सहभागी कलाकार विद्यार्थि...

मान्यवरांच्या भेटी

Spot Verification Commitee च्या सदस्यांचे महाविद्यालयात आगमन वर्गखोल्या बांधकाम पाहणी करताना

Spot Verification Commitee चे सदस्यांशी चर्चा क... प्राचार्य डॉ. गायकवाड, प्रा. निर्मळे, प्रा. आर. एस. यादव ...

English Section

A thing of beauty is
a joy forever;
Its loveliness increases;
it will never
Pass into nothingness

- John Keats

● Section Editor ●

Prof. Latika Patil

Index

			Page No.
1)	The Wonderful Taj Mahal	Dhanashri Yadav	47
2)	Dr. Narendra Dabholkar	Dhanashri Yadav	49
3)	Let's Stop Child Labour	Sanjivani Shinde	51
4)	Think of Death in this Way	Ashwini Netam	52
5)	Animal Kingdom in English Idioms	Pratiksha Raut	53
6)	YOLO People !	Varsha Kadam	54
7)	End of the year (Poem)	Shubhadha Nikam	54
8)	A tribute to Khushwant Singh	Savita Mhetre	55
9)	Past, Present, Future (Poem)	Shubhada Nikam	55

1)	Let's laugh you and me...	Sanjivani Shinde	48
2)	Think ...	Shubhada Nikam	48
3)	En steps of self-care	Shubhada Nikam	48
4)	Shakespeare said	Sanjivani Shinde	48

The Wonderful Taj Mahal

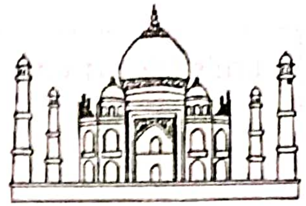

Dhanashri Ravindra Yadav,B.A.III

A nonperilous memorial to love, Taj Mahal is located on the bank of the river Yamuna in Agra in Uttar Pradesh, India. It stands in a beautiful garden which belonged to Raja Jai Singh of Amber. It was built on the orders of Shahajahan, the fifth Mahal king of India, as a memorial for his late beloved queen Mumtaj Mahal.

Prince Khurram, the third son of King Jahangir, and beautiful Arjumand Bano (later known as Shahajahan and Mumtaj Mahal) fell in love at the age of 15 and were married on 10th May 1612 AD at the age of 20. Prince Khurran ascended the throne after a bloody battle of succession in 1628 A.D. and took the name of Shahajan. He conferred upon his queen the title Mumtaj Mahal. They never separated from each other for 19 years, even during military campaigns. till in 1631 Mumtaj Mahal died at Brahanpur in a tent in the war camp, while bearing their 14th child girl. She was then 39. A heart broken Shajajahan decided to have a unique memorial built for his beloved at the site which would be visible from his palace in the Red Fort at Agra.

The plinth was laid in 1632 and Mumtaj Mahal was buried in what is now an underground chamber. Till its completion in 1653, over 20000 most skilled craftmen, artchitects, stonecravers, calligraphists and masons of India, Persia and Turkey laboured to create this most flowless architectural monument inlaid with myriad precious jewels and beautifully calligraphed verses of Qurran. In 1658 an ailing Shahajahan was imprisoned by his third son, Aurangzeb, who usurped the throne after killing his brothers in a bloody battle of succession. Shahajan spent the remaining 8 years of his life incarcerated in the red fort at Agra with one of his daughters. His only solace there was that he could see the Taj Mahal from a window. After his death, he was also buried in the Taj Mahal next to his beloved Mumtaj. Already declared a world heritage by UNSECO, Taj Mahal has now seen voted one of the New Seven Wonders of the World.

❖ ❖ ❖

Let's laugh you and me...

Sir : What is difference in coffee shop and wine shop ?

Student : Very simple sir, love starts with coffee shop and love ends with wine shop.

❖ ❖ ❖

New question in school book - who invented the English vowels - a, e, i, o, u
Answer - Tushar Kapoor in Golmal.

Sanjivani Shinde,
B.A.I

Think ...

Life isn't about
Finding yourself
Life is about
creating yourself.

Kill tension before
tension kills you.
Reach your goal
before goal kicks you.
Live life before
LIFE leaves you.

Shubhada Nikam
B.A.III

❖ ❖ ❖

Ten steps of self-care

- ❖ If is feels wrong, don't do it.
- ❖ Say 'exactly' what you mean.
- ❖ Don't be a people pleasurer.
- ❖ Trust your instincts.
- ❖ Never speak bad about yourself.
- ❖ Never give up your dream.
- ❖ Don't be afraid to say 'No'.
- ❖ Don't be afraid to say 'Yes.'
- ❖ Be kind to yourself.
- ❖ Let go off what you can't control.
- ❖ Stay away from drama and negativity a much as possible.

Shubhada Nikam
B.A.I

❖ ❖ ❖

Shakespeare said

"I always feel happy You know why?
Because I don't expect anything from
anyone Expectations always hurt."

❖ ❖ ❖

Beautiful life is just an imagination.
But real life is more beautiful.
than imagination. Life is yours
So live it and love it.

Sanjivani Shinde - B.A.I.

❖ ❖ ❖

Dr. Narendra Dabholkar

Dhanashri Yadav,B.A.III

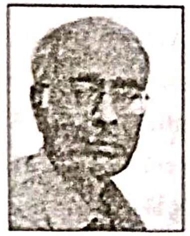

This year Maharashtra is mourning over passing away of a doctor. But this doctor was not only the doctor of physical illness, but he was working to cure social illness i.e. to eradicate superstitions. Narendra Dabholkar was born on 1st November, 1945 to Achyut & Tarabai. He did his schooling at New English New School, Satara and Willingdon College Sangli. He was qualified medical doctor, having obtained MBBS degree from the Government Medial College Miraj. He was captain of the Shivaji University Kabaddi team. He had represented India against Bangladesh in a Kabaddi tournament. He won the Maharashtra Government Shiv Chatrapati Yuva Award for Kabaddi.

He was married to Shaila and has two children, Hamid and Mukta Dabholkar. His son Hamid was named after the social reformer Hamid Dalavi. He didn't believe in Vastu Shastra and built his house without any regards to the principles of Vastu Shastra. He also criticised extravagant marriage ceremonies and arranged for his own children to be married in simple ceremonies. The almanac was not consulted to select an auspicious time as it is traditionally done. Dabholkar was also on atheist.

After working as a doctor for tweleve years, Dabholkar became a social worker in the 1980s. He became involved with movements for social justice, such as Baba Adhav's one village - one well agitation. Gradually he started focussing on eradication of superstitions and joined the Akhil Bharatiya Andhashraddha Nirmulan Samiti (ABANS), "Committee for Eradication of Superstition in Maharashtra" or "Maharashtra Committee for Eradication of Blind Faith" and campaigned against superstitions, confronting dubious tantriks and claimed holy men who promised "miracle cure" for ailments.

In 2010, Dabholkar made several failed attempts to get an anti-superstition law enacted in the state of Maharashtra. Under his supervision, MANS drafted the Anti-Jadu

Tona Bill (Anti - Superstition and Black Magic Ordinance). It was opposed by some political parties and the Warkari sect. A couple of weeks before his death on 6th August 2013, Dabholkar had complained in a press conference that the bill had not been discussed despite being tabled in seven session of the state assembly. Now having passed the bill posthumously, the Maharashtra Government has given him really a tribute.

Dabholkar had faced several threats and assaults sine 1983, but had rejected police protection. "If I have to take police protection in my own country, from my own people, then there is something wrong with me. I am fighting within the framework of the Indian Constitution and it is not against anyone, but for everyone," he said.

Murdered on 20th August 2013 while out on a morning walk, Dabholkar was shot down by two unidentified gunmen near Omkareshwar Temple Pune at 9.20 A.M. The assilants fired four rounds at him from a point black range and fled on a motorcycle parked nearby. Two bullets hit Dabholkar in his head and chest. He later succumbed to his injuries while being treated at Sasoon Hospital.

Dabholkar had originally donated body to a medical college. But his autop made necessary by his murder left the sl leader's body unfit for academic purpos He was cremated in Satara without a religious rites. His pyre was lit by h daughter, Mukta, in contradiction to t tradition where the son light the pyre. H ashes were collected without any religio ceremony and scattered over his organ farm.

❖ ❖ ❖

Let's Stop Child Labour

Sanjivani Sadashiv Shinde, B.A.I

The race for money has broken all the known boudaries and its initial casulties are ethics and humanity. So it is no wonder that the number of working children below the age of 14 has increased. The figures cited estimatedly is 60 to 115 million working children in India, the highest in the world. It is also estimated that about 90% of the working child population is in rural areas. Children are engaged in various types of work, including those that are classified as hazardous, i.e. harmful to the physical, emotional or moral well being of children. An estimated 2 million children work in hazardous industries. The starling fact is that at least fifteen million of them are working as virtual slaves.

The reasons for this are many and include poverty and illiteracy, social and economic circumstances, lack of awareness, failure of the government machinery, high rates of adult umemployment and under-employment and general apathy of society.

Right from independence itself, India has committed itself to abolish child labour. Article 24 of the India Constitution clearly states, "No child below the age of fourteen years shall be employed in any hazardous employment".

There are still proposals to raise the age level from 14 to 18. The Bonded Labour System Act of 1976 fulfils the Indian Constitution's directive of ending forced labour. In regard to child labour, the Indian government implemented the Child Labour Act in 1986.

Even though we have such admirable policies and laws, the problem of child labour still persists. The strict enforcement of the law is lacking. Kerala has the lowest child work participation rate (1.9% as compared to 7.1% in the rest of India) This shows that the higher the level of education, the lower the rate of child labour.

As responsible citizens we too have a role to play in abolishing child labour by actively avoiding the use of goods and services provided by children. The most important thing we can do is to create social awareness. Poor parents send their children to work in order to supplement the family income. To solve this problem, schools can include vocation courses that pay for the products made. Thus children can earn while they learn. And of course, the government must be extremely strict and use stringent punishment to those who employ and exploit children. This is the best way to cure this evil.

❖ ❖ ❖

Think of Death in this way...

Ashwini Netam,B.A.III

- ❖ "Death is not the end of life."
- ❖ We carry not only good deeds but also bad deed.
- ❖ We know not when we come nor whither we shall go, as we leave the world; we go forth into the darkness, naked and alone. Kith and kin, friends and relatives can accompany the dead man upto his grave, but not further. Only his deeds, good or bad, go forth with him.
- ❖ Life without death can be a burden.
- ❖ If there were no death, life would become stagnant, monotonous, unspeakably burdensome and boring.
- ❖ If man were given the insight to realise and know the time of his death, he would definitely act different from what he is doing presently. Death is only physiological erosion of the human body.

❖ ❖ ❖

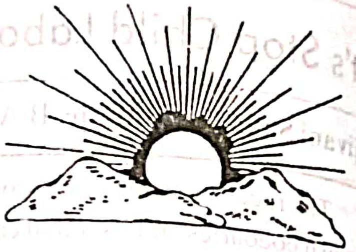

Think...

Never break four things
in your life - trust, relations,
promise and heart because
when they break
they don't make noise
but pain a lot.

Sanjivani Sadashiv Shinde
B.A.I

Animal Kingdom in English Idioms.

Pratiksha Raut ,B.A.III

Idom	Meaning
❖ At a Snail's space	- very slow
❖ Crocodile tears	- A false show of grief.
❖ A dog in the manger	- A selfish behaviour
❖ To raise the hornets nest	- To create trouble
❖ To bell the cat	- To face enemy with great risk.
❖ A bird's eye view	- A general view
❖ To put the cart before horse	- To place the wrong thing first.
❖ To rain cats and dogs	- To rain heavily
❖ To let the cat out of bag	- To give out the secret.
❖ A fish out of water	- One who feels out of elements.
❖ A queer fish	- Eccentric person
❖ To smell a rat	- To have suspicion
❖ Hold with the hare and Run with the hounds	- To play double game

❖ ❖ ❖

YOLO People !

Varsha Kadam, B.A.III

Do you know what is YOLO ? Have you heard a Hindi movie song 'Apna har din aise jiyo, jaise aakhri ho.' YOLO is nothing but this song. It is acronym for You Only Live Once. Recently the YOLO philosophy is gaining momentum and has become more popular than ever. Over the past couple of years, this word has gained momentum in the daily rhetoric of teens, young adults and social media junkies. But today it has earned a place in pop-culture and also in our daily lives.

The YOLO philosophy teaches us to believe in living life to the fullest and through their actions. It conveys that one should take risks in life because you probably won't get another chance to do it. This motto pushes people to try something new, make spur-of-moment mistakes and live every day, like it's their last.

When people realise that life is scarce, they focus more on positive things and appreciate everything around them. More important they challenge their fears. Despite the impulsive decision - making YODO involves, it teaches us to stop fretting over little things.

To keep YOLO in control, a counter - philosophy called YOLO - You Only Die Once is also making its presence. It means just like you live once, you also die once, to stop living precariously. One needs to remember that while life is short, in the search to enjoy it to the fullest, one shouldn't hurt oneself or others, physically, emotionally and mentally.

❖ ❖ ❖

End of the year

You are a very special person
And you should know.
How I loved to have you in my care
How fast the year did go !

Please come back to visit me
As through the grades you go
Try hard to learn all that you can
there's so much to know

One thing I tired to teach you
To last your whole life through,
Is to know that you are special
Just because you are you !

Shubhadha Nikam
B.A.III

❖ ❖ ❖

A Tribute to Khushwant Singh

Savita Mhetre, B.A.II

India is mourning the death of its celebrated Indo-Anglian novelist Khushwant Singh. He was 99 and passed away on March 20, 2014.

Khuswant Singh was an Indian novelist, lawyer, politician and journalist. He was known for his trenchant secularism, his humour and an abiding love of poetry. He served as the editor of several literary and news magazines as well as two broadsheet newspapers, through the 1970s and 1980s. He was the recepient of Padma Vibhushan, the second - highest civilian award in India.

His Mark of ***Vishnu and Other Stories*** was first boom. It is an account of his childhood days and largely dreams inspiration from his life. ***The History of Sikhs*** was series of two books which spoke of the sikh religion like never before. He spent three years to write these books. His novel ***Train to Pakistan*** is a documentation of the Indo-Pakistan separation. It is one of his celebrated works.

Khushwant Singh is a story untold. His life remains just as interesting as his literary works.

❖ ❖ ❖

Past Present Future

Our past we can't recapture.
It's over & it's done.
No way to recover time;
all those days are gone

No amount of coloring
Painting with brighter hue-
Can change the things happened.
No way to make it true.

No use fretting over
regretting - bygone days.
No need to get entangled
in memory's purple haze.

... or caught up in unraveling
(or, of hoping we could do)
things that didn't go the way
that we would want them to.

Now, is what's obtainable,
just moments here to share
The future comes so quickly-
Unseen but waiting there.

Seize the present moments.
Grab all we can contain !
Our future are elusive.
Our past we cannot chain !

Collected
Shubhada Nikam
B.A.III

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास...

हार्दिक शुभेच्छा

। शुभेच्छुक ।

प्रा. सुहास निर्मळे

हार्दिक शुभेच्छा

ग्रंथ मित्र

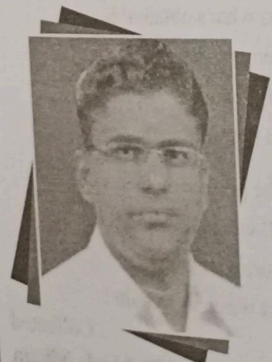

प्रा. डॉ. हणमंतराव कराळे-पाटी

सचिव - माऊली ज्ञानप्रबोधिनी, मलकापूर-कराड

अध्यक्ष - माऊली नगर वाचन मंदिर, मलकापूर-कराड

अध्यक्ष - शिवाजी स्पोर्टस् ॲकॅडमी, मलकापूर-कराड

MPSC/UPSC/SET/NET स्पर्धा परिक्षा मार्गदर्शन के

विविध विषयांच्या व्याख्यानासाठी उपलब्ध.

मोबा. नं. : ९८८१०३५३५७, ९६०४७८८३४

त्रिवेणी
२०१३-१४

• शैक्षणिक सहल •

शैक्षणिक सहलीला शुभेच्छा देताना प्राचार्य डॉ. गायकवाड

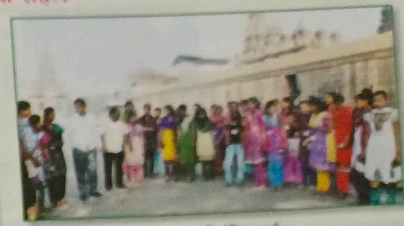

महागणपती मंदिर, वाई

नाना फडणवीस यांच्या मेणवली येथील वाड्यामध्ये...

प्रतापगडाच्या प्रवेशद्वारावर प्रा. सोनवले, प्रा. पवार, प्रा. तांबे व विद्यार्थीनी

• युवा महोत्सव •

३३ व्या युवा महोत्सवात लोक नृत्य सादर करताना स्वप्नाली शेडगे, प्रतिक्षा राऊत

युवा महोत्सवात समूहगीत सादर करताना मोहिनी घाडगे, प्रतिक्षा राऊत, स्वप्नाली शेडगे, स्वाती साळुंखे, अपर्णा यादव

३३ व्या जिल्हास्तरीय युवा महोत्सवात पथनाट्यातील एक क्षण

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास...

हार्दिक शुभेच्छा

। शुभेच्छुक ।

प्रा. सुहास निर्मळे

ग्रंथ मित्र

हार्दिक शुभेच्छा

प्रा. डॉ. हणमंतराव कराळे-पाटील

सचिव - माऊली ज्ञानप्रबोधिनी, मलकापूर-कराड

अध्यक्ष - माऊली नगर वाचन मंदिर, मलकापूर-कराड

अध्यक्ष - शिवाजी स्पोर्टस् ॲकॅडमी, मलकापूर-कराड

MPSC/UPSC/SET/NET स्पर्धा परिक्षा मार्गदर्शन केंद्र

विविध विषयांच्या व्याख्यानासाठी उपलब्ध.

मोबा. नं. : ९८८१०३५३५७, ९६०४७८८३४४

त्रिवेणी

२०१३-१४

शैक्षणिक सहल

शैक्षणिक सहलीला शु... देताना प्राचार्य डॉ. गायकवाड

महागणपती मंदिर, वाई

नाना फडणवीस यांच्या मेणवली येथील वाड्यामध्ये...

प्रतापगडाच्या प्रवेशद्वारावर प्रा. सोनवले, प्रा. पवार, प्रा. तांबे व विद्यार्थीनी

युवा महोत्सव

३३ व्या युवा महोत्सवात लोक नृत्य सादर करताना स्वप्नाली शेळगे, प्रतिक्षा राऊत

युवा महोत्सवात समूहगीत सादर करताना मोहिनी घाडगे, प्रतिक्षा राऊत, स्वप्नाली शेळगे, स्वाती साळुंखे, अपर्णा यादव

३३ व्या जिल्हास्तरीय युवा महोत्सवात पथनाट्यातील एक क्षण

• राष्ट्रीय चर्चा सत्र - हिंदी विभाग •

राष्ट्रीय चर्चा सत्रामध्ये विचार मांडताना डॉ. शुभदा वांजपे (हैद्राबाद)

राष्ट्रीय चर्चा सत्रामध्ये मार्गदर्शन करताना प्रा. डॉ. रतनकुमार पांडे (मुंबई)

राष्ट्रीय चर्चा सत्रामध्ये मार्गदर्शन करताना प्रा. डॉ. अर्जुन चव्हाण (कोल्हापूर)

• राज्यस्तरीय चर्चा सत्र - इतिहास विभाग •

इतिहास विषयाच्या राज्यस्तरीय चर्चा सत्रामध्ये उद्‌घाटन समारंभात बोलताना प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड

इतिहास विषयाच्या राज्यस्तरीयच चर्चा सत्रामध्ये उद्‌घाटक म्हणून बोलताना संस्थेचे सचिव मा. प्राचार्य अरविंद बुरुंगले

राज्यस्तरीय चर्चा सत्रामध्ये बीजभाषण करताना प्राचार्य डॉ. अरूण अडसूळ (बारामती)

राज्यस्तरीय इतिहास चर्चा सत्राच्या समारोप प्रसंगी बोलताना प्राचार्य डॉ. विजयराव नलवडे

अहवाल

२०१३-२०१४

"जे जे हेतू शून्य आहे ते अब्झर्ड. आपल्या धार्मिक, अधिभौतिक आणि पारलौकिक मुळांपासून तुटून निघाल्यामुळे माणूस आज हरवलेल्या स्थितीत आहे, त्याच्या सगळ्याकृती अर्थशून्य, विसंगत, निरुपयोगी बनल्या आहेत. जीवनातील विसंगतीची सर्वांत तीव्रतेने जाणीव होते ती माणूस आणि त्याच्या भोवतालचे जग यांच्या परस्पर संबंधात सभोवतालच्या जगाशी आपण कोणतेही सुसंगत, अर्थपूर्ण नाते जोडू शकत नाही, याची प्रत्येकाला केंव्हा ना केंव्हा जाणीव होते."

\- सिसिफस आणि बेलाक्वा

● अहवाल संपादक ●

प्रा. सुहास निर्मळे

प्रा. आर्.एम.शेख

वैयक्तिक अहवाल

प्राचार्य
डॉ. पांडुरंग गायकवाड

१) २२ जुलै २०१३ -
गुरु पौर्णिमा समारंभ प्रमुख पाहुणे-सावित्रीबाई फुले महिला महाविद्यालय, सातारा.

२) ३१ जुलै २०१३-
कर्मवीर जीवन दर्शन प्रदर्शन समारोप समारंभ-प्रमुख पाहुणे कन्याशाळा, उंब्रज.

३) ५ सप्टेंबर २०१३-
शिक्षक दिन समारंभ प्रमुख पाहुणे, माध्य.विद्यालय, नांदगांव, ता. पाटण.

४) २० सप्टेंबर २०१३-
हिंदी दिन समारंभ-अध्यक्ष सौ.मं.रा.जगताप महिला महाविद्यालय, उंब्रज.

५) २२ सप्टेंबर २०१३-
कर्मवीर जीवन दर्शन प्रदर्शन समारोप समारंभ प्रमुख पाहुणे भिमाशंकर विद्यामंदीर शेणोली.

६) २४ सप्टेंबर २०१३-
न्यु इंग्लिश स्कूल, चरेगाव कर्मवीर जयंती समारंभ प्रमुख पाहुणे.

७) १ जानेवारी २०१४-
शुभेच्छा समारंभ प्रमुख पाहुणे, सावित्रीबाई फुले महिला महाविद्यालय, सातारा.

८) १६ जानेवारी २०१४-
वाङ्मय मंडळ उद्घाटक, दहिवडी कॉलेज दहिवडी.

९) १७ जानेवारी २०१४-
रा.से.योजना शिबीर उदघाटक, सौ.मं.रा.जगताप महिला महाविद्यालय, उंब्रज.

१०) २३ जानेवारी २०१४-
रा.से.योजना शिबीर अध्यक्ष समारोप समारंभ, सौ.मं.रा.जगताप महिला महाविद्यालय, उंब्रज.

११) २२ फेब्रुवारी २०१४-
रा.से.योजना शिबीर - लिंब प्रमुख पाहुणे सावित्रीबाई फुले महिला महाविद्यालय, सातारा.

१२) २५ फेब्रुवारी २०१४-
आश्रमशाळा उंब्रज शुभेच्छा समारंभ प्रमुख पाहुणे.

१३) २६ फेब्रुवारी २०१४-
होली कॉन्व्हेंट इंग्लिश मिडीयम स्कूल, उंब्रज पारितोषिक वितरण समारंभ प्रमुख पाहुणे.

१४) ५ मार्च २०१४-
अखंड हरिनाम सप्ताह भैरवनाथ मंदीर उंब्रज, प्रवचन-ज्ञानेश्वरीतील तत्वज्ञान.

❖ ❖ ❖

प्रा. सुहास निर्मळे -
मराठी विभाग प्रमुख

१) २४ ऑगस्ट २०१३ -
बी.ए.भाग १ - नवीन अभ्यासक्रमावरील चर्चासत्र' रा.छ.शाहू कला व वाणिज्य महाविद्यालय रुकडी जि.कोल्हापूर विशेष चर्चासत्रात सहभाग - विषय नवीन अभ्याक्रम व विद्यार्थी आणि प्राध्यापक यांची अभिरुची.

२) १५ ऑक्टोबर २०१३ -
अग्रणी महाविद्यालय योजना अंतर्गत कार्यशाळा. काकासाहेब चव्हाण महाविद्यालय तळमाऊले जि. सातारा. विषय : साहित्य निमिर्ती प्रक्रिया - चर्चक म्हणून सहभाग.

३) १७ व १८ नोव्हेंबर २०१३- राष्ट्रीय चर्चासत्र
अनुदान आयोग आणि यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालय, इस्लामपूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने - 'मराठी, हिन्दी, आणि इंग्रजी अनुवाद : तंत्र आणि उपयोजितता' 'पंजाबी साहित्यातील विद्रोहाची जाणिव'' या विषयावर शोधनिबंध सादर. सत्र अध्यक्ष म्हणून सहभाग.

४) २७/११/२०१३ -
एम.आय.प्रणाली - प्रशिक्षण कार्यशाळा - उपस्थितीशिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

५) २३ जानेवारी २०१४ -
बाळासाहेब देसाई कॉलेज पाटण, जि. सातारा. अग्रणी महाविद्यालय योजना अंतर्गत कार्यशाळा - विषय 'प्रसार माध्यमे व मराठी भाषा' मराठी भाषा आणि सर्जनशीलता या विषयावर चर्चेत सहभाग.

६) २५ व २६ फेब्रुवारी २०१४ -
राष्ट्रीय चर्चासत्र - विषय - 'महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांचे कार्य व विचार' शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर सहभाग

७) १७ ऑक्टोबर २०१३ -
राज्यस्तरीय इतिहास परिषद - सौ. एम. आर. जगताप महिला महाविद्यालय उंब्रज. इतिहास विभाग आयोजित परिषदेचा संयोजन सदस्य.

८) ८ जानेवारी २०१४ -
हिन्दी राष्ट्रीय चर्चासत्र - सौ. एम. आर. जगताप महिला महाविद्यालय उंब्रज : हिन्दी विभाग आयोजित - चर्चासत्र संयोजन सदस्य, सूत्र संचलन, स्मरणिका संपादन सदस्य.

९) २८ जून २०१३ -
शिवाजी विद्यापीठ - प्राचार्य (असोशिशन कमला कॉलेज कोल्हापूर) बैठकीस उपस्थिती

१०) १२ मे २०१३ -
आयु. गणपत बापूजी पोवार - कोल्हापूर जिल्ह्यातील दलित चळवळीचे प्रणेते' चरित्रावरील ग्रंथ परीक्षण. दै. सप्तरंग पुरवणी सकाळ दि.१२/५/२०१३ प्रकाशीत.

❖ ❖ ❖

प्रा.डॉ. अभय पाटील
इतिहास विभाग प्रमुख

जानेवारी २०१३

१) **जनरल्स ऑफ हिस्ट्रॉरिकल रिसर्च इन डेक्कन 'इचलकरंजी शहर आणि नारायणराव बाबासाहेब तिसरे' जाने.२०१३.**

२) नॅशनल सेमीनार :- ए.एस्.सी.कॉलेज रामानंदनगर 'सुनामी' ऐतिहासिक संदर्भ. फेब्रु.२०१३

३) नैसर्गिक आपत्ती ऐतिहासिक संदर्भ - फेब्रु.२०१३

४) इंडियन स्ट्रीम रिसर्च जनरल्स - 'महाराष्ट्रातील प्राचीन बौद्ध अस्थी करंडक' मार्च २०१३.

५) गोल्डन रिसर्च थॉट - हॉटेल व्यवस्थेमधील अडचणी ए केस स्टडी ऑफ नैनिताल हिल स्टेशन - जुलै २०१३.

६) कर्मवीर भाऊराव पाटील हायस्कूल किन्हही ता.जि.सातारा. कर्मवीर जयंती - प्रमुख पाहुणे - व्याख्यान. २२ सप्टेंबर २०१३.

७) संशोधन वर्कशॉप - डी.जी.कॉलेज सातारा, नोव्हेंबर २०१३.

८) भूगोल दिन-प्रमुख वक्ते - ए.एस.सी कॉलेज, रामानंदन नगर, किर्लोस्करवाडी - जानेवारी २०१४.

९) व्याख्यान - पद्मभूषण वसंतदादा पाटील महाविद्यालय तासगांव जि. सांगली 'भारतीय स्वातंत्र्य लढयातील स्त्रीयांचे योगदान.'

१०) शिवाजी विद्यापीठ 'दूरशिक्षण विभाग' कोल्हापूर अतर्गत ग्रंथामध्ये लेखन एम.ए.भाग - २ प्राचीन भारत,आधुनिक भारत - इ. विषयावर सहलेखक म्हणून कामकाज, पेपर सेटर, म्हणून कामकाज केले आहे. तसेच रयत शिक्षण संस्थेच्या 'कर्मवीर विद्या प्रबोधिनी' मध्ये इतिहास विषयाचे तज्ञ मार्गदर्शक, पेपर सेटर म्हणून काम केले आहे.

११) शिवाजी विद्यापीठ इतिहास परिषद १९ वे अधिवेशन दिनांक १५ व १६ फेब्रुवारी २०१४ रोजी 'रयत शिक्षण संस्थेचे, छत्रपती शिवाजी कॉलेज, सातारा या ठिकाणी संपन्न झाले. या ठिकाणी कार्यकारिणीची बैठक होऊन सन २०१४, १५ व १६ या तीन वर्षाकरिता सातारा जिल्ह्यातून परिपदेवर प्रा.डॉ.अभय पाटील यांची निवड झाली.

❖ ❖ ❖

प्रा. यादव आर. एस्.
समाजशास्त्र विभाग

१) शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर बी.ए.भाग एक समाजशास्त्र विषयाचा अभ्यासक्रम कसा असावा यासाठी चेअरमन म्हणून नियुक्ती.

२) शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर बी.ए.भाग तीन समाजशास्त्र विषयाचा पेपर सेटर म्हणून नियुक्ती.

३) शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर सेमीस्टर १ ते ६ पर्यंत पेपर तपासणी व मॉडरेशन म्हणून नियुक्ती.

४) शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर बहिस्थ पर्यवेक्षक म्हणून तळमाऊले, पाटण, रेठरे महाविद्यालयात नियुक्ती.

५) सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय उंब्रज स्थानिक व्यवस्थापन समितीचा सदस्य म्हणून नियुक्ती.

६) सौ.मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय उंब्रजच्या विविध कमिटीचा चेअरमन (प्रवेश कमिटी, परीक्षा कमिटी, माहितीचा अधिकार).

७) सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय उंब्रज वसतीगृहासाठी विविध गावातून देणगी संकलन.

❖ ❖ ❖

प्रा. दिनेश ज. पाटील
शा.शिक्षण संचालक

१) सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय उंब्रज येथे दि. ०८/०१/२०१४ रोजी झालेल्या हिंदी राष्ट्रीय सेमिनार कार्यशाळेत सहभाग.

२) छत्रपती शिवाजी कॉलेज सातारा येथे दि. ५-०३-२०१४ रोजी झालेल्या पहिल्या सातारा जिल्हा छात्रसभेसाठी प्राध्यापक समन्वयक म्हणून सहभाग.

❖ ❖ ❖

प्रा.अनिल अहिवळे
हिंदी विभाग प्रमुख

१) बळवंत कॉलेज विटा येथे नॅशनल सेमिनार मध्ये हिंदी दलित साहित्य विषयावर पेपर सादर केला. दि. १०/१/१४ व ११/१/१४

२) कला एवं वाणिज्य महाविद्यालय पुसेगाव दि. २०/१/१४ व २१/१/१४ रोजी राष्ट्रीय चर्चा सभामध्ये १९९० के बाद हिंदी महिला लेखन में व्यक्त विविध आयाम मेहरुन्निसा परवेज के कथा साहित्य के संदर्भ में । पेपर सादर केला.

❖ ❖ ❖

प्रा.डॉ. तानाजी पाटील
मराठी विभाग

१) सदाशिवराव मंडलीक महाविद्यालय मुरगूड ता. कागल जि. कोल्हापूर येथे दोन दिवसाच्या युजीसी प्रणित नॅशनल सेमीनार मध्ये 'धनगर समाजातील सांस्कृतिकता' या विषयावर पेपर वाचन केले. दि. ९ व १० जाने.२०१३.

२) शिवाजी विद्यापीठ, मराठी विभाग येथे सोमवार दि.२० जानेवारी, २०१४ रोजी विभागाने आयोजित केलेल्या 'पीएच.डी., एम.फिल्.मार्गदर्शक व विद्यार्थी मार्गदर्शन कार्यशाळेस उपस्थित.

३) शिवराज कॉलेज ऑफ आर्टस्, कॉमर्स अ‍ॅन्ड डी.एस.कदम सायन्स कॉलेज, गडहिंग्लज येथे ३१ जानेवारी २०१३ व १ फेब्रुवारी २०१३ या दोन दिवसाच्या नॅशनल सेमीनारमध्ये उपस्थित.

४) आर्टस अ‍ॅन्ड कॉमर्स कॉलेज, नागठाणे व शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर आयोजित विद्यापीठस्तरीय मराठी आवश्यक बी.ए.भाग.१ सुधारित अभ्यासक्रमावरील एक दिवसीय कार्यशाळेत प्रतिनिधी म्हणून उपस्थित.

५) राजर्षी शाहू कला व वाणिज्य महाविद्यालय, रुकडी येथे शनिवार दिनांक २४ ऑगस्ट २०१३ रोजी शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूरच्या सहकार्याने 'बी.ए.भाग.१ ऐच्छिक मराठीचा बदलेला अभ्यासक्रम' या विषयावरील शिक्षक प्रशिक्षण शिबिरात प्रतिनिधी म्हणून सहभाग.

६) मा. खासदार सदाशिवराव मंडलिक यांच्या ७९व्या वाढदिवसा निमित्त अभिष्टचिंतनार्थ शुक्रवार दिनांक ४ ऑक्टोबर २०१३ रोजी आयोजित केलेल्या राज्यस्तरीय महाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धेत परीक्षक म्हणून उपस्थित.

७) देशभक्त आनंदराव बळवंतराव नाईक आर्टस् अ‍ॅन्ड सायन्स कॉलेज, यशवंतनगर, चिखली ता. शिराळा व यु.जी.सी.प्रणित दोन दिवसाचे नॅशनल सेमीनारमध्ये दिनांक ४ व ५ ऑक्टोबर २०१३ रोजी यशवंतराव चव्हाण आणि पत्रकारिता या विषयावर पेपर वाचन.

८) डी.पी.भोसले कॉलेज, कोरेगाव व विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली अनुदान प्राप्त दोन दिवसीय आंतर विद्याशास्त्रीय मराठी राष्ट्रीय स्तरावरील चर्चासत्रात दि.२३ व २४ डिसेंबर २०१३ रोजी 'लोकदैवत बिरोबा' या विषयावर पेपर वाचन.

९) श्री. शहाजी छत्रपती महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे एक दिवसाचे नॅशनल सेमीनार मध्ये दि. २३ जानेवारी २०१४ रोजी 'आदिवासी साहित्य व संस्कृती' या विषयावर पेपर वाचन.

❖ ❖ ❖

प्रा.लालासाहेब पवार
अर्थशास्त्र विभाग

१) दादा पाटील महाविद्यालय कर्जत येथे दि. १० व ११ ऑक्टोबर २०१३ रोजी स्टेट लेव्हल Role of FDI Indian Economy चा कार्यशाळेत सहभाग.

३) रावबहादूर नारायणराव बोरावके महाविद्यालय श्रीरामपूर येथे दि. ११ व १२ सप्टेंबर २०१३ रोजी झालेल्या राष्ट्रीय स्तरावरील चर्चासत्रात शोध निबंध वाचन केले.

४) शिक्षण महर्षी बापूजी साळुंखे महाविद्यालय कराड येथे दि. २४ व २५ ऑक्टोबर २०१३ रोजी राष्ट्रीय स्तरावर शोध निबंध वाचन केले.

५) कला व वाणिज्य महाविद्यालय पुसेगाव येथे दि. २२ व २३ जानेवारी २०१४ रोजी राष्ट्रीय स्तरावर शोध निबंधाचे वाचन केले.

६) शिक्षण महर्षी बापूजी साळुंखे कॉलेज कराड व मराठी अर्थशास्त्र परिषद यांच्या संयुक्त दि. ५ ऑक्टोबर २०१३ रोजी झालेल्या राष्ट्रीय पातळीवर कार्यशाळेत शोध निबंध वाचन केले.

७) धनंजयराव गाडगीळ वाणिज्य महाविद्यालय सातारा येथे दि. ९ व १० मार्च २०१४ रोजी झालेल्या राष्ट्रीय चर्चासत्रात सहभाग

❖ ❖ ❖

प्रा.डॉ. वंदना मोहिते
हिंदी विभाग

सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षात राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रम अधिकारी व बालवाडी शिक्षक-शिक्षण प्रशिक्षण (विद्यापीठ आयोजित) कोर्सची चेअरमन म्हणून काम पाहिले. ३० सप्टेंबर २०१३ रोजी 'हिंदी दिवस' समारंभासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित राहिले. तसेच ८ मार्च २०१३ रोजी 'जागतिक महिला दिना निमित्त' प्रमुख व्याख्याती म्हणून व्याख्यान दिले. सौ. एम.आर.जगताप महिला विद्यालयामध्ये एक दिवसाच्या राष्ट्रीय सेमिनारची संयोजिका म्हणून काम पाहिले. दि. १५-१६ डिसेंबर २०१३ दोन दिवसीय राष्ट्रीय सेमिनारमध्ये पेपर प्रेझेंटेशन केले. महात्मा फुले कला, विज्ञान तथा वाणिज्य महाविद्यालय जि. रायगड येथे एक दिवसीय राष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये आलेख वाचक म्हणून ११ जानेवारी २०१४ रोजी उपस्थित राहिले दि. बाळासाहेब देसाई कॉलेज पाटण येथे नॅशनल सेमिनारसाठी उपस्थित राहिले. ISSN नंबर बुक मध्ये पेपर पब्लिश केला.

❖ ❖ ❖

Prof. Latika Patil
Head,English Dept.

1) Registered for Ph.D.course entitled "Protest in the select Translated Political Novels of Gabriel Garcia Marquez and Mavio Vargas Liosa" in Shivaji University, Kolhapur.
2) Guest lecture at S.G.M. College, Karad in SET / NET Coaching Centre.

❖ ❖ ❖

प्रा. शेख आर. अेम्.
इंग्रजी विभाग

या शैक्षणिक वर्षामध्ये पुणे विद्यापीठ येथून दि.६/१/१४ ते २६/१/१४ या कालावधीत 'Refresher Course in 'English and Foreign Languages related to I.T." पूर्ण केला.

❖ ❖ ❖

प्रा. तांबे एम.जी.
इतिहास विभाग

१) दि. १७.१०.२०१४ रोजी इतिहास विषयाचे राज्यस्तरीय चर्चासत्र पार पडले त्यामध्ये स-समन्वय म्हणून कार्य पार पडले.
२) माहे जानेवारी मध्ये शिरगांव येथे एन.एस.एस. चे शिबीर झाले. त्यात सक्रिय सहभाग घेतला होता.
३) महाविद्यालयामध्ये कर्मवीर विद्या प्रबोधनी मार्फत आर.टी.एस. व ऑलिंपियाड परीक्षा झाल्या त्यामध्ये प्रमुख समन्वयक म्हणून कार्य पार पडले. (दि.४.१.२०१४)
४) महाविद्यालयाच्या विकासासाठी देणगी जमा करण्याच्या कामात सक्रिय सहभागी.

❖ ❖ ❖

प्रा.बद्रीनाथ ढाकणे
ग्रंथपाल

Paper entitled "Preventive and control measures of library crime and vandalism in engineering college libraries" in journal Research Front (researchfront.in), issue

July September 2013. ISSN 2320 4664. online ISSN 2320 8341

चर्चासत्र / परिषद

१) दि. ३०-३१ ऑगस्ट २०१३ रोजी यशवंतराव चव्हाण इन्स्टीटयुट ऑफ सायन्स सातारा येथील राज्यस्तरीय चर्चासत्रात शोधनिबंध.
"Web 3.0 in Library"
३) दि.०७-०८ जानेवारी २०१४ रोजी शारीरिक शिक्षण महाविदयालय जळगाव येथील आंतरराष्ट्रीय परिषदेमध्ये शोधनिबंध.
"QR codes : 2D Technology in Library"

❖ ❖ ❖

प्रा. मनिषा माळी
मानसशास्त्र विभाग

१) राष्ट्रीय सेवा योजना समिती आणि शॉर्ट टर्म कोर्स समिती या दोन समित्यांमध्ये सदस्य म्हणून सक्रिय कार्य केले.
२) महाविद्यालयामध्ये शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर अंतर्गत 'बालवाडी शिक्षक प्रशिक्षण कोर्स' राबविला जातो. त्याचे अध्यापन केले.
३) ८ ऑगस्ट २०१३ रोजी जयसिंगपूर कॉलेज जयसिंगपूर येथे 'शिवाजी विद्यापीठा अंतर्गत बी.ए.भाग-१ च्या नवीन अभ्यासक्रमा संदर्भात झालेल्या कार्यशाळेत सहभागी झाले.
४) ७ आणि ८ ऑक्टोबर २०१३ रोजी, सद्गुरु गाडगे महाराज महाविद्यालय कराड येथे 'Behaviour of Aged." या बीज विषयांतर्गत भरलेल्या राष्ट्रीय परिषदेत सहभागी झाले होते.
५) दिनांक ८ फेब्रुवारी २०१४ रोजी, यशवंतराव चव्हाण वारणा महाविद्यालय वारणानगर येथे ''बदलती सामाजिक परिस्थिती व मानसशास्त्राची भूमिका'' या बीजविषयांतर्गत झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ मानसशास्त्र परिषद अधिवेशन आठवेमधे सहभाग.

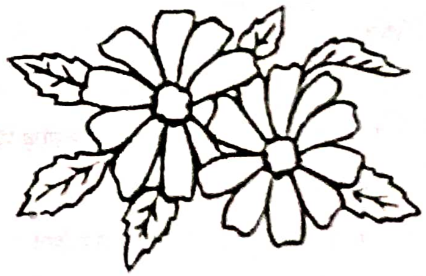

कमिटी अहवाल

वाङ्मय मंडळ

मराठी, हिन्दी आणि इंग्रजी या तिन्ही भाषा भगिनी विभागा मार्फत विभागांच्यावतीने काही निबंध स्पर्धा, वक्तृत्व स्पर्धा आणि गायन स्पर्धा आयोजित केल्या होत्या. महाविद्यालयाच्या विद्यार्थीनींचा सहभाग विशेष उल्लेखनीय होता. स्पर्धा उपक्रमासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य यांची प्रेरणा आणि सर्व सहकारी प्राध्यापकांचे सहकार्य मिळाले.

चेअरमन : - प्रा. सुहास निर्मळे

कमिटी सदस्य - प्रा.डॉ.सौ.व्ही.एस. मोहिते

- प्रा.सौ.एल.एस.पाटील

उपक्रम -

१) अक्षरबन भितीपत्रक विशेषांक

१. श्रावणसरी-कविता विशेषांक,२. स्वातंत्र्य दिन विशेषांक ३. कर्मवीर जयंती विशेषांक ४. प्रजासत्ताक दिन विशेषांक प्रकाशित.

२) ८ मार्च २०१४ - आंतरराष्ट्रीय महिला दिनाचे आयोजन प्रमुख पाहुण्या:श्रीमती नजमा मुलाणी

३) विद्यार्थिनी शुभेच्छा समारंभ - बी.ए.भाग ३. १२ मार्च २०१४

❖ ❖ ❖

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभानिमित्त - युवती गौरव स्पर्धा

दि. १२/२/२०१४ स्पर्धा तपशील

१) निबंध स्पर्धा -

प्रथम क्रमांक -कु. गायकवाड कोमल हनुमंत बी.ए.भाग-३

द्वितीय क्रमांक -कु.वायदंडे स्नेहल संजय बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु.जगदाळे ज्योति कांतिलाल बी.ए.भाग-१

२) वक्तृत्व स्पर्धा -

प्रथम क्रमांक -कु. रेश्मा काटे बी.ए.भाग-१

द्वितीय क्रमांक -कु. स्नेहल वायदंडे बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु. ज्योती जगदाळे बी.ए.भाग-१

३) भावगीत गायन स्पर्धा -

प्रथम क्रमांक - कु. श्रद्धा सपकाळ बी.ए.भाग-१

द्वितीय क्रमांक - कु.अपर्णा यादव बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु.योगिता शितोळे बी.ए.भाग-१

४) कवितावाचन स्पर्धा

प्रथम क्रमांक - कु.अपर्णा यादव बी.ए.भाग-१

द्वितीय क्रमांक - कु.माधुरी साळुंखे बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु.योगिता शितोळे बी.ए.भाग-१

५) मेहंदी स्पर्धा -

प्रथम क्रमांक - कु.मनिषा अशोक घाडगे बी.ए.भाग-१

द्वितीय क्रमांक - कु.राजश्री भरतलाल कुम्हार बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु. स्नेहल भरत पुजारी बी.ए.भाग-१

६) रांगोळी स्पर्धा -

प्रथम क्रमांक - कु. ज्योती जगदाळे बी.ए.भाग-१

द्वितीय क्रमांक -कु. राजश्री भरतलाल कुम्हार बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु. पाडळे विद्या अरुण बी.ए.भाग-१

७) ग्रंथ समीक्षा लेखन स्पर्धा -

प्रा.मडावी यांच्याकडून कै.बुधराम मडावी स्मृती प्रित्यर्थ

प्रथम क्रमांक -कु. शिंदे अनिता सुभाष बी.ए.भाग-३ रु.२५१/-

द्वितीय क्रमांक - कु. वाघमारे कांचन सुभाष बी.ए.भाग-३ रु.१५१/-

तृतीय क्रमांक - कु.राऊत प्रतिक्षा शिवाजी बी.ए.भाग-३ रु.१०१/-

८) आदर्शवाचक स्पर्धा

प्रथम क्रमांक - कु. निकम शुभदा प्रमोद बी.ए.भाग-३ रु.५०१/-

द्वितीय क्रमांक - प्रा. बद्रीनाथ ढाकणे ग्रंथपाल

तृतीय क्रमांक - बद्रीनाथ

९) भित्तीपत्रक - अंकूर

१०) लिंबू चमचा स्पर्धा

प्रथम क्रमांक - कु. सूर्यवंशी स्वाती विष्णू बी.ए.भाग-३

द्वितीय क्रमांक - कु.भोसले अंजली रामचंद्र बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु.यादव धनश्री रविंद्र बी.ए.भाग-३

११) संगित खुर्ची स्पर्धा

प्रथम क्रमांक - कु. सूर्यवंशी स्वाती विष्णू बी.ए.भाग-३

द्वितीय क्रमांक - कु.सुळे वनिता शिवाजी बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु.दुडे शीतल मारुती बी.ए.भाग-१

❖ ❖ ❖

कमिटी अहवाल

वाङ्मय मंडळ

मराठी, हिन्दी आणि इंग्रजी या तिन्ही भाषा भगिनी विभागा मार्फत विभागांच्यावतीने काही निबंध स्पर्धा, वक्तृत्व स्पर्धा आणि गायन स्पर्धा आयोजित केल्या होत्या. महाविद्यालयाच्या विद्यार्थीनींचा सहभाग विशेष उल्लेखनीय होता. स्पर्धा उपक्रमासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य यांची प्रेरणा आणि सर्व सहकारी प्राध्यापकांचे सहकार्य मिळाले.

चेअरमन : - प्रा. सुहास निमळे

कमिटी सदस्य - प्रा.डॉ.सी.व्ही.एस. मोहिते

- प्रा.सौ.एल.एस.पाटील

उपक्रम -

१) अक्षरधन भित्तीपत्रक विशेषांक

१. श्रावणसरी-कविता विशेषांक,२. स्वातंत्र्य दिन विशेषांक ३. कर्मवीर जयंती विशेषांक

४. प्रजासत्ताक दिन विशेषांक प्रकाशित.

२) ८ मार्च २०१४ - आंतरराष्ट्रीय महिला दिनाचे आयोजन प्रमुख पाहुण्या:श्रीमती नजमा मुलाणी

३) विद्यार्थिनी शुभेच्छा समारंभ - बी.ए.भाग ३. १२ मार्च २०१४

❖ ❖ ❖

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभानिमित्त - युवती गौरव स्पर्धा

दि. १२/२/२०१४ स्पर्धा तपशील

१) निबंध स्पर्धा -

प्रथम क्रमांक -कु. गायकवाड कोमल हुस्न बी.ए.भाग-३

द्वितीय क्रमांक -कु.वायदंडे स्नेहल संजय बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु.जगदाळे ज्योति कांतिलाल बी.ए.भाग-१

२) वक्तृत्व स्पर्धा -

प्रथम क्रमांक -कु. रेश्मा काटे बी.ए.भाग-१

द्वितीय क्रमांक -कु. स्नेहल वायदंडे बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु. ज्योती जगदाळे बी.ए.भाग-१

३) भावगीत गायन स्पर्धा -

प्रथम क्रमांक - कु. श्रद्धा सपकाळ बी.ए.भाग-१

द्वितीय क्रमांक - कु.अपर्णा यादव बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु.योगिता शितोळे बी.ए.भाग-१

४) कवितावाचन स्पर्धा

प्रथम क्रमांक - कु.अपर्णा यादव बी.ए.भाग-१

द्वितीय क्रमांक - कु.माधुरी साळुंखे बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु.योगिता शितोळे बी.ए.भाग-१

५) मेहंदी स्पर्धा -

प्रथम क्रमांक - कु.मनिषा अशोक घाडगे बी.ए.भाग-१

द्वितीय क्रमांक - कु.राजश्री भरतलाल कुम्हार बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु. स्नेहल भरत पुजारी बी.ए.भाग-१

६) रांगोळी स्पर्धा -

प्रथम क्रमांक - कु. ज्योती जगदाळे बी.ए.भाग-१

द्वितीय क्रमांक -कु. राजश्री भरतलाल कुम्हार बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु. पाडळे विद्या अरुण बी.ए.भाग-१

७) ग्रंथ समीक्षा लेखन स्पर्धा -

प्रा.मडावी यांच्याकडून कै.बुधराम मडावी स्मृती प्रित्यर्थ

प्रथम क्रमांक -कु. शिंदे अनिता सुभाष बी.ए.भाग-३ रु.२५१/-

द्वितीय क्रमांक - कु. वाघमारे कांचन सुभाष बी.ए.भाग-३ रु.१५१/-

तृतीय क्रमांक - कु.राऊत प्रतिक्षा शिवाजी बी.ए.भाग-३ रु.१०१/-

८) आदर्शवाचक स्पर्धा

प्रथम क्रमांक - कु. निकम गुणदा प्रमोद बी.ए.भाग-३ रु.५०१/-

द्वितीय क्रमांक - प्रा. बद्रीनाथ डाकवे ग्रंथपाल

तृतीय क्रमांक - बद्रीनाथ

९) भित्तीपत्रक - अंकुर

१०) लिंबू चमचा स्पर्धा

प्रथम क्रमांक - कु. सूर्यवंशी स्वाती विष्णू बी.ए.भाग-३

द्वितीय क्रमांक - कु.भोसले अंजली रामचंद्र बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु.यादव धनश्री रविंद्र बी.ए.भाग-३

११) संगित खुर्ची स्पर्धा

प्रथम क्रमांक - कु. सूर्यवंशी स्वाती विष्णू बी.ए.भाग-३

द्वितीय क्रमांक - कु.मुळे वनिता शिवाजी बी.ए.भाग-१

तृतीय क्रमांक - कु.दुबे शीतल मारुती बी.ए.भाग-१

❖ ❖ ❖

बांधकाम कमिटी

सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय, उंब्रज चे इमारत बांधकाम - मर्ज स्कीम, स्टेज बांधकाम पूर्ण करण्यात आले. महाविद्यालयाच्या वसतीगृहाचे बांधकाम युद्ध पातळीवर चालू आहे. वसतीगृहाच्या बांधकामासाठी सुरेखा पुणेकर यांचा शो - 'नटरंगी नार' ता. ३०/१२/२०१३ रोजी मदतीसाठी घेण्यात आला होता. वसतीगृहांच्या मदतीसाठी लोकांनी उदार हस्ते देणगी दिली. स्थानिक व्यवस्थापन समिती सदस्यानी तसेच संस्थेतील हितचिंतक मंडळीना, रयत शिक्षण संस्थेने सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालयास नेहमी हात दिलेला आहे. महाविद्यालयाच्या इमारत कमिटीतील सदस्यांनी नेहमीच सल्लामसलत केली आहे. महाविद्यालयाच्या विकासासाठी कमिटीतील सदस्य, महाविद्यालयाच्या वसतीगृहाचे बांधकामासाठी प्राचार्य सो. प्रा. आर.एस.यादव, प्रा. सुहास निर्मळे, प्रा. पाटील डी.जे., प्रा.पवार एल के, श्री.खराडे यांचे सदैव सहकार्य लाभत आहे.

प्रा.यादव आर.एस.

❖ ❖ ❖

परीक्षा समिती

सौ.मंगलाताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय उंब्रज मधील बी.ए.भाग एक मधील सेमिस्टर एक ची परीक्षा ता. ८/१०/२०१३ पासून ५० गुणांची शिवाजी विद्यापीठ धर्तीनुसार झाली. त्या परीक्षेचा निकाल विद्यापीठाकडून जाहीर झाला.

बी.ए.एक सेमिस्टर II ची परीक्षा १५ मार्च २०१४ पासून सुरु झाली. महाविद्यालयात शिवाजी विद्यापीठाची परीक्षा सुरळीत व व्यवस्थीत झालेल्या आहेत. कोणत्याही विद्यार्थ्यांची तक्रार नाही. रेग्युलर, रिपीटर, बहिस्थ, दूरशिक्षण विद्यार्थ्यासाठी महिला महाविद्यालय उंब्रज हे केंद्र अत्यंत सोईचे आहे.

बी.ए.भाग दोन सेमिस्टर III ची परीक्षा माहे नोव्हेंबर, डिसेंबर, जानेवारीच्या पहिल्या आठवडयापर्यंत चालू होती. बी.ए.भाग दोनच्या विद्यार्थ्यांना होम असेसमेंटचा १० गुणांची परीक्षा घेण्यात आली. याही परीक्षेचा निकाल चांगला लागला. बी.ए.भाग दोन सेमिस्टर IV ची परीक्षा १ एप्रिल २०१४ पासून सुरु होईल.

बी.ए.भाग तीनची १० गुणांची होम असेसमेन्ट सेमिस्टर ५ साठी घेण्यात आली. सेमिस्टर V ची परीक्षा ४.५ गुणांची डिसेंबरमध्ये घेण्यात आली. सेमिस्टर ५ च्या परीक्षेसाठी विद्यार्थ्यांनी १० गुणांची सेमिनार दिली तसेच ६ च्या परीक्षेसाठी प्रत्येक विषयानुसार एक प्रोजेक्ट प्रत्येक पेपरनुसार घेण्यात आला. बी.ए.भाग तीनची परीक्षा ता. २४/३/२०१४ पासून सुरु होईल. सर्व परिक्षार्थिंना परीक्षेसाठी हार्दिक शुभेच्छा. परीक्षा सुरळीत चालण्यासाठी महाविद्यालयातील शिक्षक, शिक्षकेत्तर सेवकांनी परीक्षा विभागाला सहकार्य दिले.

प्रा.यादव आर.एस.

❖ ❖ ❖

प्रवेश समिती

सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय उंब्रज बी.ए.भाग एक, दोन, तीन वर्गातील मुलींना जून २०१३ पासून प्रवेश देण्यात आला. प्रथम १२ वी मध्ये पास झालेल्या विद्यार्थ्यांचे अभिनंदन करण्यात आले. जूनच्या दुसऱ्या आठवडयामध्ये माहिती पत्रकाची विक्री करण्यात आली. ता.१६ जून पर्यंत गुणानुक्रमे विद्यार्थ्यांची यादी तयार करण्यात आली. प्रथम १२० विद्यार्थ्यांची यादी विद्यापीठाने नियमाप्रमाणे यादी लावण्यात आली. एस.सी.,ओबीसी, एस्.टी., एन.टी.बी., एन.टी.सी., एस.बी.सी. ओपन विद्यार्थ्यांना गणुवत्तेनुसार प्रवेश देण्यात आला. बी.ए.भाग एक ला ११५ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. बी.ए.भाग एक मध्ये विषयानुसार प्रवेशित विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला.

बी.ए.भाग एक सेमिस्टर I व सेमिस्टर II चा निकाल उशिरा लागल्याने जुलैमध्ये त्यांना प्रवेश दिला. एकूण १०६ विद्यार्थीनींना प्रवेश दिला.

बी.ए.भाग दोन सेमिस्टर III व IV चा निकाल उशिरा लागल्याने त्या विद्यार्थिनींना जुलैच्या शेवटच्या आठवडयात बी.ए.३ ला प्रवेश दिला. मात्र बहुसंख्य विद्यार्थिनींची सोय (विषयाची) नसल्याने सातारा, कराड, नागठाणे इ. ठिकाणी प्रवेश घ्यावा लागला. प्रवेश समितीला प्राचार्य डॉ. गायकवाड, चेअरमन प्रा. यादव यांनी वेळोवेळी सूचना केल्या. कमिटीतील सदस्य प्रा.मडावी ए.की., प्रा.डॉ.मोहिते व्ही.एस्., प्रा.पवार एल के., प्रा.पाटील.डी.जे. यांनी मोलाचे सहकार्य दिले.

प्रा.यादव आर.एस.

❖ ❖ ❖

स्टाफ वेलफेअर कमिटी

महाविद्यालयात सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षात स्टाफ वेलफेअर कमिटी अंतर्गत मा. प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड यांच्या मार्गदर्शनाखाली व सर्व स्टाफच्या सहकार्याने खालील कामकाज व्यवस्थित पार पडले.

१) वर्षभरामध्ये महाविद्यालयातून बदली होऊन दुसऱ्या महाविद्यालयात जाणाऱ्या प्राध्यापकांना निरोप देणे व बदलीने या महाविद्यालयात येणाऱ्या प्राध्यापकांचे स्वागत करणे.

२) सर्व सेवकांची ओळखपत्रे तयार करणे.

३) वर्षभर 'टी क्लब', च्या माध्यमातून सेवकांना दररोज चहाची व्यवस्था करणे.

४) सर्व सेवकांच्या वर्षभरातील सुख दुःखाच्या कार्यक्रमामध्ये सहभागी होणे.

५) महाविद्यालयात वर्षभर होणाऱ्या विविध कार्यक्रमासाठी चहापानाची व्यवस्था करणे.

६) वर्षभरामध्ये सर्व सेवकांचे प्रश्न समजावून घेऊन ते सोडविण्याचा प्रयत्न करणे.

प्रा. पवार एल.के.

❖ ❖ ❖

अग्रणी महाविद्यालय योजना समिती

सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षात अग्रणी महाविद्यालय योजने अंतर्गत वर्षभर विविध कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. त्यामध्ये दि.११.१०.२०१३ रोजी 'स्वयं रोजगार व्यवसाय व संधी' या विषयावर सर्व विद्यार्थिनींसाठी व्याख्यानाचे आयोजन केले होते. सदर व्याख्यानासाठी मा. मदनकुमार शेळके, प्रकल्प अधिकारी, महाराष्ट्र उद्योजकता विकास केंद्र, सातारा. यांना प्रमुख पाहुणे म्हणून निमंत्रित केले होते. सदर कारकानातून विद्यार्थीनींना मोलाचे मार्गदर्शन मिळाले.

दि.५.१२.२०१४ रोजी 'अंधश्रद्धा निर्मूलन' या विषयावर डॉ. हेमलता सोळवंडे यांचे व्याख्यान आयोजित केले होते. सदर व्याख्यानाचा लाभ सर्व विद्यार्थिनींनी घेतला. त्याचबरोबर 'महिला सबलीकरण' या विषयावर दि.१८.१.२०१३ रोजी प्रा. सुर्यमाला जाधव यांचे व्याख्यान आयोजित केले होते. सदर व्याख्यानाचा लाभ सर्व विद्यार्थिनींना झाला. तसेच परिसरातील इतर महाविद्यालयानी आयोजित केलेल्या अग्रणी महाविद्यालयाच्या कार्यशाळेसाठी विद्यार्थीनींना पाठविले जाते.

वरील सर्व उपक्रम वर्षभर राबविण्यासाठी महाविद्यालयाने प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड यांचे मार्गदर्शन लाभले. तसेच समितीतील सर्व सदस्यांचे मोलाचे मार्गदर्शन मिळाले.

प्रा.पवार एल्. के.

❖ ❖ ❖

सहल विभाग

या वर्षात महाविद्यालयाची शैक्षणिक सहल दि. १२.३.२०१४ रोजी एक दिवसाची आयोजित केली होती. सदर सहलीमध्ये बी.ए.भाग-I, II, III मधील ४० विद्यार्थीनी सहभागी झाल्या होत्या. सहलीसाठी महाराष्ट्र राज्य परिवहन महामंडळाची एक बस ठरविली होती. ही शैक्षणिक सहल वाई, पाचगणी, महाबळेश्वर व प्रतापगड या मार्गावर आयोजित केली होती.

या शैक्षणिक सहलीत विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक, भौगोलिक, ऐतिहासिक, पर्यावरणीय दृष्टीकोनातून खूप उपयोग झाला. त्याबद्दलची शैक्षणिक माहिती विद्यार्थिनींना देण्यात आली. सदर सहलीचे आयोजन व ती यशस्वीपणे पार पाडण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य मा.डॉ.पांडुरंग गायकवाड यांचे वेळोवेळी मोलाचे मार्गदर्शन लाभले. तसेच ही शैक्षणिक सहल यशस्वी करण्यासाठी प्रा.दिनेश पाटील, प्रा.डॉ.मच्छिंद्र सकटे, प्रा.श्रीमती लतिका पाटील, प्रा.तांबे एम.जी., प्रा.श्रीमती माळी एम.ए. यांनी मोलाचे सहकार्य केले व सहभाग घेतला.

प्रा.पवार एल्.के.

❖ ❖ ❖

राष्ट्रीय सेवा योजना

महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागात शैक्षणिक वर्ष २०१३-१४ या वर्षात एकूण १०० विद्यार्थीनींना प्रवेश देण्यात आला. या शैक्षणिक वर्षात खालील उपक्रम राबविण्यात आले.

१) उद्घाटन समारंभ –

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या उद्घाटन प्रसंगी प्रमुख व्याख्याते म्हणून रमेशकुमार गवळी यांना आमंत्रित करण्यात आले. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड हे उपस्थित होते.

उद्घाटन समारंभानंतर उंब्रज परिसरातील वेगवेगळे भाग तसेच महाविद्यालय परिसर स्वच्छता घेण्यात आली. राखीपौर्णिमेचे औचित्य साधून उंब्रज गावातील आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांना खाऊ वाटप करुन राखी बांधण्यात आली. यावेळी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड उपस्थित होते. महिला सुरक्षा अभियान अंतर्गत उंब्रज पोलिस स्टेशनमार्फत समुपदेशन कार्यक्रम घेण्यात आला.

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर –

यावर्षीचे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे श्रमसंस्कार शिबीर मौजे शिरगाव येथे नियोजित करण्यात आले. शिबीराचा कालावधी १७ जानेवारी २०१४ ते २३ जानेवारी २०१४ असा होता. "आरोग्य सार्वजनिक आणि वैयक्तिक स्वच्छता" हे ब्रीदवाक्य घेवून शिबिरास सुरुवात केली. यामध्ये श्रमसंस्कार शिबीर काळाची गरज, महिलांचे हक्क व कायदे, महाराष्ट्राच्या गाथा पोवाड्यातून अशा विविध व्याख्यानातून शिबीरार्थीनी श्रमदान करत करत ग्रामस्थांचे प्रबोधन केले. शिबीराच्या उद्घाटन प्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून मा.प्राचार्य डॉ. चंद्रकांत खिलारे उपस्थित होते. समारोप समारंभ प्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून मा. सुरेश साळुंखे (उपसरपंच ग्रामपंचायत उंब्रज) हे उपस्थित होते तर कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष स्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड हे उपस्थित होते.

राष्ट्रीय सेवा योजनेचे सर्व कार्यक्रम महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड यांच्या बहुमोल मार्गदर्शनाने यशस्वी होयू शकले तसेच यासाठी राष्ट्रीय योजनेचे सर्व सदस्य, कर्मचारी वर्ग या सर्वांचे सहकार्य लाभले.

प्रा.डॉ. वंदना मोहिते

❖ ❖ ❖

माजी विद्यार्थिनी संघ

शैक्षणिक वर्ष सन २०१३-१४ या कालावधीत प्रथमसत्रात महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थिनींचा महाविद्यालयात संपर्क मेळावा आयोजित करणेत आला होता. माजी विद्यार्थिनींनी महाविद्यालयास आपल्यापरिने योगदान करण्याचे ठरवले.

सदर मेळाव्यास आजी व माजी विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या. सदर कार्यक्रम प्रसंगी महाविद्यालयातील मान्यवर उपस्थित होते.

प्रा.शेख आर.अेम्.

❖ ❖ ❖

'स्टाफ ॲकडमी अहवाल

सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षामध्ये सौ.अेम.आर.जगताप महिला महाविद्यालय उंब्रज, या महाविद्यालयात प्रथम सत्रात श्रीमती फडतरे एस.एस., यांचे प्रबोधनपर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. त्यांचा विषय रांगढांग - एक दृष्टीक्षेप असा होता.

तर द्वितीय सत्रामधे प्रा.आर.अेम्.शेख यांचे Functions of U.P.S.C. and M.P.S.C. Exam and its analaysis in brief या विषयावर स्पर्धापरिक्षा मध्ये सहभागी होणाऱ्या विद्यार्थिनींसमोर प्रबोधनपर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

या समितीला सर्व बहुमोल मार्गदर्शन मा. प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड साहेब यांचे झाले. समितीतील सर्व सदस्यांनी सहकार्य केले.

प्रा.अनिल कोकाटे

डॉ. अभय पाटील

❖ ❖ ❖

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र

सदर स्पर्धा परिक्षा प्रवेश प्रक्रिया सन २०१३ च्या जुलैमध्ये पूर्ण झाली. महाविद्यालयाच्या स्पर्धा परिक्षा केंद्रात एकूण ३९ विद्यार्थिनींनी प्रवेश घेतला. सदर स्पर्धा परिक्षा केंद्रात मंत्रालय सहाय्यक, विक्रीकर निरीक्षक, पोलीस उपनिरीक्षक तसेच बँकींग क्षेत्रातील विविध पदाच्या पूर्व परिक्षेसाठी महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींना मार्गदर्शन केले जाते. आतापर्यंत या केंद्रातून पोलीस भरतीमध्ये तीन विद्यार्थिनींची निवड झालेली आहे.

या केंद्राचे संचालक म्हणून प्रा. मिलींद गायकवाड व समन्वयक म्हणून प्रा. अनिल कोकाटे व डॉ. अभय पाटील काम करीत आहेत.

सदर केंद्रास मार्गदर्शन मा. प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड व महाविद्यालयातील इतर प्राध्यापक वर्ग आणि नॉन टिचींग विभागातील सर्व सहकारी बंधू-भगिनींचे बहुमोल सहकार्य लाभले आहे.

प्रा. मिलींद गायकवाड

प्रा. अनिल कोकाटे

डॉ. अभय पाटील

❖ ❖ ❖

जिमखाना विभाग

शिक्षण प्रक्रियेत बौद्धिक विकासाबरोबरच शरीरसंपदा सुद्धा अतिशय महत्वाची आहे. विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी जिमखाना विभाग हा महत्वाचा आहे. सांघिक भावना, आज्ञापालन, सहकार्य, स्वार्थत्याग, मानवी समतोल, आरोग्य, शिस्त, एकात्मिकता व साहस हे गुण विद्यार्थ्यांमध्ये रुजविण्याचे शारीरिक शिक्षण व खेळ हे एक उत्तम माध्यम आहे.

या वर्षी महाविद्यालयाच्या खेळाडूंनी सातारा विभागीय कबड्डी, व्हॉलीबॉल, ॲथलेटिक्स् स्पर्धांमध्ये उत्स्फूर्तपणे सहभाग घेतला. विशेषत: कबड्डी स्पर्धेत महाविद्यालयाच्या खेळाडूंच्या नेत्रदीपक चढाया व आकर्षक पकडीने प्रेक्षकांची शाबासकी मिळविली. यावर्षी

महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या वार्षिक क्रीडा स्पर्धेत व्हॉलीबॉल, खो-खो व मैदानी क्रीडा स्पर्धा घेण्यात आल्या. विविध स्पर्धेत महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींनी उत्साहाने भाग घेऊन सर्व स्पर्धा खिलाडूवृत्तीने पार पडल्या. कु. पूजा सर्जेराव यादव (बी.ए.भाग.२) हिने जनरल चॅम्पियनशीप हा बहुमान पटकाविला.

महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड यांचे खेळाडूंना नेहमीच प्रोत्साहन असते. खेळाडूंच्या क्रीडा सुविधाबाबत तसेच अडीअडचणी बाबत खेळाडूंबरोबर चर्चा करुन सुविधा उपलब्ध करुन देण्याबाबत ते सतत प्रयत्नशील असतात. जिमखाना विभागात राबविल्या गेलेल्या विविध उपक्रमांच्या वेळी जिमखाना कमिटीच्या प्रा.सुहास निर्मळे, प्रा.श्रीमती आशा मडावी, प्रा.सोमनाथ कोळी व श्री.राजेंद्र कांबळे या सर्व सदस्यांनी सहकार्य केले. तसेच आवश्यक त्यावेळी प्राध्यापक व प्रशासकीय सेवकांनी जिमखाना विभागास यथोचित सहकार्य केले.

प्रा.दिनेश पाटील

❖ ❖ ❖

शिस्त समिती

सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयामध्ये शिस्त निर्माण करण्यासाठी या समितीची स्थापना करण्यात आली. यामध्ये वर्षाच्या सुरवातीला प्राध्यापकांचे व्हारांडा सुपरव्हिजन वेळापत्रक तयार करण्यात आले. वेळापत्रकानुसार प्रत्येक तासाला बसण्याची विद्यार्थिनींना सक्ती करण्यात आली. रिकामा वेळ इतरत्र वाया न घालविता जिमखाना विभाग, ग्रंथालय विभाग - अभ्यासिका येथे जाऊन वेळेचा सदुपयोग करावा असे सूचित करण्यात आले.

तसेच विद्यार्थिनींच्या पालकांनी शिस्त समिती व प्राचार्य यांच्या भेटी घेतल्या. पाल्य उपस्थित राहण्याबद्दल प्राचार्यांनी विद्यार्थिनींच्या पालकांशी संवाद साधून त्यांना मार्गदर्शन केले. महाविद्यालयामध्ये शिस्त निर्माण होण्याच्या दृष्टीने महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाडसो यांचे सतत मार्गदर्शन लाभले. तसेच शिस्त समितीमधील प्रा.डॉ.मच्छिंद्र सकटे, प्रा.श्रीमती आशा मडावी, प्रा.रामचंद्र यादव व श्री.अशोक खराडे यांनी सहकार्य केले. तसेच आवश्यक त्यावेळी प्राध्यापक व प्रशासकीय सेवकांनी शिस्त समितीस यथोचित सहकार्य केले. त्याबद्दल शिस्त समिती तर्फे सर्वांचे मन:पूर्वक आभार.

प्रा.दिनेश पाटील

चेअरमन, शिस्तसमिती

विद्यार्थी कल्याण मंडळ

या वर्षात विद्यार्थी कल्याण मंडळाने यशस्वीपणे व उल्लेखनीय कार्य केले आहे. सत्राच्या आरंभी प्रवेशाच्या कालखंडात गरीब व होतकरु विद्यार्थ्यांना प्रवेशासाठी सर्व प्रकारची मदत करण्यात आली. विद्यापीठ नियमानुसार शैक्षणिक प्राविण्यासह विद्यार्थी व कल्याण मंडळाची समिती करण्यात आली. कु. अश्विनी श्रीकांत नेताम बी.ए.भाग ३ मध्ये शिकणाऱ्या विद्यार्थिनीची विद्यार्थी परिषदेच्या 'सचिव' या पदावर सर्वानुमते निवड करण्यात आली. मा. प्राचार्यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या प्रत्येक मासिक बैठकीत विद्यार्थ्यांच्या तक्रारी संदर्भात चर्चा करुन त्या सर्वतोपरी सोडविण्यात आल्या. विद्यार्थी परिषदेच्या सर्व सदस्यांनी महाविद्यालयाच्या विकासात सहकार्य केले. विद्यार्थी परिषदेच्या सचिव यांने पांचगणी येथे झालेल्या 'नेतृत्व शिलेदार शिबीर' यशस्वीपणे पार पाडले. तसेच सर्व सदस्यांनी महाविद्यालयात वेळोवेळी झालेल्या सर्व

कार्यक्रमात व वार्षिक पारितोषिक समारंभात सहकार्य करुन विद्यार्थी परिषदेच्या कामकाजाचा दर्जा सकारात्मक ठेवण्यात सहभाग घेतला.

महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड यांचे विविध कार्यक्रमास बहुमोल मार्गदर्शन लाभले. कमिटीतील सर्व सदस्यांचे सहकार्य लाभले.

श्री.दिनेश पाटील

❖ ❖ ❖

Report on Students Feedback Year 2014.

Hon.Sir,

It gives me a greate pleasure and it's prestigous point of us i.e. most of the students of B.A.III who has been submitted above mentioned student feedback report recently.

I would like to appriciate their keen efforts and co-operation in time.

I am going to present the some report to the college committee.

Thanks.

Prof.K.N.Shaikh

❖ ❖ ❖

IQAC Committee Report

Internal Quality Assurance cell has been actively working since 1995 for the quality sustenance and enhancement under the guidance of honorable principal and with the support of various stakecholders of the college. The college was re-accreditated on 12th and 13th September 2011 and secured B grade with CGPA 2.27. The Annual Quality Assurance Report 2012-13 was prepared and submitted to NAAC by the cell in the beginning of the year. Shri. Jadhav Sudhir - a LMC member has been appointed as an honorary member of the committee from this year. Also Miss. Ashwini Netam was included as a student representative in the cell.

Prof. Latika Patil

❖ ❖ ❖

UGC Committee

The committee helps office to maintain necessary correspondence with UGC, Pune regarding various grants of UGC. It also guides the faculty about various schemes of UGC. The department of history organized a one day state level seminar with the UGC grant. Also department of Hindi organized a one day National Level Seminar with the

UGC grant. The revised proposal of Ladies Hostel was sanctioned by UGC. Accordingly the construction work is started and it would be completed soon. Prof. Dr. Mohite V.S. has been sanctioned grant for her Minor Research Project by UGC. Also UGC has granted an add-on course of Fashion Designing this year.

Prof. Latika Patil

❖ ❖ ❖

Committee Report

Cultural Activities Committee -

२० जून रोजी प्राचार्यांशी चर्चा करून २०१३-२०१४ या वर्षी सांस्कृतिक मंडळाने रयत शिक्षण संस्थेच्या नियमानुसार घ्यावयाचे कार्यक्रम बघुन आराखडा तयार करण्यात आला. दिनांक २६/०६/२०१३ रोजी छ.शाहु जयंती कार्यक्रम घेण्यात आला. दि.११/०७/२०१३ रोजी 'जागतिक लोकसंख्या दिन' प्रा.गरुड यांच्या व्याख्यानाने प्राचार्य डॉ. गायकवाड सरांच्या अध्यक्षतेखाली कार्यक्रम साजरा करण्यात आला. दि.२२/०७/२०१३ रोजी गुरू पौर्णिमा कार्यक्रम साजरा करण्यात आला. दि.०१/०८/२०१३ रोजी लोकमान्य टिळक जयंती व अण्णा भाऊ साठे पुण्यतिथी कार्यक्रम साजरा करण्यात आला. दि.१५/०८/२०१३ रोजी स्वातंत्र्य दिनाचा संयुक्त कार्यक्रम साजरा करण्यात आला. दि.५/०९/२०१३ रोजी शिक्षक दिनानिमित्त आदरणिय सौ. व श्री. जगताप तसेच प्राचार्य डॉ. गायकवाड सरांच्या अध्यक्षतेखाली कार्यक्रम साजरा करण्यात आला. दि.२२/०९/२०१३ पद्मभूषण डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचा १२६ या जयंती निमित्त श्रमदान आणि विविध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. दि.२६/०९/२०१३ रोजी मा.श्री.अनिल पाटील यांच्या मनोगताने व श्री. धनाजीराव जाधव यांच्या अध्यक्षतेखाली कार्यक्रम साजरा करण्यात आला. दि. २७/०९/२०१३ रोजी पुसेगांव महाविद्यालय येथे जिल्हास्तरीय युवामहोत्सव यात महाविद्यालयातील तीन सांघिक स्पर्धांसाठी १५ विद्यार्थिनींनी सहभागी [illegible]. या कार्यक्रमासाठी प्रा.पाटील डी.जे., प्रा.पवार एल.के., प्रा.पाटील एल.एस., प्रा.माळी एम.ए., प्रा.कोळी एस.टी.यांनी संयोजन करून कार्यक्रम पार पाडले. दि.०२/१०/२०१३ रोजी म.गांधी व लाल बहादुर शास्त्री जयंती निमित्त पुष्पांजली अर्पित करण्यात आली.

Short Term Committee -

बी.ए.भाग १ साठी प्रवेश फार्म भरून महाविद्यालयात सुरू असणारे एकुण ७ कोर्स पैकी कोणत्याही कोर्स घेण्यास परवानगी देण्यात आली. जुले पर्यंत सर्व विद्यार्थिनींनी प्रवेश घेतला. नवीन कोर्स संबंधी चर्चा करण्यात आली. कोर्ससाठी येणाऱ्या शिक्षक विषयी चर्चा करण्यात आली. शॉर्ट टर्म कोर्सेसला येणारे विद्यार्थिनींच्या विषयी चर्चा करून प्रत्येक कोर्सला विद्यार्थिनी कसे येतील

या विषयी चर्चा करण्यात आली. गरजू व आर्थिक परिस्थिती दुर्बल असणाऱ्या विद्यार्थिनींना प्राचार्य गायकवाड यांच्या परवानगीने सवलत देण्यात आली. सर्व समिती सदस्य व कोर्स शिक्षक यांच्या बरोबर बैठक घेण्यात आली. शिक्षकांना वेळेवर क्लास घेऊन फाईल तयार करण्यास सांगण्यात आले. तसेच विद्यार्थिनींच्या परीक्षा लक्षात घेता या विभागाला विद्यार्थिनींच्या सोयी अनुसार कोर्सची परीक्षा घेण्यास सांगितले.

Sexual Harrassment Prevention Committee : २३ जुलै रोजी महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींची बैठक घेण्यात आली. या दिवशी या समितीचे सदस्य कोण आहेत व या समितीची कार्य प्रणाली विषयी माहिती विद्यार्थिनीना देण्यात आली. मुलींना यात कोणत्या बाबी समाविष्ट असतात या विषयी चर्चा करण्यात आली. माहे सप्टेंबरमध्ये विद्यार्थिनिंना एकत्र करुन पुन्हा चर्चा करण्यात आली व काही समस्या आहेत का, या विषयी विचारणा करण्यात आली. विद्यार्थिनिंनीचा अहवाल दिनांक आहे. अशा प्रकारे या समितीचे कार्य या पहिल्या सत्रात व्यवस्थित पणे पार पाडण्यात आले.

Karmveer Vidya Prabodhini Committee : २४ ऑगस्ट रोजी संस्थेचे परिपत्रक १ मिळाल्या नंतर कार्यवाहीस सुरूवात झाली. प्रथम प्राचार्याशी दि. २७ ऑगस्टला चर्चा करण्यात आली. नंतर सर्व विद्यार्थिनी साठी नोटीस काढण्यात आली. परिपत्रक १ अनुसार कामाचे स्वरुप निश्चित करण्यात आले. प्रा.तांबे.एम.बी. सरांन बरोबर परीक्षा संदर्भात चर्चा करण्यात आली व या समितीचे कार्य या पहिल्या सत्रात व्यवस्थित पणे पार पाडण्यात आले.

प्रा.आशा मडावी

❖ ❖ ❖

ग्रंथाल-य विभाग अहवाल

१. ग्रंथसंपदा :

आपल्या महाविद्यालयात एकूण ९२४९ ग्रंथ असून ३० सी.डी.आहेत. तसेच २९ नियतकालिके व ९ वर्तमान पत्रे ग्रंथालयात येतात. एकूण ग्रंथसंपदा खालील प्रमाणे आहे.

१. ग्रंथालय खरेदी ग्रंथ	:	८७२६
२. कर्मवीर विद्या प्रबोधनी:		६९
३. दान मिळालेले ग्रंथ	:	४५४
एकूण ग्रंथ	:	९२४९
४. सी.डी.	:	३०
५. मासिके	:	२९
६. वर्तमान पत्र	:	९

२. वाचक :

आपल्या ग्रंथालयामध्ये विद्यार्थी वाचक २५७, प्राध्यापक व स्टाफ वाचक २४ व इतर वाचक २ असे एकूण २८३ वाचक आहेत. त्यांना ग्रंथालयामध्ये नियतकालिके, संदर्भ सेवा, पुस्तके देवघेव सेवा दिली जाते. ग्रंथालयामध्ये एक आठवड्यासाठी २ पुस्तके देण्यात येतात. सरासरी ५० वाचक ग्रंथालयास भेट देतात.

३. २०१३-१४ ची ग्रंथखरेदी

स.न.२०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षामध्ये एकूण रु.२३२०७/- चे २५८ ग्रंथ खरेदी करण्यात आलेले आहे व रु.५६२५/- नियतकालिकासाठी खर्च करण्यात आलेले आहे.

४. ग्रंथालय समिती

वरील यादी प्रमाणे ग्रंथालय समितीचे सदस्य आहेत. ग्रंथालय समितीची बैठक वेळोवेळी घेण्यात आलेली असून त्यांच्या मार्गदर्शन व सूचनेनुसार ग्रंथालय विभाग काम करत आहे.

५. ग्रंथसमिक्षा स्पर्धा

ग्रंथसमीक्षा ग्रंथालय विभागाकडून ग्रंथसमिक्षा स्पर्धा घेण्यात आली यामध्ये विद्यार्थिनीचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद मिळाला. या स्पर्धेमध्ये खालील प्रमाणे विद्यार्थिनींचे क्रमांक देण्यात आले.

१. प्रथम क्रमांक बक्षीस रु. २५१/-
शिंदे अनिता सुभाष (बी.ए.३)

२. दृवितीय क्रमांक बक्षीस रु. १५१/-
वायभारे कांचन सुभाष (बी.ए.२)

३. तृतीय क्रमांक बक्षीस रु. १००/-
राऊत प्रतिक्षा शिवाजी (बी.ए.३)

६. उत्कृष्ट वाचक :

सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षापासून उत्कृष्ट वाचक स्पर्धेची सुरुवात करण्यात आली. या स्पर्धेमध्ये विद्यार्थिनींची ग्रंथालयास भेट, शांतता पाळणे, विविध ग्रंथ वाचणे, समीक्षा करणे, नियतकालिक, वर्तमानपत्र वाचन आदी बाबी विचारात घेण्यात आल्या.

सन २०१३-१४ उत्कृष्ट वाचक म्हणून कु. निकम शुभदा प्रमोद (बी.ए.भाग ३) हिची निवड करण्यात आली. त्यासाठी तिला रु.५०१/- व प्रमाणपत्र देण्यात आले.

मा. प्राचार्य डॉ.पांडुरंग गायकवाड - चेअरमन
प्रा. प्रा. बद्रीनाथ ढाकणे - ग्रंथपाल

❖ ❖ ❖

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

Computer Care

Email - computercare3315@gmail.com

सर्व कंपन्यांचे लॅपटॉप, कॉम्प्युटर, टॅबलेट, प्रिंटर, सीसी टिव्ही विक्री व दुरूस्ती

Mob. 9595993315
9922038133

नक्षत्र टॉवर, शुभम हॉस्पिटल समोर, उंब्रज

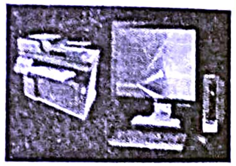

अरण्या मंगल कार्यालय

केटरिंगच्या ऑर्डर्स स्विकारल्या जातील.

लग्न समारंभ व विविध कार्यक्रमासाठी भव्य हॉल आपल्या सेवेत.

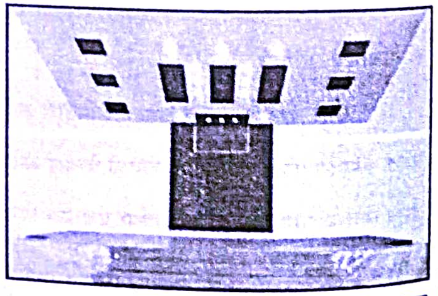

उंब्रज-पाटण रोड,
उंब्रज - ४१५ १०९, ता. कराड (महाराष्ट्र)

WhatsApp : Aniruddha : 8087008787

'त्रिवेणी' या नियतकालिकेस हार्दिक शुभेच्छा !

सौ. लक्ष्मी शंकरराव कांबळे

कोर्टी, ता. कराड यांना
यशवंतराव चव्हाण स्मृतीप्रित्यर्थ
'कृष्णाकाठच्या आदर्शमाता'
२०१३-१४
हा पुरस्कार मिळाल्याबद्दल

हार्दिक शुभेच्छा...

। शुभेच्छुक ।

नेहरू युवा मंडळ, कोर्टी, ता. कराड, जि. सातारा.

पाटील हॉस्पिटल

(वैद्यकीय सेवेची ५३ वर्षे पूर्ण)

डॉ. श्री. हेमंत विठ्ठलराव पाटील
डॉ. सौ. वैशाली हेमंत पाटील

पत्ता : एस. टी. स्टँड समोर, उंब्रज
ता. कराड, जि. सातारा. फोन २६४६७५

रिया मेडिकल आणि जनरल स्टोअर्स

प्रोप्रा. सत्वशील विठ्ठलराव पाटील

पत्ता : पाटील हॉस्पिटल, उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा
मो. ९९६०२८९७८५

प्रोप्रा. सुमित जयकांत गुरसाळे मो. ९०२८७७०७५७

जय फटाका मार्ट

आमच्याकडे लग्न समारंभ, वाढदिवस, गणेशोत्सव, यात्रा, वरात अशा विविध शुभ कार्यासाठी फॅन्सी, गॅरेंटेड व नयनरम्य नामवंत कंपनीचे फटाके भरपूर व्हरायटीजमध्ये बारा महिने होलसेल दरात मिळण्याचे एकमेव ठिकाण.

एकवेळ अवश्य भेट देऊन आपल्या समारंभाचा आनंद द्विगुणित करावा.

पत्ता : माणिक चौक, उंब्रज
ता. कराड, जि. सातारा, ४१५ १०९

हार्दिक शुभेच्छा

श्री. विनायक महादेव जाधव B.A.

भारतीय आयुर्विमा महामंडळ

LIC

भारतीय जीवन बिमा निगम

आयुर्विम्याच्या मदतीसाठी व नवीन विमा योजनांसाठी अवश्य संपर्क साधा.

मु. पो. उंब्रज, भैरवनाथ मंदिराजवळ, ता. कराड, जि. सातारा.
मोबा. ९८२२४२७२१८, ९६०४००१६३७, ९७६३४६२३६६

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

श्री. कैलास चंद्रकांत सोलापुरे

झोनल मॅनेजर क्लब मेंबर
विमा प्रतिनिधी

LIC
भारतीय जीवन विमा निगम

सलग ८ वेळा शतकवीर, कोट्याधीश
"शिवडे गांव विमा ग्राम करण्याचा बहुमान प्राप्त"

नि. : मु. पो. उंब्रज, ग्रामपंचायत शेजारी,
ता. कराड, जि. सातारा.
मोब. ९९२२१६७४३१, ९९२१०६६२१७

ACME EDUCATION ACADEMY

ACME EDUCATION ACADEMY

MKCL मान्यताप्राप्त MKCL चे अधिकृत प्रशिक्षण केंद्र

- कोर्सेस
  - D.T.P
  - Advance Desktop Publishing
  - Auto-card 2D, 2D
  - Diploma in 3D Arctitecure
  - Diploma in Interior Design
  - Diplome in 2D, 3D, Multimedia Animation

ॲक्मे कंप्युटर ॲकॅडमी

गजलक्ष्मी कॉम्प्लेक्स, मराठी मुलांच्या शाळेजवळ
पुणे-बेंगलोर रोड, उंब्रज. फोन : २६४४२८, मोबा. ९८५०५७१३११

प्रोप्रा. रोहित पाटील
मो. ८८०६१०८२८२
७७७६९९६२६२

प्रोप्रा. राजेंद्र पाटील
मो. ९५०३८३६२६२
७७७६९४६२६२

ईश्वरी एन्टरप्रायझेस

आमचेकडे सर्व प्रकारच्या टु व्हीलर, थ्री व्हीलर गाड्यांचे ओरीजनल स्पेअर पार्ट तसेच हिरो 4-T प्लस, कॅस्ट्रॉल, सर्वो, सेवसॉल, गल्फ व लूज ऑईल योग्य दरात मिळेल.

मु. पो. वाठार, ता. कराड, जि. सातारा.

Shree Patil
(Shirgaonkar)
8888770009
9225709709

Shree Sai Steel

Retaile in Ultra-Tech Cement
At./Post - Umbraj, Opp. Umbraj Police Station,
Tal. - Karad, Dist. - Satara.

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

फारूक मोमीन
मो. ८०८७२१९३५०
९१४५१३४२७३

भारत स्टेशनर्स ॲण्ड गिफ्ट गॅलरी

१ ली ते कॉलेज पर्यंत सर्व पुस्तके व नवनीत प्रकाशन तसेच गिफ्ट आर्टीकल्स मिळण्याचे एकमेव ठिकाण.
होलसेल व रिटेलर.

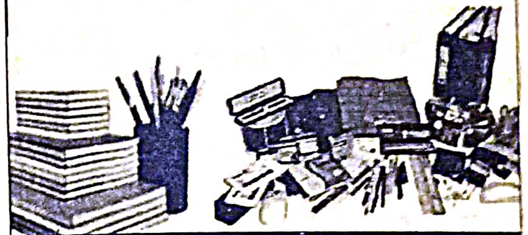

कॉलेज रोड, उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा.

॥ श्री ॥
If you Want Success, You Must Join...!

आदित्य (कुराडेज्) अकौंटन्सी क्लासेस

उंब्रज

प्रा. सुधीर कुराडे

अकरावी ते एम. कॉम. या वर्गाचे
अकौंटन्सी, स्टेटॅस्टीक्स आणि इनकमटॅक्स
या विषयाचे सखोल व नियोजनबद्ध मार्गदर्शन

संपर्क : प्रा. सुधीर व्ही. कुराडे
पत्ता : रामचंद्र कॉम्प्लेक्स, दुसरा मजला, उंब्रज

Vinayak A. Mali
9766121221
9765827072

Suraj A. Mali
9766121959
9922151040

Bhushan Belt Jointing & Service

Conveyor Belt Jointing,
Drum Laging & Spares

A/p. Nandani - 416 102, Tal. Shirol, Dist. Kolhapur

॥ अंबिका प्रसन्न ॥

अंबिका कलेक्शन

लेडिज मटेरियल योग्य दरात मिळेल.
लेडिज ड्रेस आणि ब्लाऊज शिवून मिळतील.

प्रोप्रा. : माळी एस. एस.
मोनं. : ९४०५७७४६४११

कराड मर्चण्ड बँकेसमोर, उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा.

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

सौ. लक्ष्मी शंकरराव कांबळे

कोर्टी, ता. कराड यांना

यशवंतराव चव्हाण स्मृतीप्रित्यर्थ

'कृष्णाकाठच्या आदर्शमाता'

२०१३-१४

हा पुरस्कार मिळाल्याबद्दल हार्दिक शुभेच्छा

शुभेच्छुक

मा. संजय थोरात
संचालक, सह्याद्री सह. साखर कारखाना, यशवंतनगर कराड, ता. कराड, जि. सातारा

श्री. दिलीप थोरात
विशेष कार्यकारी दंडाधिकारी, कोर्टी, ता. कराड, जि. सातारा

सौ. रत्नप्रभा गायकवाड
सरपंच

श्री. धनाजी थोरात
उपसरपंच

सर्व ग्रामपंचायत सदस्य व ग्रामस्थ, कोर्टी

Siddheshwar

प्रोप्रा. श्री. शेखर माने
मो. ९९२३२७७७८८

शुद्धतेची प्रेरणा...

वारणा

रिफाईड सोयाबिन तेल

सर्व प्रकारच्या खाद्य तेलाचे होलसेल व रिटेल व्यापारी

आय.डी.बी.आय. बँकजवळ, मार्केट यार्ड, शनिवार पेठ, कराड
फोन : (०२१६४) २२७८८८, मो. ९९२३१७७७८८, ९९२३३७७७८८

प्रोप्र. दिपक माने
मोबा. ९९२३३७७७८८

Siddheshwar

श्री सिद्धेश्वर ट्रेडर्स

किराणा, भुसार व कडधान्याचे
होलसेल व रिटेल व्यापारी

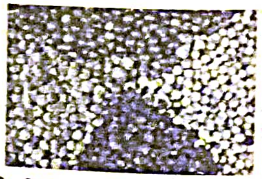

आय.डी.बी.आय. बँकजवळ, मार्केट यार्ड,
शनिवार पेठ, कराड.
फोन : (०२१६४) २२७८८८,
मो. ९९२३१७७७८८, ९९२३२७७७८८

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

शिवराज जाधव
मो. ९४२०४६६७८५

राज ट्रेडर्स

UltraTech Cement — The Engineer's Choice
KALIKA steel — An ISO 9001 : 2008 Company
BIRLA SHAKTI CONCRETE
Ambuja Cement

बिर्ला शक्ती सिमेंट, कालिका स्टिल अधिकृत विक्रेते
स्टिल, सिमेंट, वाळू, विट इ. मटेरिअल मिळेल.

माजगावफाटा, अतित, ता. जि. सातारा.

प्रोप्रा. विकास पाटील
मो. ९८५०५७६४५४, ९८५०५४७१००

सुपरकुल

रेफ्रिजरेशन्स, गॅस गिझर
ॲण्ड होम ॲप्लायन्सेस
सेल्स् ॲण्ड सर्व्हिसेस

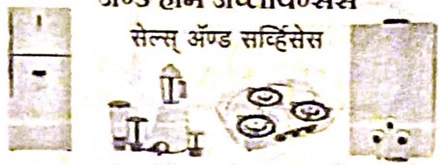

फ्रीज, वॉशिंग मशीन, एल.सी.डी., एल.ई.डी., टी.व्ही., होम थिएटर, आटाचक्की, गॅस शेगडी, गॅस गिझर, मिक्सर, वॉटर प्युरिफायर, डिफ्रीजर, बॉटल कुलर्स, एअर कुलर, सिलींग फॅन, टेबलफॅन, इस्त्री, टोस्टर, कुकर, गॅस भट्टी, प्रोसेसर, मायक्रोओव्हन

पोस्ट ऑफिस रोड, श्रीकृष्ण मंदिराशेजारी,
उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा.

हार्दिक शुभेच्छा

कराड लायन्स चॅरिटेबल ट्रस्ट

कै. रा. कि. लाहोटी लायन्स आय हॉस्पिटल

४३४, सोमवार पेठ, कराड ४१५ ११०
फोन : (०२१६४) २२५३६२, २२७३१४

ला. ॲड. सतीश पाटील
चेअरमन

ला. राजेश शहा
सेक्रेटरी

ला. संदिप तलाठी
खजिनदार

लायन्स क्लब ऑफ कराड

हार्दिक शुभेच्छा

गगनगिरी ग्लास ॲण्ड

प्लायवूड सेंटर

चि. राहुल उकिर्डे
मो. ९८२२०७७७७२

प्लायवूड, सनमायका, फ्लायडोअर, हार्डवेअर,
काच, ॲल्युमिनियम, विन्डो पार्टीशिन

कॉलेज रोड, (पशुवैद्यकीय दवाखान्यासमोर) उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा.

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

Admission Open... Admission Open... Admission Open...

Holy Convent English Medium School, Umbraj

CBSE Pattern Also Availabe

Digital Classroom

- Play Group
- Jr. KG
- Sr. KG
- 1st to 10th Std.

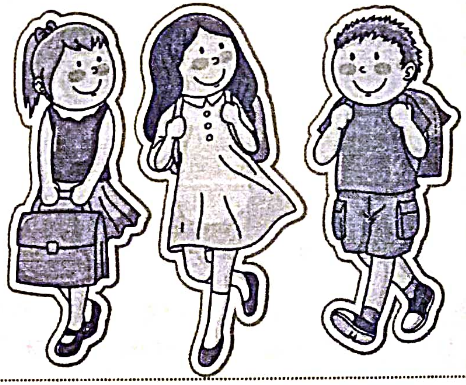

Contact : 9822608918 / 9922982472 / 9158553244 / 7387884996

MKCL मान्यताप्राप्त अधिकृत प्रशिक्षण केंद्र

इंडिया इन्फोटेक कॉम्प्युटर एज्युकेशन, उंब्रज

सातारा जिल्ह्यातील एकमेव एसी डिजीटल क्लासरूम व पहिला कॉन्फरन्स हॉल... !

MS-CIT

Comprehensive Computer Course of International Quality

- भारतातील पहिली टॅब तंत्रज्ञान संस्था
- ॲस्टॉन इंटरनॅशनल ई स्कूल
- केंद्र शासन मान्यताप्राप्त
- बँकिंग, रिटेल मॅनेजमेंट, हार्डवेअर नेटवर्किंग हे १०,०००/- चे कोर्सेस
- फक्त १०००/- मध्ये आणि सोबत मिळवा २००० रू.
- स्कॉलरशिप व केंद्रशासनाचे प्रमाणपत्र

प्ले ग्रुप पासून इ. चौथी पर्यंत

|| उंब्रजमधील एकमेव टॅली कंपनीचे अधिकृत मान्यताप्राप्त केंद्र ||

पहिल्या बॅचचा निकाल १००%

अध्यक्ष : श्री. विजय माळी
मो. ९८६०००३४२६

तासवडे टोलनाक्याशेजारी, वराडे.

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

पद्मावती हाईटस्

जिथे निसर्ग आहे आपला सोबती...

1 BHK & 2 BHK

फ्लॅटचा अत्याधुनिक वास्तुप्रकल्प...

• प्रमोटर्स •

साईश्रद्धा बिल्डर्स, कराड

- विशेष सुविधा
- सर्व फ्लॅटसूची वास्तुशास्त्रानुसार रचना
- शाळा, कॉलेज, भाजी मंडई नजिकच्या अंतरावर
- शांत व निसर्गरम्य परिसर
- आकर्षक इलेवेशन
- २४ × ७ योजने अंतर्गत मुबलक पाण्याची सोय
- पूर्ण इमारतीला वॉल कंपाऊंड
- टू व्हिलर व फोर व्हिलर पार्किंग सुविधा

बुकिंगसाठी संपर्क :

तुकाराम काळभोर मो. ९८२२८३५६५१
महेशकुमार पाटील मो. ९८५०६६४६७२ / ९७६६७१०६७२
राजेंद्र जाधव मो. ९४२३२६३९४०

साईट पत्ता : १४८/१/७, आझाद कॉलनी, आगाशिव नगर, मलकापूर, कराड.
ऑफिस पत्ता : सिंधू कन्स्ट्रक्शन, शॉप नं. ३, रयत बझार, मार्केट यार्ड, शनिवार पेठ, कराड

प्रोप्रा. शहाजी यादव
मो. ९८८१४३९३७६

सागर यादव
मो. ९०२८४२०८८०

मकरंद अर्थमुव्हर्स

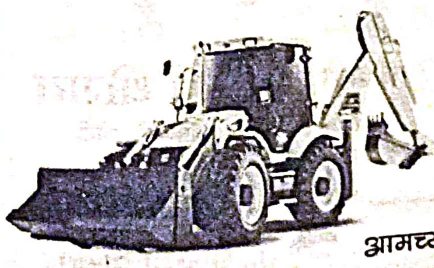

आमच्याकडे जे.सी.बी., पोकलेन व ट्रॅक्टर्स योग्य दरात भाड्याने मिळतील.

मु. पो. कोर्टी (उंब्रज), ता. कराड, जि. सातारा.

प्रोप्रा. सागर यादव
मो. ९९२२१८५९३८

श्री. दत्तात्रय यादव
मो. ९८५०१६१२०७

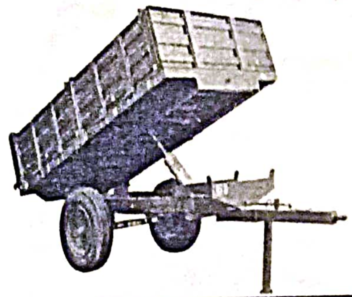

पद्मा ट्रेलर
सागर ट्रेलर

आमचेकडे सर्व प्रकारचे चार चाकी व दोन चाकी डंपींग ट्रेलरची कामे व नवीन ट्रेलर व शेती औजारे योग्य दरात करून मिळतील.

कोर्टी (भोसलेनगर), उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा. । फोन : ६४१२९३

त्रिवेणी नियतकालिकास

हार्दिक शुभेच्छा

मा. संजय थोरात
संचालक, सह्याद्रि सह. साखर कारखाना, यशवंतनगर, कराड, ता. कराड, जि. सातारा

श्री. दिलीप थोरात
विशेष कार्यकारी दंडाधिकारी, कोर्टी, ता. कराड, जि. सातारा

सौ. रत्नप्रभा गायकवाड
सरपंच

श्री. धनाजी थोरात
उपसरपंच

सर्व ग्रामपंचायत सदस्य व ग्रामस्थ कोर्टी

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

Jalshakti
Water Tank

JALRAJ
Water Tank

PHENIX
POLYCONTAINERS

N-14, Addl. M.I.D.C. Satara - 415 004

हार्दिक शुभेच्छा

श्री. व सौ. अनिल पाटील
सातारा

हार्दिक शुभेच्छा

G. M. Karanjkar
Cloth Merchant
Vishal Karanjkar

Bazar Peth, Umbraj,
Tal. Karad, Dist. Satara
Pin - 415 109.
Ph. (02164) 64064

Mahindra
2 Wheelar
Authorised Dealer

Sajai Motors

Indrajeet Mohite (Auto Engg.)
Cell. 9890146999

55, Payari Plaza, Opp. Hotel Chetna,
Godoli, Satara - 415 001.
Ph. : (02162) 221829, 220829, 220441
E-mail : sajalsatarads218@gmail.com

हार्दिक शुभेच्छा

संजय स्टील फायब्रीकेशन

बुधवार पेठ, कराड, जि. सातारा.

मो. ९८६०५५३६२९

हार्दिक शुभेच्छा

मा. श्री. रमणलाल ॲण्ड सन्स, कराड

हार्दिक शुभेच्छा

व्हिजिट टेलर्स

जेन्टस् स्पेशालिस्ट

३, यादोगोपाळ पेठ, सातारा. मो. ९४२२४०१५३६

Pramod Luniya
Mob. 9822448609

N. R. Luniya
Redymade Garment & Hosiery

Luniya Collection
Suitting, Shirting, Sarees

192, Bhavani Peth, Satara - 415002.
Ph. (415002) Ph. (02162) 230642

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

कृष्णा डिजीटल स्टुडिओ

उंब्रज, ता. कराड जि. सातारा

- मॉडेलिंग फोटो
- लग्नाचे फोटो
- सर्व प्रकारचे फोटो
- व्हिडीओ शुटींग

प्रदीप माळी

मो. ९४२२३८४६३९, ९७६३१६८००९

फक्त ५ मिनिटात आयडेंटी फोटो काढून मिळेल.

श्री. गणपतराव हुलवान
मो. ९४२२४०१८०५

श्री. चेतन
मो. ८८०६६६७०२९

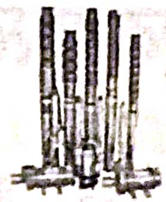

श्री गणेश इलेक्ट्रीकल्स ॲण्ड एन्टरप्रायजेस

कृष्णा कारखाना रोड, सेंट्रल बँकेशेजारी,
वाठार, ता. कराड, जि. सातारा.
फोन (०२१६४) २६३३६३

श्री स्वामी समर्थ मोबाईल ॲण्ड गिफ्ट शॉपी

कॉलेज रोड, सरकारी दवाखान्या शेजारी,
उंब्रज, ता. कराड

मो. ९५९५७६७७९९

हार्दिक शुभेच्छा

श्रीमती

आकुबाई लालासो माने

सदस्य : कैकाडी समाज उन्नती संस्था
मर्यादित, सातारा

शिवाजीनगर, फलटण, ता. फलटण, जि. सातारा

‘त्रिवेणी’ या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

प्रोप्रा. सपना संभाजी अर्जुगडे

एकता स्वप्न स्फूर्ती

फॅशन डिझायनींग
ॲण्ड ट्रेनिंग सेंटर

सर्व प्रकारच्या फॅशनचे ड्रेस
व ब्लाऊज शिऊन मिळतील.

नंदादीप, पुना-बेंगलोर रोड (क्षिरसागर बिल्डींग) स्टेट बँकेशेजारी,
चाफळ फाटा, उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा मोबा. ९५२७८३९५००

श्री. राहूल कराळे
मो. ९६०४१२६२३३
९०९६०७४८०८

शिवम
सायबर कॅफे

इंटरनेट, स्कॅनिंग, गेमिंग, सर्व ऑनलाईन फॉर्म भरणे, प्रोजेक्ट टायपिंग, मराठी व इंग्रजी टायपिंग, ऑनलाईन टिकीट बुकींग, कलर व ब्लॅक व ॲण्ड व्हाईट प्रिंट तसेच कॉम्प्युटर विक्री व दुरुस्ती.

हनुमान रिक्षा गेट समोर, कॉलेज रोड, उंब्रज
ता. कराड. मो. ९९६००६१४१३

SOFTWARE & HARDWARE SOLUTION

Babasaheb S. Shelake
Soft. & Hardware Engg.

|| SHREE-TECH ||
COMPUTER EDUCATION

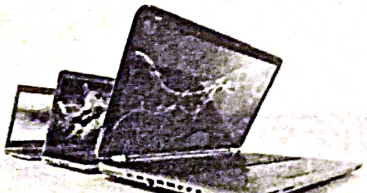

Near Karad Marchant Bank, Umbraj,
Tal. Karad, Ph. (02164) - 264959
9850753334, 9850551584
Email : babasaheb.shelake@gmai.com

हार्दिक शुभेच्छा

मे. प्रशांत प्रिंटर्स

उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा
कमर्शिअल ॲण्ड क्वालिटी प्रिंट

रघुनाथ पवार (आण्णा)
मो. ९८५०४५२२७५

सुरेश भोसले
मो. ९९२२७९७३७९

मु. पो. उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा ४१५ १०९.

‘त्रिवेणी’ या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

वाढेश्वर प्रिंटींग प्रेस

आमच्याकडे सर्व प्रकारचे छपाईची
व बाईडिंगची कामे करून मिळतील.
तसेच शालेय स्टेशनरी
योग्य दरात छापून मिळतील.

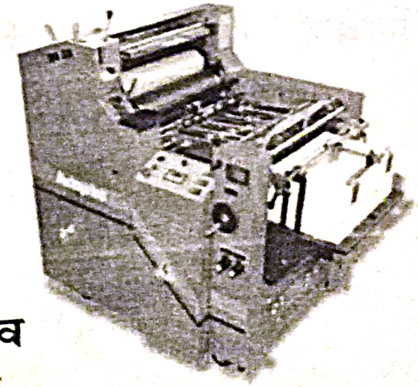

श्री. ओनिल यादव
मो. ९२२६१५६५३६

मु. पो. वाढे, वाढे फाटा, ता. जि. सातारा.
email : onil.yadav@rediffmail.com

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा !

त्रिवेणी नियतकालिकास... हार्दिक शुभेच्छा,

ग्लोमिंग पावर सोलर सिस्टिम

| आमच्याकडे सर्व प्रकारची सौर उत्पादने मिळतील.

| सौर पथदिवे | सौर कंदील
| वॉटर हिटर | पॉवर टँक सिस्टिम
| सोलर पंपिंग सिस्टीम

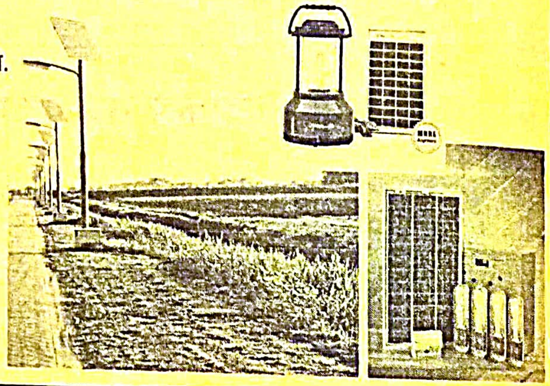

प्रोप्रा. शहाजी क्षीरसागर

पत्ता : बी २२, ओल्ड एम.आय.डी.सी. सातारा
फोन : (०२१६२) २४६२४६ । मो. ९८५००३२९८७
email : glomingsolar@gmail.com

सौ. मंगलाताई रा. जगताप महिला महाविद्यायल, उंब्रज

'त्रिवेणी' या नियतकालिकास

| शुभेच्छुक |

हार्दिक शुभेच्छा...

प्रा. शेख आर. एम.

त्रिवेणी २०१३-१४

USPM's

Royal Public School, Umbraj

आपल्या पाल्यांच्या उज्वल भविष्यासाठी आजच रॉयल पब्लिक स्कूलमध्ये त्यांचा प्रवेश निश्चित करा.

CBSE Pattern

ADMISSIONS OPEN

Nursery to 8th Std.

आमची वैशिष्ट्ये

पहिल्याच वर्षी स्पोर्टस्, आर्ट व ऑलिंपियाड मध्ये ९ राष्ट्रीय पदके मिळविणारी सातारा जिल्ह्यातील एकमेव शाळा.

- तज्ञ व कुशल शिक्षकवर्ग
- इंटरनेट व Wi-Fi सुविधेसह अत्याधुनिक संगणक कक्ष
- देशातील नामवंत Tata Class edge च्या डिजिटल क्लासरूम सुविधा
- सर्व प्रकारच्या राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय स्पर्धा परीक्षांची सोय
- नियमित आरोग्यविषयक तपासण्या व मार्गदर्शन
- प्रत्येक विद्यार्थ्यांच्या आरोग्यपूर्ण सर्वांगीण विकासाकडे विशेष लक्ष
- अभ्यासक्रमाची परिपूर्ण तयारी व भरपूर सराव
- सर्व प्रकारच्या क्रीडा सुविधा
- माफक दरात सुरक्षित स्कूल बसेसची सुविधा
- मॅथ्स लॅब व कंपोझिट लॅब
- प्रत्येक तुकडीत फक्त ३०च विद्यार्थी
- माफक फी
- सॉफ्ट स्किल्स् व पर्सनॅलिटी डेव्हलपमेंटकडे विशेष लक्ष
- विद्यार्थ्यांसाठी स्वतंत्र प्ले-स्टेशन
- खास K. G. सेक्शन साठी भरपूर खेळणी व शैक्षणिक साधने

Art, Craft, Music, Dance, Drama, Singing, Aerobics, Painting, Karate, Yoga या सारख्या कला गुणांच्या विकासासाठी विशेष तज्ञ मार्गदर्शन.

A / P - Umbraj, Tal - Karad, Dist - Satara 415109 | www.royalpublicschool.org
Call : 86050 95444 / 02164-264172

कॉमर्स आणि विज्ञान शाखा सुरू करणेसाठीचा प्रस्ताव तंत्र व शिक्षण मंत्री मा. ना. राजेश टोपे यांना सादर करताना प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड सोबत प्रा. डॉ. मच्छिंद्र सकटे आणि प्रा. एल. के. पवार

'नटरंगी नार' सुरेखा पुणेकर यांचा सत्कार करताना मा. श्री. सुरेश साळुंखे, उपसरपंच, उंब्रज, सोबत शिवाजीराव कुरकुटे व प्राचार्य डॉ. पांडुरंग गायकवाड